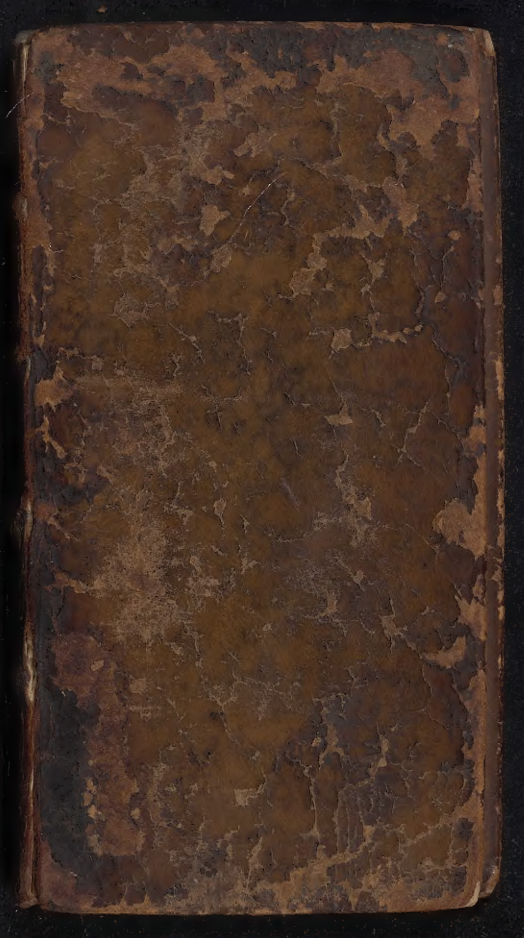

R.P. Hieremias Drexelius Augustanus Soc.^{tis} IESV
Sacerdos, Vixit Años 57. Obijt 19. Apr: M.DC.XXXIIX.

j. B. keijnoogen

R. P.

HIEREMIÆ DREXELII,

e SOCIETATE JESU

OPERA OMNIA.

in

XXVIII. TRACTATIBUS

Diſtributa

&

FIGURIS ÆNEIS

adornata

COLONIÆ,

Apud BALTHASAREM ab EGMOND

MDCCXV.

R. P. HIEREMIÆ DREXELII OPUSCULORUM INDEX.

H. DREXELII.

S. J.

CONSIDERATIONES

de

AETERNITATE.

OPERUM

TOMUS I.

COLONIAE,

Apud BALTHASAREM
ab EGMOND.

MDCCXV.

COLONIÆ AGRIPPINÆ.
Sumptibus CORNELII ab EGMONDT
et Sociorum. MD C XXXIV.

MAXIMILIANO
ET
ELISABETHÆ
Sereniſs. Principibus, Com. Palat. Rheni, Bojorum Ducibus,
DOMINIS
Clementiſſimis.

Æ*Ternitatem*, Sereniſſimi Principes, quam auribus accepiſtis, nunc etiam reverente ac ſupplici manu, ſereniſſimis manibus committo. nec id facerem, niſi crederem, cogitationibus veſtris *Æternitatem* quotidie ſic intereſſe, ut cælum ſit in oculis, *Æternitas* in pectore; nec enim *Principes animos* alia ulla magis implere poteſt, quam *Æternitatis* cogitatio. Brevius quidem opuſculum ſuſcipere non potuiſſem, ſed nec longius. Theologis unum *nunc* & *inſtans* eſt *Æternitas*. quo quid eſſe poteſt brevius ac con-

tractius? at vero etiam hoc *Æternitatis nunc* tam longum eſt, ut nullis unquam ſæculorum tractibus ſit finiendum; quo quid poteſt eſſe longius? quæcunque temporum diuturnitas ad *Æternitatem* collata, breve quid eſt,& ſimillimum momento. Ita omnem annorun vel extentiſſimam ſeriem, non longiſſimis tantum, ſed infinitis ſpatiis excedit *Æternitas.* Atque hujus *Æternitatis* umbra in unius ſi belli anguſtias redacta, ad Serenitatum Veſtrarum genua, ultro ſeſe atque ex debito ſubmittit, ſibique lucem ab his geminis ſereniſſimis ſideribus perpetuam pollicetur. Permittite, Sereniſſimi Principes, huic umbræ ſuum impetum. umbra ſuum ſolem ſequitur; hæc eo audacius ad Serenitates Veſtras procurrit, quo certius geminos à ſe ſoles repertos credit, *Æternitatis* verè capaces. Sereniſſimæ ſtirpis in noſtrum ordinem innumera merita, nunc ideo non attingo, quia hoc uno jam augeri rogo, ut pictam hanc *Æternitatis* umbram, Sere-

nita

nitates Veſtræ dignentur ſua clientela non excludere. Monachii ſexto Nonas Iulii, anno à pariente Virgine cIↄ Iↄc xx.

Serenitatum V V.

Infimus cliens

Hieremias Drexelius
è Soc. *Ieſu.*

AD

JUVENTUTEM STUDIOSAM TYPOGRAPHUS.

AGe nunc, precor, piarum
Sitiens Juventa rerum.
Cupiens salutis undas
Bibere ex aqua perenni,
Sacra quam caro profudit
Habitantis astra Christi.
Celeri fugit volatu
Properatque cuncta secum
Resecare falcis ictu
Nimium rapace Tempus.
Quid ad hæc caduca vertis
Oculos tuos inepte?
Refer ad superna cæli
Loca cogitationem:
Loca quæ volantis ævi
Fugiunt fugacitatem:
Loca quæ voracis Orci
Superant rapacitatem.
Ubi nulla sunt timenda,
Ubi cuncta sunt amanda.
Ibi tu manens juventus
Inhians bono superno,
Animam Beatitatis,
Sapidi irremota vini
Fluviis inebriabis.
Ibi Tempus *omne calcans*
Remanebis intra abyssum.

BE,

BENEVOLO
LECTORI.

NEcdum, benevole Lector, scribendorum librorum finis est: alii alios excipiunt, & in amplissimas bibliothecarum familias, quotidianis argumentis excrescunt: qui tamen hactenus hunc sibi laborem sumpserit, scio neminem. Æternitas *velut in tabella hic proponitur, non legenda solum, sed multo magis cogitanda, perpendenda, diu noctuque vigilantissima mente versanda In verbis hærendum non esse præmoneo: penicillo volante & rudi hæc* Æternitatis, *lineamenta ducta sunt, & compluribus locis plus sensui & pietati dandum erat, quam Latinitati Neque verò convenit fugientes voculas sectari, cum cœlum quærimus cum domum* Æternitatis, *brevi eam ingressuri, contemplamur. Itaque te rogo, mi Lector, ne hæc tantum animi causa, aut levando fastidio inspicias. Hæc vere seria ad animum, salutem, cœlum, immortalitatem spectant. in aliis jocari liceat aut nauseare; hic nemo satis vigilaveris! Vale & vive* Æternitati.

Fons ſapientiæ verbum Dei in excelsis & ingreſſus illius mandara Æterna Eccli. C.1.

Infans cum Fato et Naturâ; stultus cum ÆTERNITATE ludit: ſapiens dominabitur aſtris

DE ÆTERNITATE CONSIDERATIO PRIMA.

Quid ſit Æternitas.

INterrogatus Simonides ab Hierone Rege Siculo, inquit Cicer. lib. primo de Natura Deorum, quid Deus ſit, diem unum huic conſiderationi petiit: elapſo illo, nondum ſibi liquere dixit, & biduum in eandem deliberationem poſtulavit. Elapſo & biduo, triduum ſibi depoſcit, denique id unum reſpondit, quo plus cogitaret, plus cógitandum occurrere; minus atque minus expediri ſe, quo diutius in hac cogitatione luctaretur. Cogitaturis nobis de Æternitate, primum omnium illud ſe offert quærendorum principium, quid eſt Æternitas? Boëtius lib. 5. de Conſol. proſa 6. ait, eſſe interminabilis vitæ totam ſimul & perfectam poſſeſſionem. Nemo ægrè feret, ſi dicamus id ſciri non poſſe, & quo plus indagetur, plus indagandum relinqui, & quomodo enim definiri poſſit, quod nullos habet fines ſi quis urgeat & vel umbratilem delineationem cupiat; negando id fieri facilius quàm affirmando putamus. Ita de Deo Plato in Timæo: Quid Deus ſit, ait, non novi; quid non ſit, novi. Ita Hipponenſis Præſul Auguſt. ſerm. 64. de verbis Domini, veram illam apud ſuperos beatitu-

dinem depingit, omnem cujuscunque mali cogitationem ab ea removendo: Facilius, ait, invenimus quid ibi non sit, quam quid sit. In cælo non est dolor, non tristitia, nulla penuria, defectus nullus, non morbus, non mors, nullum malum. Ita & de *Æternitate* loqui possumus, quidquid enim in hac vita videmus, & per exteriores sensus admittimus, *Æternum* non est. Quæ enim videntur (ait D. Paulus 2. Cor. 4.) temporalia sunt, quæ autem non videntur, *Æterna* sunt, ita dicere licet; hoc meum gaudium, hæc voluptas mea & deliciæ; hic thesaurus, honor iste; hoc superbum ædificium, hæc vita mea, fluxa sunt, caduca sunt, *Æterna* non sunt. Ita quocunque digitum intendamus, moritura ostendimus. vulgi voces sunt: hæc structura æterna est, hoc monimentum immortale. ita & impatiens æternos suos dolores esse queritur. Sed breves nimium sunt æternitates istæ quas facile est verbis comprehendere; de vera æternitate quidquid dicamus, minus dicemus. Sic Augustinus in Psal. 63. Quidquid vis, inquit, dicis de æternitate: ideo autem quidquid vis, dicis, quia quidquid dixeris, minus dicis. Sed ideo necesse est aliquid dicas, ut sit unde cogites, quod non potest dici. Trismegistus in Asclepio suo; Anima, inquit, horizon est æternitatis & temporis; quà enim immortalis æternitatis est particeps, quà verò corpori à Deo infusa, particeps est temporis. Antequam verò ulterius progrediamur, ordini servando videamus quid

quid prisci ævi homines, quid Romani, Græci, Ægyptii, aliique de Æternitate senserint. Certe agnoverunt hanc, & variè depinxerunt.

I. *Varii veterum de æternitate sensus, & picturæ.*

PRimo, repræsentarunt æternitatem per Annulum, seu Circulum, qui principio caret & fine, nulla sui parte incipit, nulla desinit, quod divinæ æternitati poprium. Ita cum Deus æternus, & ipsius duratio proprie dicatur æternitas, Ægyptiis circulus Deum significabat. Persæ olim putabant à se tunc quam maximos honores deferri. Deo, si editissima conscensa turri, cæli circulum illum appellassent. quin & Turcis in more positum (uti Pierius fusius docet(mane ex altissima specula vociferari: Deus semper fuit, semperque erit: simul & Mahometem suum salutare. Saraceni etiam Deum circulum nominabant. Mercurius ille Trismegistus, quem dixi, nominatissimus Philosophorum (qui tot libros scripsit quot nullus mortalium; si Seleuco & Menæco credimus) Deum sphæram intellectualem esse dixit, cujus centrum sit ubique, circumferentia nusquam, quia nusquam majestas Dei & immensitas terminantur. Ea de caussa veteres Diis suis templa struxerunt rotundá, sic Numa Pompilius Romæ rotundam ædem fertur sacrasse Vestæ; sic Augustus Cæsar, Agrippæ nomine Diis omnibus templum rotun-

rotundo ambitu dedicasse, & inscripsisse Pantheon. Hinc & Pythagoras ut Deum sempiternum ostenderet, à discipulis suis circumactu corporis adorari jubebat, &, à Numa, teste Brissonio, statutum ut Deum adoraturi in orbem sese converterent. Ergo Deus priscis est circulus, sed circulus sine peripheria seu circumferentia & cujus centrum est ubique, quoniam omnium principium simul & finis est Deus, *Job. c. 36.* meritissimo exclamat: *Ecce Deus magnus vincens scientiam nostram: numerus annorum ejus inæstimabilis.*

Deinde repræsentarunt prisci æternitatem per sphæram & globum. Ita Faustinæ Imperatrici moneta cusa hac forma & effigie: globus erat cui insidebat Imperatrix, manum alteram protendens, sceptrum tenens altera cum inscriptione, *Æternitas* hinc veterum multi, mundum, quia rotundus, æternum fuisse censuerunt, quibus apte Divus Basilius respondet: Circularis sit mundus, at circuli principium est centrum.

Tertio, *Æternitatem* priscis significabat & sella, qua æternam quietem designabant. Nasamones Africæ populi, majorem partem non tantum sedentes exspirare, sed etiam hoc situ humari volebant, quasi jam æternitatem & longam illam à laboribus cessationem adiissent. uti subinde hodieque Reges & Cæsares, in subterraneis mausoleis componuntur sedentes taciturna & lugubri majestate. Romanis etiam usitatum, mortuorum Imperatorum fusiles statuas, similibus sellis efful-

effulcire, ut qui jam fruantur æternitate. Sunt homines qui secum ipsi ratiocinentur sæpius in hunc modum : En ego à curis & laboribus tam male adhuc habitus & oppressus, quin respiro, quin pauso nonnihil, quin labores hos & molestos, & longos desino ; diu satis laboratum est laborent tantundem & alii, quantum ego : quiesco jam igitur, & cesso. Ita sellas sibi ponunt & ferias indicunt, sed ô non diu duraturas ; sellam locant, quietem amplexantur, sed nec loco suo, nec suo tempore, quàm vere & sancte aureus ille de Christo imitando libellus (lib. 2. cap. 12.) aurem nobis vellicat his verbis *Dispone & ordina omnia secundum tuum velle & videre, & non invenies, nisi semper aliquid pati debere, aut sponte aut invite, & ita crucem semper invenies.* & ; *Tota vita Christi crux fuit & martyrium, & tu quæris requiem & gaudium?* Ergo sella in cælo locanda est, non hic ; inter tot turbas quieta non stabit, & ut parcant sellæ huic omnia, mors demum evertet, requies vera speranda nulla est, nisi æterna. si tamen ulla sit quies in hac vita, ista erit : totum se, suaque omnia Deo Deique voluntati penitus committere, illi ex toto fidere, cætera omnia vana ducere. Ita nos instruens Ecclesiasticus cap. 12. *Confide*, ait, *in Deo, & mane in loco tuo*, extra hanc animi quietem turbæ meræ, merum mare & magni fluctus, & præsentes inferi. sed ad priscos redeo.

Quarto, per Solem & Lunam adumbrata est priscis *Æternitas*. Sol semper

reviviſcit, tametſi quotidie videatur mori, & à ſeipſo ſepeliri; ſemper reſurgit, licet quotidie in præceps eat & occidat. ita & Luna nunquam non recreſcit & ditatur, poſt menſtruam ſuam paupertatem. Catullus bene monet in ſuis hendecaſyllabis:

Soles occidere & redire poſſunt,
Nobis cum ſemel occidit brevis lux,
Nox eſt perpetuò una dorminda.

Apud inferos certe perpetua iſthæc nox erit, ſed ſine ſomno: nemo illic dormit, quia hic dormierunt cum vigilandum fuiſſet: illic ergo vigilant poſt ſomnum in peccatis non longum, quem ipſi tamen, ſi potuiſſent, longiſſimum feciſſent, imo æternum. Alia longè ratio in cælo. Eccleſia Romana canit de Chriſti Martyribus: Lux perpetua lucebit Sanctis tuis & æternitas temporum, hic quies, hic voluptas eſt, poſt labores & vigilias non diuturnas.

Quinto, per Baſiliſcum monſtratur à veteribus *Æternitas.* animal hoc omnium venenatiſſimum eſt, & ſolum, ait Horus Niliacus, humana vi manuque interfici nequit. imo tam virulentum eſt, ut herbas necet ſolo afflatu, animalia cetera fuget vel ſibilis ſuis, aves conticeſcere faciat quam primum adeſſe auditur. Refert Ælianus, in Africæ ſolitudine jumentum defeciſſe, & ad illius cadaver, velut ad convivium, complures ſerpentes conveniſſe, at ſolo baſiliſci ſibilo fugatos, arenis ſeſe abdidiſſe. Æternitas quæ vel in gaudiis, vel in tormentis erit, à nullo

præ-

præcidi, minuique, multo minus tolli aut declinari poterit. nec mirum si omnes, quibus est integra ratio, perterrefaciat vel leviter cogitata, infinita sunt hujus basilisci volumina, immensi & inevolubiles gyri orbesque. heu tremendum draconem! Hic ad nos paululum divertamus. Fit nonnunquam, cum in semet descendit quispiam, & instituendæ confessioni conscientiam rimatur, ut copiosos, serpentum nidos, & tota viperarum agmina reperiat, mireturque secum ipse; Et quæso unde tantum veneni in meo pectore, unde tot pingues colubri, tot gravia, tot mortalia peccata? unde tantus lacertulorum exercitus, unde tot fœdæ & libidinosæ cogitationes? horreo ipse tam numerosam pestem. ne mireris, caussam rei facile pandemus. generandis serpentibus valde aptus est locus & humidus & neglectus. en, duplex caussa, & humor loci, & negligentia eorum quæ curari deberent. idem prorsus est in animo humano. si pleraque omnis cura impendatur corpori, delicatè id tractetur, lautè nutriatur, epulis saginetur, voluptatibus mulceatur; animum, incolam illius, in humido habitare fatendum est, si jam accedat incuria & neglectus divinorum, vix ulla salutis ratio habeatur, modo salvum corpus, modo corpori bene sit, quicquid fiat animo; si deinde confessio sit rara; & fere perfunctoria, quid mirum plurimos hic nasci serpentes, plurimas reperiri letales noxas? At, ô bone Christiane, immitte pectori tuo hunc basiliscum

ſcum, admitte cogitationem de *Æternitate*, & ſenties paulatim evaneſcere viroſas has beſtias. fateris ipſe cor tuum ſcatere his anguibus, ſignum ergo eſt te raró hactenus aut nunquam de *Æternitate* cogitaſſe. emenda, & vel jam incipe aſſidue illud in animo volvere.

Momentaneum quod delectat, æternum quod cruciat.

Sexto, in hunc denique modum pingebatur *Æternitas*: Antrum ſtatuebatur ingens, formidabile, hoc circumplexu ſuo cingebat ſerpens, & in revolutione iſta caudam ſibi admordebat. ad antri dextram ſtabat juvenis, amœni & floridi vultus, arcum dextera & duplices ſagittas, læva citharam gerens. huic ipſo antri aditu ſenex ſedet oppoſitus, & attentum in tabellam vultum defigens ſcriptitat, ſi quid vel cœleſti globi motus, vel adſtans juvenis dictet ſcribendum. ad lævam hujus ſpelæi matrona ſedet exercitato vultu & cano capite, ad oſtium ſpecus quatuor ſunt gradus, alius alio altior, primus ferreus, ſecundus, æneus, argenteus tertius, aureus quartus, in his ludentes & vagabundi pueruli oberrant, lapſus & periculorum ſecuri, hæc pictura eſt, picturæ ſenſus eſt iſte: Antrum *Æternitatis* incomprehenſibilitatem ſignificat, vipera in orbem replicata, Tempus; juvenis, Deum, in cujus manu cœlum, terra inferi terra & tartarum tela Numinis excipit, cœlum citharam duntaxat novit & gaudia; ſenex ille fatum, ſeu, quod Deus ab æterno effatus eſt; femina, Naturam;

diſtin-

distinctas ætates & sæcula, gradus distincti. puelli per gradus discursantes, res creatasdesignant, maxime hominem in rebus suæ salutis ludibundum, & in ipso *Æternitatis* ingressu jocantem. Eheu, mortales, diu satis lusimus in ipsis summis periculis: Æternitati proximi sumus, in illius aditu consistimus dum vivimus. levissimo mortis impulsu fit, & jam in tota sumus *Æternitate*. non opus est ut mors magnis viribus in nos pugnet aut longo tempore: momento præcipitamur, & è gradibus istis devolvimur in *Æternitatis* Oceanum. Cogitate, vos qui in gradibus his luditis, & omnia alia quam *Æternitatem* cogitatis, forsan hodie aut cras in illa futuri.

II. *Arcanus scripturæ sensus aperitur.*

CAput hoc de pictura & typo *Æternitatis*, sacra pagina divina veritate non incommode interpellabit. Nabuchodonosor Rex Babylonius*, cum tres Hebræos juvenes impia jussa detrectantes, in accensam fornacem conjici jussisset, flamma super fornacem effusa est cubitis quadraginta novem. Res omnino miranda, nec sine certo mysterio. ecquis rapacissimæ flammæ volatilem altitudinem tam accurate mensus est; quis illuc ascendit & mensoriam regulam applicuit, & cubitos non quinquagenos, sed novenos tantum supra quadragenos deprehendit; neque verò ita loqui solemus, sed viginti, triginta quinquaginta numeramus, etsi paullò

 plures

* *Dan.* 3.

plures sint aut pauciores quos numeramus. hîc unicus cubitus ad quinquagesimum numerum deesse dicitur. mysterium hîc est & arcanus sensus. Numerus quinquagesimus Jubilæum olim significabat: ac flammæ in Orciniana illa Babylonia, etsi supra omnem modũ tam in corpora quàm in ipsas etiam animas sæviant, & immane quantum supra omnes hujus vitæ cruciatus excrescant, nunquam tamen eo pertingent, ut Jubilæi gratiam attingant, apud inferos Jubilæum nullum est, nulla venia, tormentorum finis nullus. nunc illud Jubilæum est, non singulis tantum centenis aut quinquagenis annis; singulis diebus est, singulis horis, momentis, una pars horulæ veniam nunc impetrare potest, quam non potest tota illic Æternitas. una jam diecula plus debitorum potest dissolvere, quàm in lustralibus ipsi toti anni, aut sæcula. Huic & aliam diuinæ paginæ explicationem addamus. Cum Iordanem* Dei populus transiret, aquæ inferiores in mare solitudinis (quod nunc vocatur mortuum) descenderunt, usquequò omnino deficerent, & Ecclesiasticus ‡: *Est*, inquit, *qui multa redimat modico pretio*. duo hæc testimonia Scripturæ conjungit Galfridus & super iis sic disserit*: Si perennis tibi amaritudo debetur, & evadere potes, percipiens temporalem, magna utique parvò pretio redemisti. Fateor, mare est in quo navigas, sed mare mortuum & quantas gratiarum actiones debes Deo, quod mare salsum, insanum, intransmeabile merueras, &

*Iof. 3. ‡Eccl. 10. *Clare. valles. in Cant.*

& ecce illud tibi mari mortuo misericorditer commutavit, utinam per mare mortuum ad terram viventium valeas pertransire. Comparat hic scriptor omnia hujus vitæ adversa mari mortuo, æterna verò supplicia mari salso & intransmeabili, nemo utrumque evadit, aut hoc aut illud navigandum est. Quid agis, ô homo (exclamat D. Chrysostomus) cœlum paras adscendere, & interrogas ne qua tibi difficultas occurrat. quicquid faciamus, hoc mare mortuum transeundum est. penes nos est an in tranquillum portum beatitudinis appellere velimus. Fons sapientiæ*, verbum Dei in excelsis, & ingressus illius mandata æterna. Per mare hoc mortum, in regionem vivorum, via alia non patet, quam via mandatorum Dei. Oraculum liquidissimum habemus: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.* per hos fines aditur Æternitas ‡. Quod si ab hujus ævi Theologo quæratur: *Quid est ergo æternitas?* Est circulus (dicet) in se recurrens, cujus centrum *Semper*, circumferentia. *Nusquam*, hoc est, *Nunquam finiri. Quid est Æternitas?* est orbis undique rotundus, suique similis, in quo non est principium nec finis. *quid est Æternitas?* rota quæ semper volvitur, & volvetur in omne volubilis ævum. *quid est Æternitas?* est annus jugiter revolutus, qui ubi moritur & occidit, ibi & renascitur rursumq; oritur *quid est Æternitas?* fons jugis in quo per mæandros aquæ ad suam semper refluunt originem, ut iterum fluant *quid est Æternitas?*

B 2 peren-

* *Eccl. 1.* ‡ *Cornelio de Lapide.*

perennis ſcaturigo, juges emanans aquas, vel benedictionis ſuaviſſimas, vel amariſſimas maledictionis. *quid eſt Æternitas?* Labyrinthus innumeris ſeſe gyris intorquens, qui ingreſſos perpetuo circumducit, circumagit & perdit. *quid eſt Æternitas?* Eſt abyſſus ſpirarum & revolutionum; eſt ſpira ſemper gyrans & circulans in immenſum. *quid eſt Æternitas?* anguis orbiculatim in ſe reflexus, caudam ore complectens, qui in ſui fine rurſum ſemper incipit, & incipere nunquam deſinet. *quid eſt Æternitas?* eſt duratio ſemper præſens, eſt unum perpetuum *Hodie*, quod non tranſit in præteritum, aut futurum. *quid eſt Æternitas* *? eſt ævum ævorum, ait Dionyſius, quod non interit, ſed eodem modo ſemper ſe habet. *quid eſt Æternitas?* Eſt principium ſine principio, ſine medio, ſine fine. eſt juge, interminatum, ſemperque inchoans principium: in quo beati beatam vitam continuò auſpicantur, noviſque voluptatibus perpetuo affluunt: in quo damnati ſemper moriuntur, poſtque omnem mortem mortiſque luctam, rurſum jugiter mori & cum morte luctari incipiunt. quam diu Deus erit Deus, tam diu beati erunt beati, tam diu regnabunt & triumphabunt; tam diu damnati infandum ardebunt & clamabunt: *Cruciamur in hac flamma*, cruciandi & torquendi *Æternum*.

* *C.* 10. *de divin. nomi.*

III. *Æter-*

III. *Æternitatis locus, cur mansio dicatur.*

ALexandrinus Pontifex Joannes*, summæ pietatis vir, cum ægros viseba t sæpius, socium habebat quandoque Troilum Episcopum, nummorum magis quam ægrorum amantem hunc in aurem insusurrans Joannes: Amabo. inquit, frater, amicos Christi juvemus. calidus ad hæc Troilus & animi morbum vafre dissimulans, pecuniam omnem, quam tunc servus rebus emendis aliis secum ferebat, egenis dari præcepit, nec ita multo post febricula cœpit tentari, quam ei creavit avaritia. Audiit hoc Alexandrinus Patriarcha, & morbi caussam, quæ erat, facili conjectura assecutus, tantundem argenti. quantum nuper inter ægros distributum, secum ipse ad febricitantem attulit, &, producto nonnihil sermone: Jocabar, inquit, nuper, & à te stipem ægrotis rogabam, cum ea servo meo deesset, & en bona fide mutuos Philippeos refero, & gratias ago. Vidit Troilus præsentem monetam, & mox decilis illa febris remittere, & æstus mitigari, & omnia jam melius habere, itaque & ad prandium valentior surgere, & una ire ad mensam: secundum meridiem finitisque epulis Troilus domi dormire cœpit, & suaviter meridiari. vidit hic per somnium amplissimas ædes, & in illarum fronte supra ja-

* *De quo Leontius Neap. Cypr. episc. in vita S. Joann. eleemosynarii cap. 26. interprete Anastasio S. R. E. Bibliothec.*

nuam titulum: *Mansio æterna & requies Troili Episcopi* gaudet somnians, sed mox aliud videt & dolet. adest qui adductis secum operis serio imperans: Tollite, inquit, hanc ædium inscriptionem, & istam ejus loco suffigite: *Mansio æterna & requies Joannis Archiepiscopi Alexandriæ, empta libris triginta.* horruit ad somnium istud Troilus, nec vanum esse voluit, & ex avaro atque immiti multo liberalior, in egenos præsertim evasit hoc illi vel in somnis *Æterna illa mansio* visa persuasit.

O beatæ mansiones, & ideo beatæ quia æternæ! Quam cupit Christus ut tabernulas nostras, & tuguriola brevi ruitura fastidiamus, illas amemus, ad illas properemus *Mansiones Æternas*: *[*] In domo patris mei,* inquit, *mansiones multæ sunt:* nemo hinc arcetur nisi à seipso: locus neminem excludit, longe quam amplissimus; tempus neminem expellit, mansio illic est, & quidem *Mansio Æterna.*

O æterne, misericors Deus ô æterna veritas, ô vera charitas, ô chara æternitas! cæcitati nostræ sic medere, ut è præsentibus & brevibus ærumnis agnoscamus futuras, horribiles æternas pœnas. duc nos & doce nos, ut bona peritura sic possideamus, ne amittamus æterna; commissas noxas sic lugeamus, ut supplicium evadamus æternum; sic nos geramus in hospitio, ne *Mansionibus Æternis* excidamus; sic progrediamur in via, ne repellamur à patria.

CON

* *Ioan.* 14.

CONSIDERATIO SECUNDA.

In quibus natura repræsentet Æternitatem.

ÆTernitatem ergo agnoverunt etiam idololatræ, qualemcunque istam, quam & per certa signa descripserunt, Deus enim illis manifestavit, ita ut sint inexcusabiles. * Quanto jam commendatior debebit esse hæc cogitatio Christianis, quibus Æternitas aliter longe meliusque depingitur. propter quod inexcusabilis es, ô homo, quisquis saluberrimam hanc Æternitatis memoriam etiam monitus, tradis tamen securæ oblivioni. Sæpe tibi in oculis sunt annuli & circuli, sphærulæ & globi, sellæ & sessorii lectuli; sol & luna oculos identidem incurrunt. & hæc aspecta Æternitatis tibi memoriam ingerunt. Sed & Natura ipsa, bona mater, ea in publicum proponit, quorum aspectu audituque ad Æternitatem meditandam invitaris.

Memorat Solinus, Arcadiæ lapidem. (Asbestos dicitur) ubi flammæ semina conceperit, continuis pæne ignibus ardere. ideo in delubris olim & sepulchris ex illo lampades concinnabantur. cujus etiam D. Augustinus meminit. Addo Plinium *, Volaterranum, Dioscordem, plures alios qui mira referunt de lini quodam genere. varii hoc nominis est, nam Asbestinum, Carystium, Indicum, sed & *vivum* vocatur. hoc igni non tantum non consumitur, sed lavatur & extergi-

 tur.

* *Ad Rom. 1.* † *lib. 21. de Civita. cap. 5.*

Incurvati sunt colles mundi, ab intineribus ÆTERNITATIS eius. Habac. C. 3.

Basiliscus, Salamandra, Phœnix, anulus aureus, mons igneus ÆTERNITATIS in terrâ monere possunt: æternos in cælo facere non potest nisi beata ÆTERNITAS.

tur. Ideo Regum aliquot cadavera rogis injicienda & cremanda, tali linteo fuerunt obvoluta, vitandæ confusioni cinerum, & his ab illis distinguendis. Ex hoc lino mantile habuit Nero, quod contra gemmas atque aurum pretiosum æstimabatur. En tibi ducem & magistram naturam, quæ digito id monstret quod suam in ignibus mortem non reperiat. ita damnati omnes ardebunt & non deflagrabunt, urentur perpetuum, & nunquam consumentur, quærent in his flammis mortem, non reperient. recte Amandus exclamat: *O væ æternum, nunquam finem habiturum! ô finis sine fine, mors gravior omni morte; semper mori, & non posse unquam emori. ita divinus Isaias: †*Ignis eorum nunquam extinguetur.* ‡ & Apocalypticus ille angelus: *Desiderabunt mori & mors fugiet ab eis.*

Salamandram in ignibus vivam aliquantò certe tempore durare posse, præter Aristotelem, Plinium, Galenum, Ælianum, Dioscoridem, etiam D. Augustinus credidit, frigidissimum hoc animal est, ex imbribus natum; sol & siccitas mors illi sunt, hinc in flammis, Plinii sensu, perinde ut glacies durat. è pelle illius lychni fiunt perpetuis lampadibus instruendi. Bonus Deus qui Salamandram è terra & luto producit, formavit & hominem ex eodem scilicet auro, sed natura longè nobiliori*; minuit eum paullo minus ab angelis: certè idem illi

 quod

* *Horol. sapientiæ.* † *Is. cap. ult.* ‡ *Apoc. cap. 9.* * *Psal. 8.* † *Psal. 48.*

quod angelis regnum aſſignavit, poſt vitæ tirocinium habitandum. * Sed homo cum in honore eſſet, non intellexit; comparatus eſt jumentis inſipientibus & ſimilis factus eſt illis. Sua ipſe malitia talem ſe fecit. Salamandram, quæ in flammis æternis, ſeu viveret ſemper, ſeu ſemper moreretur. In igneis illis inferorum ergaſtulis omnia æterna ſunt, ſex tamen præcipuè iſta.

I. *Quænam apud inferos ſint æterna.*

1. Damnatus ipſe æternus immortalis eſt. nullus alterum, nec ſeipſum ullus poterit interimere. quærent mortem & non invenient eam. * Imo hoc ipſum moriendi deſiderium, quod ſcient nunquam explendum, ingens illis tormentum erit.

2. Carcer iſpe æternus eſt: ruere non poteſt, non effringi, non ſuffodi. montibus atque rupibus obſeratus eſt. hæc ſeræ atque repagula nimium firma ſunt, nulli conceſſura egreſſum. Si quis damnatorum judicii diem inde ad nos commeet, Deo id permittente fit, ſed ſuos ille ſecum inferos circumfert, è cruciatu non immunis. Occurrit hic duorum Theologorum diſputatio non vana, de ſitu locoque corporum apud inferos. illorum alter Geometra ſimul non rudis, in hunc ferè modum diſſerebat: ‡ Certum eſt è Chriſti ore maximam hominum partem damnandam, ita ut beatorum pauci ſint futuri, ad incredibilem illum numerum damnan-

* *Apo. 9.* ‡ *Mat. 7.*

nandorum. Veritatis verba ſunt: *Intrate per anguſtam portam, quia lata porta & ſpatioſa via eſt, quæ ducit ad perditionem*, & Multi *ſunt qui intrant per eam. quàm anguſta porta, & arcta via eſt, quæ ducit ad vitam*, & Pauci *ſunt qui inveniunt eam*! quæſo te, crediturne hoc in mundo? num hæc Chriſti verba eſſe cenſentur? Sed ad inſtitutum. terræ medium & centrum, inferorum ſedes eſt, & qui poſſit hæc (enim verò dimetiamur) tot milliones hominum ſatis capere, niſi dicamus corpus illic à corpore penetrari? Non hoc neceſſe eſt, ait alter, ſed erunt ſicut haleces in dolio, inter quos arcte compreſſos ſal tantum medius eſt: ita inter damnatos ignis, aut erunt ſicut lateres in calcaria fornace; alter alteri hæret, flammæ vis omnes penetrat. divina ſcriptura clare aſſentitur, alia tamen ſimilitudine: *Sicut oves in inferno poſiti ſunt, mors depaſcet eos**. non erunt ut oves in paſcuis, ſed ut in macello jam jugulatæ, & in cumulum unum projectæ. Ergo & damnatorum locus æternus.

3. Non minus æternus eſt Ignis ille nullis unquam ſæculis extinguendus. Chriſtus apud Matthæum nimis quam clare præmonet: *Diſcedite à me maledicti in ignem æternum*†. audis? *Æternum*. hunc ira divina ſuſcitat nunquam ſopiendum; ‡ Iſaias atteſtatur: Flatus domini ſicut torrens ſulphuris ſuccendens eam, nocte & die non extinguetur, in ſempiternum aſcendet fumus ejus. Pariter relata ſunt,

* *Pſ.* 48. † *Matth. cap.* 25. ‡ *Iſai. cap.* 30. & 34.

ſunt, inquit Auguſtinus *, hinc ſupplicium æternum, in vita æterna: dicere ergo, vita æterna ſine fine erit, ſupplicium æternum habebit finem, valde abſurdum eſt. Quis cunctabitur plene converti?

4 Æque ac cetera æternum Vermis eſt, & conſcientia ob preteritam vitam afflictiſſima & deſperatiſſima. † Vermis eorum non moritur, prædicit Iſaias. Hoc olim poëta è ſacris litteris in fabulas tranſtulerunt; quid enim aliud Virgilianus ille Tityus, qui quotidie advolanti vulturi jecur præbet erodendum ac lacerandum, quodque proxima ſemper nocte in novam lanienam naſcitur: quid hoc aliud niſi vermis iſte & conſcientia perpetuis morſibus diſcerpenda?

5. Ad eandem ſpectat æternitatem gehennæ ſententia ultima, & omnium noviſſimum judicis Chriſti decretum, decretum heu irrevocabile, immutabile, æternum, nulla ab hoc ad alium judicem appellatio aut provocatio, nulla quæ apud Juriſconſultos replica aut triplica, reviſio nulla, nullæ comperendinationes, aut inducia, quod ſemel hujus judicis ore pronunciatum eſt, revocari non poteſt in omnes omnino æviternitates. mater noſtra, ‡ Romana Eccleſia fideliter nos monet, ſæpiuſque illud occinit: Peccantem me quotidie, & non me pœnitentem, timor mortis conturbat me, *quia in inferno nulla eſt redemptio, nulla, nulla*; ſed æterna deſperatio. ſanguis Chriſti, etiam recens

* *Lib.* 12. *de Civit. cap.* 23. **Iſai. cap.* 66.
‡ *Offic. mort. Noct.* 3. *Reſp.* 1

recens fusus in Golgothæo monte, & ad satisfaciendum efficacissimus, ad damnatos tamen non pertigit. Si jugum domini, inquit Bernardus, jugum pœnitentiæ, suave non creditis in seipso; vel hoc non ignoratis, quia suavissimum est comparatione illius, de quo dicitur: Ite in ignem æternum.

6. Quod fine caret apud inferos, est pœna damni, quam vocant, æterna divini aspectus privatio, qua cum omnibus aliis inferorum tormentis & cruciatibus finem nullum habebit, neque enim hic ulla esse potest satisfactio. & quamvis hæc tormenta durent aliquot mille milliones annorum, tamen nec unicus quidem dies, imo nec horula, nec momentum quieti & respirationi concedetur, tormentorum quidem varietas erit & vicissitudo, sed in majorem pœnam & dolorem. Christus disertissime præmonuit per Matthæum non semel*: Filii regni ejicientur in tenebras exteriores, ibi erit fletus & stridor dentium; fletus in igne, dentium stridor in frigore & glacie. Qua ratione igitur homo tam sui quàm Dei oblivisci, & quomodo adeò in pecudem degenerare, imò in saxum & rupem indurescere potest, ut, cum inexplicabiles illos & infandos cruciatus æternitate tota duraturos cogitat, nil formidet, non horreat, non sibi ipsi dicat: Re ipsa in via sum ad æternitatem, & forsan via hæc brevi finietur: in gradibus æternitatis jam sedeo, quovis levissimo impulsu hinc præcipi-

* *Matth. cap. 7. & 22. & 24.*

cipitor in immmensam voraginem. quod si tam molestum & intolerabile videtur, unicam solum noctem vigilantibus & inconnivis oculis, in molli tamen lecto, suspirare & gemere, ob capitis aut alterius membri, ob dentium aut calculi dolores, cum serum mane vix exspectari potest, cum sol in via hærere creditur, cum nox una videtur hebdomas: & tamen in plumis cubatur, spes est mansuetioris diei, solatium & subsidium à medico exspectatur. Ah! quid erit ergo in flammis, mille atque mille & iterum mille annis noctes diesque vigilare, esurire, sitire, ardere, membris omnibus extremè cruciari, refrigerium nullum, quietem nec minimam sperare, desperare omnia, atque sic ustulari & torqueri per infinitas sæculorum myriadas, & finem horum non tantum nullum esse, sed nec ullum sperari posse. * Ibi, inquit Thomas de Christi imitatione, erit una hora gravior in pœna, quam hic centum anni in amarissima pœnitentia Ibi nulla requies est, nulla consolatio damnatis. †O domine ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me. ‡Delicta juventutis meæ & ignorantias meas ne memineris. Perii, nisi parcas, ô Deus.

II. *Cur gehenna sit æterna.*

Hic ad rem nascitur quæstio à cunctis sciri dignissima, quomodo fieri possit, ut Deus misericors ille & bonus, & cujus misericordia super omnia opera ejus, nihilominus tamen vel unicum letale peccatum,

* *Lib. 1. cap. 24.* † *Psal. 6.* ‡ *Psal. 24.*

catum, vel momento, vel ſola etiam cognitione patratum, juſtiſſime puniat in omnem prorſus æternitatem, ita quidem ut illud nunquam ſatis puniri queat, & quotquot annorum millia peragantur, tamen nunquam dici poſſit: Jam ſatis punitum eſt hoc crimen, jam ſatisfecit reus iſte, jam cogitationem malignam, qua Deum offenderat, eluit. Et hæc optimorum Theologorum mens eſt, ſolam moroſam delectationem mortale peccatum esſe. delectationem moroſam vocant eam, cum quis impuram & libidinoſam cogitatonem animo volvens, non quidem ſtatuit re patrare quod cogitat, ſed cogitatu illo ſuo ſciens & volens immoratur, & delectatur. Ergo cogitationi unicæ rogos æternos Deus decreverit; & quæ hæc æqualitas eſt, peccato momentaneo, quod nemini noceat, ſupplicium æternum ſtatuere? ut quid beatus David*vociferatur: Confitemini domino, quoniam bonus, quoniam in æternum miſericordia ejus, ut qui l hoc vicies ſepties repetit, ſi Deus tam ſeverus eſt; ‡Ad hæc reſpondent D. Auguſtinus, D. Gregorius, D. Thomas Aquinas, alii: Culpam in quovis mortali peccato ex natura ſua eſſe infinitam, quia peccatum injuria eſt in infinitam Dei majeſtatem. accedit & illud, quod qui moritur peccati letalis conſcius, nec dolet admiſiſi, tantundem facit ac ſi æternum peccaſſet, ſi quidem ei æternum vivere conceſſum fuiſſet. peccandi voluntatem non amiſit iſte, ſed vitam, ſemper pecca-

catu-

* *Pſ.* 13. ‡ *Tom.* 1, 2, *q*. 87, *art*, 5. *ad* 2.

caturus, si semper victurus; ita non peccare desiit, sed vivere. Insuper & istud hic considerandum: damnatum hominem, quantumcunque debitorum persolvat, nunquam tamen satisfacere. cum enim ut hostis, apud Deum in gratia non sit, solutio ejus digna non est quæ accepetur, quando nec ipse homo est acceptus, sed nec debitorum quidquam persolvit talis, cum nihil faciat, sed solum patiatur eas, quibus invitus plectitur, pœnas. ab exemplo res magis patebit. Debet quis vicino mille philippeos, quos ab illo accepit, domum suam censui perpetuo subjiciens, pensum quotannis soluturus, intra viginti annos totidem philippeos persolvit vicino, quot ab eo accepit, num ergo ab omni jam debito liber, nil restat solvendum? totum omnino pecuniæ caput; quod tam integrè solvendum remanet, ac si nil unquam fuisset exolutum, ea enim talium conventorum lex est, ut numeratæ pecuniæ caput semper integrum permaneat, etsi reditus annuus semper persolvatur. sic prorsus damnati quidquid demum pœnarum persolvant, ære tamen alieno nunquam exeunt. æterni debitores, perpetui Deo tributarii.* Isaias vaticinatur: Et erit fortitudo vestra ut favilla stuppæ, & opus vestrum quasi scintilla, & succendetur utrumque simul & non erit qui exstinguat.

‡ Tiberium Cæsarem olim, narrat Suetonius, in recognoscendis custodiis cuidam pœnæ maturitatem precanti respondisse:

* *Esaias cap.* 1. ‡ *Suet. lib.* 3. *cap.* 6.

dicſe: *Nondum tecum ingratiam redii.* Chriſtus juſtiſſimus judex, non tyrannus, non Tiberius, eſt, ſed, etſi damnatus quiſpiam poſt mille annos in flammis exactos mortis maturitatem rogaret, idem tamen ei reſponderet: *Nondum tecum in gratiam redii.* roget hoc idem poſt alios mille annos; idem audiet: *Nondum tecum in gratiam redii.* roget hoc poſt centum millia annorum, non aliud reſpondebitur. roget hoc poſt aliquot milliones annorum, idem ſemper Chriſtus judex opponet; *Nondum tecum in gratiam redii*, nec redibo; redire olim volui. gratiam meam millies atque millies tibi obtuli, ſed tu repuliſti eam. amicus eſſe volui, imo pater, ſed tu noluiſti eſſe filius, diſſimulavi, tacui, exſpectavi, quadraginta, quinquaginta, ſexaginta annis, ſi forſitan mutares animum & vitam, ſed nulla ſecuta eſt ſeria aut conſtans pœnitentia; deſpexiſti omne conſilium meum, & increpationes meas neglexiſti; exoſam habuiſti & detraxiſti univerſæ correptioni meæ*. comede igitur fructus viæ tuæ, tuiſque conſiliis ſaturare. Ego in interitu tuo ridebo æternum, nec aliud tibi juſtitia mea poſt infinita ſæcula reſpondebit, quàm quod *nondum tecum in gratiam redierim.* O ſuperi! ô Deus! ô peccatum, ô præcipitium humani generis, in barathrum tormentorum, in Æternitatis luctuoſiſſimam abyſſum! ‡ ſed juſtus es Domine & rectum judicium tuum. Juſtum eſt, æquum eſt, ut qui per pænitentiam oblata nunquam

C

* *Prov. cap.* 1 ‡ *Pſal.* 18.

quam uti voluit misericordia, per pœnam semper intentata puniatur justitia.

III. *Alii ad Æternitatem naturæ ductus.*

Sed ad naturæ magisterium redeo circa æternitatis considerationem.*Thermæ reperiuntur in montibus & scopulis, tanta talique sonantium aquarum collisione & murmure, ut qui illuc valetudinem curaturi conveniunt, si primo thermarum ingressu, certum symphoniæ genus, & instrumenta sibi musica se audire imaginentur, tam assiduo fragore aures illis obtundantur, ut musica initio suavissima, imaginatione diuturna in fastidium & cruciatum abeat: si vero qui tympanum sibi, aut sonorum magis instrumentum imaginati sunt demum pæne insaniant, ob molestissimum assidue obturbantem strepitum. Etiam hic ad cogitandam Æternitatem ducimur, sub montibus illis inferorum claustris clamor ille, ploratus, fragor, ululatus qui primo ingressu cœpit, nunquam desinet, aures & non imaginationem tantum cruciabit assidue, nec assuetudine quidquam horum mitigari poterit. è contra inter beatos cœleste illud Trisagion, *Sanctus, Sanctus, Sanctus*, non tantum nec minimum tædii creabit, sed nova semper voluptate audietur.

Christus cum Samaritana femina collocutus, mentionem æternitatis æternæque vitæ ultra quam vigesies injecit, &; ‡ Qui autem biberit ex aqua quam ego dabo

* *F. Faber l. 2. de Reb. Suevic.* ‡ *Joan. 4.*

dabo ei, non ſitiet in æternum, ſed fiet in eo fons ſalientis in vitam æternam. Utinam & nos cnm Samaritide hos fontes ſitiremus, & ſeriis precibus rogaremus: O Domine, da mihi hanc aquam, ut non ſitiam: da, ô Chriſte vel guttulam hujus aquæ, vel aliquod ſaltem deſiderium æternæ vitæ.

Sed aliud habet quod monſtret Natura. Anno poſt Virginis partum octogeſimo ptimo (uti Suetonius*, Dio & Plinius Secundus fuſius memorant) Calendis Novembribus, hora ſeptima, ad montem Veſuvium in Campania horribilis flammarum eruptio facta eſt, quam præceſſit inuſitata ſiccitas, & graves terræ motus: auditi etiam ſubterranei ſonitus, velut ſi tonitrua mugirent: dein mare fremere & magnum fieri, cœlum omne reſonare, quaſi montes in conflictum corruerent, tum vero ingentia ſaxa ſubſilire, miſtis fumo flammiſque, aër omnis inſici, ſol ipſe occultari. unde pleriſque perſuaſum, mundum in chaos redigendum, aut igne abſumendum. tanta namque copia cineris effuſa eſt, ut terram, mare, aërem compleret, hominibus, prædiis, pecoribus maximo illato damno, piſcibus atque volucribus necatis, duabus urbibus, Herculano & Pompejis, dum populus in theatro ſpectaret, penitus obrutis. Atque hæc aliaque id genus cavernoſa præcipitia & montium juga, quæ continuis ignibus flagrant, nec tamen unquam conſumuntur aut deflagrant, viva exempla à Deo homi-

* *Suet. in Tit. c. 8. Dio in Tit. Plin. ep. ad Tacit.*

nibus data esse, incendii apud inferos Æterni, quo sontium corpora semper urentur, nunquam comburentur. * Tertullianus imprimis, Minutius, & Pacianus declarant. Vide, mi homo, quam etiam hic natura solerter præeat & manu ducat ad contemplandam Æternitatem.

Ipsum denique tempus nostrum; signum est & quasi vestigium Æternitatis. Cuperet natura, è signo signatum disceremus, nostroque tempore Æternitatem illam metiremur. Augustinus ‡: Inter temporalia, inquit, & æterna hoc interest, quod temporalia plus diligantur, antequam habeantur, vilescant autem cum advenerint, non enim satiat animum, nisi incorruptibilis gaudii vera & certa Æternitas: Æternum vero ardentius diligitur adeptum, quam desideratum; quia ibi plus adeptura est charitas, quam fides credidit, aut spes desideravit. Ah! quomodo non sordet nobis terra, brevi deserenda, cum cælum adspicimus, æterno dominio possidendum?

* *Tertul. Apoc. cap.* 48. *Minut. in Octavio. Pacia. de. pœnit. & confes.* ‡ *In Sent. sent.* 270.

CONSIDERATIO TERTIA.

In quo potiſſimum Æternitatem ſuam Romani veteres collo carint.

PLinius Secundus: *Beatos puto, ait, aut facere ſcribenda, aut ſcribere legenda; beatiſſimos verò quibus utrumque. ita tribus modis cenſebant Romani ſui nominis famæque æternitatem ad poſteros tranſmitti poſſe. Primo ſcripſerunt, & præclara & multa. ſed non præclara omnia, non caſta & ſancta univerſa. nævos etiam ſuos, turpitudines & libidines chartis commiſerunt, via ad Æternitatem non honeſta & regia. Quot etiam libri, auctores ſuos moriendo anteverterunt, & ad Platonis animum, ſimiles fuerunt hortis Adonidis, tam cito mortuis quàm natis: non diu placebant, quæ cito placebant. At vivant ſanè Romanorum omnium libri perpetuum, nemo tamen eorum à ſuo libro aliquid in ſe vitæ transferre poterit.

Deinde non ſcripſerunt tantum Romani, ſed & fecerunt ſcribenda, facinora docto ac eloquenti calamo digna, & hæc varii diſcriminis, ſiquidem in plurimis æternitatem queſiverunt, in nullo inveniſſe fides noſtra nos docet, magni fuerunt, non negamus, in rebus civilibus & bellicis, domi foriſque; admirandi fuerunt in artibus & ſcientiis, magnifici & effuſi in ſpectaculis & donis obſtupeſcendi in ædificiis, mauſolæis, ſepulchris, ſtatuis.

* *Epiſt. 2. ad Tacit.*

Appenſus es in ſtatera, et inventus es minus habens. Dan. C. 5.

ÆTERNITATEM *non æſtimat, qui monetam ſuam accuratius, quam ſuam vitam ponderat.*

tuis. exemplo sint hæc paucula brevissime perstricta.

Ludos fecit Augustus suo nomine & sumptu vicies quater, expensis ærarii vicies ter, nullus horum infra quingenties aut millies H. S. stetit. sunt nostræ monetæ 2500000. philippei, seu, bis millies quingenti millia coronatorum; sesquitertius millio. & hæc tanta pecuniæ vis in unicum tale spectaculum effundebatur: infimus & parcissimus sumptus in singulos ludos ab Augusto editos, erat quingenties H S. ipsi 1250000. Philippei, hoc est, millies ducenta quinquaginta millia coronatorum. Nero totum theatrum illevit auro; omne choragium & instrumenta comica fecit aurea. accedebant missilia seu sparsiones, hoc est, ligneæ tesseræ in vulgus spargendæ, quibus inscriptæ totæ domus, agri, fundi, prædia, mancipia, servi, jumenta, argenti & gemmarum sæpè maximus numerus. harum tesserarum aliquam quisquis exhibuit, mox id accepit quod inscriptio designavit

Idem Nero gregario militi in donativum numerari jussit centies H S. sunt 250000 philippei, hoc est, ducenta quinquaginta millia coronatorum. Agrippina mater, in mensa hunc tantum pecuniæ numerum expendi jussit, ut vel sic tacite filii effusionem reprehenderet, & coërceret. notavit Nero se moneri, & alterum tantum addi præcipiens; nesciebam, ait, me tam parum dedisse.

Idem Imp. Tyridati regi ut hospiti, novem mensibus Romæ agenti, in singulos

dies constituit viginti millia philippeorum, sunt quinque milliones & quadringenta millia coronatorum in totos illos novem menses constituta, abeunti dedit viaticum millies, H S. seu duos milliones & medium, de ædificiis quid memorem?

Caligula Imp mari pontem fecit ad tria miliaria. Templa Romæ fuerunt quadringenta viginti quatuor, pleraque magnifica. Domitianus in solam Capitolii inaurationem, ipsos septem milliones, impendit.

In amphitheatri saxeis gradibus commode sedere poterant spectatorum 87000; in superiore parte per ambitum stare 12000; universim 99000.

Præter plurima alia, duodecim publica fuerunt balnea ab Imperatoribus structa, in quibus gratis lavabatur. In thermis Antonini fuerunt è polito lapide 1600, sellæ, & commode tot homines simul lavare poterant. In balneo Hetrusci, ait Plinius, omnia fuisse argentea, canales, labra, solum ipsum, sed ad alia.

Romæ tot ferè statuæ fuerunt quot homines, præter infinitas æreas, marmoreas, eburneas, etiam argenteæ & aureæ. Domitianus in Capitolio auream habuit centum librarum; Commodus & Claudius aureas, harum singulæ mille librarum. Claudius in rostris etiam argenteam habuit. hinc Præfectus certus, Comes Romanus dicebatur, & multus ei miles, ut tantum statuarum populum custodiret.

Via Appia, vir expeditus quinque diebus habuit quod percurreret. ab urbe Ca-

puam

puam usque protendebatur hæc via, tam lata, ut duo currus obvii libere commearent: tam firma, ut laxi nihil aut soluti appareret, perinde ac si saxum esset unicum, plures tales fuerunt viæ. Incredendum est quod de aquæductibus fide digni scribunt. Claudius Imperator impendit in aquæductum septem milliones auri & medium, sexcenti homines alebantur tuendis tantum aquis. Hæc certe magna, & quædam ob nimium luxum reprehendenda. fuit tamen quod ædificia illa splendidissima superaret, vix tamen honesti nominis. Cloacas Romæ habuerunt seu subterraneos fornices cum perfluentibus aquis, ad evehendas totius civitatis sordes. Cloacarum istarum tam multæ, tam amplæ, & longæ, ut inter orbis miracula non immeritò censeri possint. De his in specimen satis, quæ ei, scio, minime sunt incredibilia, qui veterum Romanorum opes & potentiam primoribus labris libavit, & testes audivit Suetonium, Dionem Cassium, Plinium, Livium, alios.

Et hæc quidem, quæ commemoravi, ex se laudanda: administratio Reipublic. tam prudens, quam & in bellis majorem partem invicti, in scientiis & artibus eximii, virtute quoque illustres fuerunt, ita ut Cyneas Pyrrhi legatus homo facundus & intelligens cum frustra sollicitasset urbem, ad fœdus Romanis non sat dignum, regressus suo regi dixerit: Urbem sibi templum, Senatores reges videri. In his talibus ergo laudandi Romani. Sed in

hoc graviſſime & toto cælo aberrarunt, quod homines adeò prudentes omnem ſuam æternitatem in rebus minime æternantibus locârint. * Si Auguſtinum Romani ad Æternitatem viæ ductorem delegiſſent, viam eis multo certiorem ad ipſam Æternitatis regiam monſtraſſet. Neque enim nos, inquit ille, Imperatores eos felices dicimus, qui multos imperii ac vitæ annos, vel victoriæ triumphos, vel fortunæ theſauros numerarunt: hæc iis etiam deferuntur munera, quibus nihil juris eſt ad regnum illud æternum. Et quinam ergo, Auguſtine, tuo animo felices cenſendi? Audite Imperatores, Reges Principes: Auguſtini ſenſu vera æternaque felicitas à vobis obtinebitur, obſervatione legum iſtarum:

Lex 1. *Juſtitia.*

Juſte imperare: omnem injuſtitiæ fucum & pigmenta odiſſe.

2. *Modeſtia in ſenſu.*

Tot honorantium & ſalutantium linguis non extolli, ſed meminiſſe hominem ſe eſſe.

3. *Dei timor & amor.*

Ad Dei cultum maximè propagandum, humanam potentiam omnem Majeſtati divinæ famulum facere, timore Numinis & amore.

4. *Cœli deſiderium.*

Ardentius amare regnum illud æternum, in quo poteſtatis conſortes nulli timentur.

5. *Longa-*

* *Lib. 5. de Civitat. Dei c. 14.*

5. Ignoscendi facilitas.

Ad veniam pronum & facilem esse, tardum ad vindictam, & illam solam quam tuendæ Reipubl. poscit necessitas.

6. Misericors liberalitas.

Asperiora decreta, misericordiæ lenitate, & largitate beneficiorum temperare.

7. Continentia.

Luxuriam, quanto esse posset liberior, tanto castigatiorem habere.

8. Moderatio affectuum.

Malle in affectus pravos, quam in quasvis gentes dominari.

9. Submissionis, & orationis studium.

Hæc omnia non inanis gloriæ, sed æternæ felicitatis studio facere: nobilissimum submissionis, & orationis sacrificium nunquam negligere.

Has leges Augustinus ipse *, ad Mundi valvas suffixit, velut omnium Principum illustre speculum. Nunc vos, ô Romani, quantum à janua harum legum aberrastis? ut taceam pro uno ferme innumeros Deos in veneratione apud vos fuisse. † Nam Roma sibi magnam videbatur assumpsisse religionem, quod nullam respuebat falsitatem, & cum pœne omnibus dominaretur gentibus, omnium gentium serviebat erroribus.

Sed ut hæc sileam omnia, quàm vanum illud & ridiculum, omnem suam æternitatem post se relinquere velle in membranis & chartis, in marmoribus & saxis, in amphitheatris, pyramidibus, sepulchris

* *Dict. I. de Civ. Dei.* ‡ *S. Leo Serm. I. nat. Apost.*

chris ac mausolæis. & ubi nunc saxea hæc est æternitas ; Romæ pæne idem quod Hierosolymis contigit. Apostolorum unus magistro Christo structuram Hierosolymæi templi demonstrans : Magister,ait, adspice quales lapides & quales structuræ ; respondit Christus : *Vides has omnes magnas ædificationes ? non relinquetur lapis super lapidem qui non destruatur.* Ita nihil æternum in hoc orbe. Et ubi nunc vetus urbs Roma ? quæritur : & dici potest, hic fuit. ubi qui eam ædificârunt ? perierunt omnes ; nec cineres illorum novimus. Et nos ipsi eadem hac via sequemur ; post aliquot annos umbra, pulvis, nihil. Heu res mortalium vel maximorum parvæ ! heu validissimorum instabiles ! quid enim illa omnia nunc, aut ubi sunt ; evanuerunt. ubi supra fidem cumulatæ opes ? defluxerunt, ubi cœlo certantia opera ? non apparent. sic cuncta quę nobis magna sunt,umbra sunt & somnium, si cum æterno & æternitate comparentur. debile nimis & ex luto fundamentum est, super quo tota vanescentis gloriæ fabrica extruitur. non ita saxis & marmoribus æternitas insculpitur. Recte Lactantius, Mortalia sunt opera mortalium. Babylonem, Trojam, Carthaginem, Romam fuisse credimus : : oculis fidem quod faciat, vix cadaveris pars superest. ita septem orbis miracula, sic aureum Neronis palatium, Diocletianæ thermæ, Antoniniana balnea, Severi Septizonium, Colossæum Julii, Amphitheatrum Pompeji, vix sui vestigium

&

& nomen in libris reliquerunt, & hoc quàm diu?

I. *Quantum Romani à vera Æternitatis via aberrarint,*

NAzarethi in arcano ſanctiſſimæ Virginis conclavi mentionem injicit Angelus de regno *cujus regni non erit finis.* *Tale non fuit Salomonis, quod quadringentis tantum annis duravit, uſque ad cladem Babylonicam. tale Romanorum non fuit ſed nec Perſarum. nec Græcorum fuit tale. Ubi enim nunc regna illa ſunt, olim florentiſſima, ubi antiquiſſimæ illæ monarchiæ? quantus olim Nabuchodonoſor in Chaldea & Syria, & poſt hunc Balthaſar? ab his in Perſiam migrârunt ſceptra & Mediam ad Cyrum & Darium. nec hîc diu permanſerunt; in Græciam tranſlata ad Alexandrum Macedonem, Magnum Regem & diu bellicoſum, diu fortunatum, ſed ubi bellica virtus cecidit. etiam fortuna defecit, & hinc in Italiam cum ſceptris migravit ad Julium Cæſarem, & Octavianum Auguſtum. At ubi nunc hi omnes; tu, mi Chriſtiane, regnum quære, *cujus regni non erit finis.* Numantiam, Athenas, Carthaginem, Spartam ſuus delevit finis; regni, quod ſupra nos, non erit finis. Rex illius æternus eſt, æterni incolæ. *Dominus regnabit in æternum, & ultra.* † In quæ verba Origenes: Putaſne, ait, in ſæculum ſæculi Deum regnaturum? regnabit adhuc, vel ultra, & quodcunque dixeris illud

* *Luc. cap.* 1. † *Exod. cap.* 15.

lud de regni ejus ſpatiis ſemper tibi propheta dicet : Et adhuc ; ſive ultra. Et nunc, inquit Iſidorus *, regnum hoc ſempiternum, immenſum ex omni parte beatum, omni generi hominum promiſſum eſt, & tamen de illo altum inter nos ſilentium eſt. quotus enim quiſque eſt, qui vel minimam diei particulam in hoc ſecum expendendo impendat ? de hoc commemoret ; hoc uxori, hoc liberis, toti hoc familiæ inculcet ; alia omnia garrimus ; cœli vix ulla eſt mentio, aut certe rariſſima. in laudando natali ſolo plerique omnes diſerti ſumus ; noſtram illam veriſſimam patriam laudare pœne erubeſcimus in eam nimirum piæ collocutionis deſuetudinem multi devenuunt, ut, niſi ſteriliſſimas nugas, ſubinde etiam laſcivas ſpurcitias turgentibus buccis effundant, inurbanos ſe & infeſtivos haberi putent. Hoc vere eſt toto cœlo errare. æternis inhiandum eſt corde, & ore, cogitatibus & colloquiis, nec ulla ſperanda eſt vera gloria, niſi æterna.

* Hebræi proceres, ut contra Chriſti potentiam, ad politicam illam æternitatem, viam ſibi ſternerent, frequentem ſenatum adeſſe juſſerunt, & ſtolidiſſima prudentia, quod maxime metuebant, in caput ſuum decreverunt. de his in frequenti curia deliberantibus eleganter Auguſtinus‡: Pontifices, inquit, & Pharitæi ſibi conſulebant, nec tamen dicebant : Credamus.

damus.

* *Iſidor. Clarius.* ‡ *Joan. cap.* 11. ℣. 47.
* *Tract.* 49. *in Joan. ſub fin.*

damus. Plus perditi homines cogitabant, quomodo nocerent ut perderent, quàm quomodo sibi consulerent ne perirent. Et tamen timebant, & quasi consulebant, dicebant enim: *Quid facimus, quia hic homo multa signa facit? si dimittimus eum sic, omnes credent in eum, & venient Romani, & tollent nostrum locum & gentem. *Temporalia perdere timuerunt, & vitam æternam non cogitaverunt, ac sic utrumque amiserunt.* Ita fit; hæc nostrarum cogitationum vanitas est & affectatum ludibrium, & qui sumus nos? quæ sunt nostra? Hodie floremus, commendamur, placemus, cras flos languescet; displicebimus tam iis, quibus hactenus placuimus, quam Deo cui nunquam placere studuimus. cœlum negligi mus, terram non retinemus; Dei favorem non acquirimus, mundi perdimus, hinc & hinc deploratissima orbitate miseri. Si mors parceret felicibus in hoc orbe, reperirent fortassè hic quandam gloriam, quandam inquam, nam vera nulla est, nisi quæ in cœlo, & æterna: sed nulli mors parcit; in tenebris semper videt, nec videtur, exspectat ut ex insidiis incautos invadat. quò deducet, si malè viximus? ad sævæ regna Porserpinæ & judicantem Æacum. Ibi neminem liberabit nobilitas, neminem teget potentia, neminem eripiet hominum applausus, sed solius domini favor & gloria illa, quæ per gloriæ fugam comparata est. Non est vera gloria, nisi æterna.

* He-

* *Ioan. cap.* 11. *v.* 28.

* Hebræus Sapiens, Sapientiam reginam depingit, quam pone comitantur duæ famulæ, dextra Æternitas, læva Gloria. nullius est pretii Gloria, si absit Æternitas, quam nos Christiani exſpectamus* manentem civitatem hic non habemus, sed futuram inquirimus, æternam in cœlis. In memoria æterna erit justus. stipem mi Christiane, das pauperi, inhianti gulæ subducis escam, castitatis hosti resistis; non grandia sunt hæc opera, nec multi temporis; facti tamen memoria, sed & merces erit æterna.

‡ Quantillum Magdalena Christi pedibus impendit, quam cito id obsequii perfecit, & tamen orbi universo innotuit. Alii alia in Magdalena suspexissent, roseam oris pulchritudinem blandam formæ venustatem, amœnum juventutis florem; raram gratiam, opes magnas, favores maximos, gratam affabilitatem, festivos applausus: nullam hæc ei laudem, sed dedecus compararunt. at officium vel pedibus præstitum, eleemosyna non grandis, æternam illi gloriam, immortale nomen conciliarunt. *Prædicabitur in toto mundo.* Christo teste, non fuit opus hoc incisum marmori, non ære Cyprio efformatum, non in foro promulgatum, non ad tubas & tympana proclamatum, tamen hactenus duravit, durabitque æternum, & *prædicabitur in toto mundo.* si actionem spectes, reprehendit eam avarus œconomus Ischariotes, culpavit & turgidus Pharisæus Simon; si materiam, unguentum

* *Prov.* 3. * *Ad Hebr.* 13. ‡ *Matth.* 24.

tum erat, ut summum 30 aureorum; si locum, privatus; si testes, pauci; si personam, infamis fœmina; & tamen *prædicabitur in toto mundo.* quot Imperatores victrices aquilas in hostium castris plantarunt! quot bellicosi duces numerosissimos exercitus laudabiliter administrarunt; quot providi gubernatores amplissimos populos sapienter rexerunt? quanti reges, insignia, statuas, castra, civitates condiderunt? quot viri eruditi omne cerebrum in novas inventiones, per calamum instar chymicorum distillarunt in chartas, ut inter memoria dignos reponerentur, qui tamen silentii nocte & oblivione involuti jacent. At opus justi unicum, æternam confert memoriam, ab omni vetustate & invidia immune, à sapientibus, ducibus, regibus, Pontificibus reverentia & silentio, auditur, legitur; *prædicabitur in toto mundo.* solum itaque bene & vivere & mori. via est ad æternam immortalitatem. Ite nunc mei Romani, & æternitatem in statuis & marmoribus quærite, nunquam reperturi. Ego potius optem & malim quod D. Hieronymus in rebus gestis Pauli Eremitæ optans: Hieronymi peccatoris, ait, memineritis, cui si Deus optionem daret, præferret tunicam Pauli, malletque eam cum meritis suis, quàm purpuram regum cum suis regnis. Nos Christiani ne pecuniæ nostræ jacturam faciamus, versuram facimus: imo ante nos in alium orbem præmittimus cœlum illam recipit. & hoc tuto fit, & à fidissimis tabellariis eò defertur, sed non aliis quam mendicis, & pau-

bus. pauca illis damus & vilia, pro his in cœlo maxima recepturi. ita Christus promisit & præcepit: * *Et ego dico vobis facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.* Sed à Romanis ad alios transeamus.

II. *Melior priore ad Æternitatem via.*

DArius, clade sua notissimus ille Rex Persarum, in exercitu suo decem millia Persarum habuit, quos immortales vocavit, ideo († uti Cælius Rhodiginus explicat) non quod planè nunquam morerentur (ubi enim illi tales?) sed si quis horum aut nece aut morbo numerum minuisset, confestim substituebatur alius, nec unquam plures erant paucioresve decem millibus. ita & Darius immortalitatem aliquam & muneris æternitatem confinxit, sed brevis admodum hæc fuit, Dario totoque ipsius exercitu funditus pereunte. Dario Medo precabantur olim satrapæ: * *Dari Rex in æternum vive.* Ah! quàm inane hoc votum, & quàm curta hæc est Æternitas! annis septuaginta, aut octoginta summum vivimus, æternum tamen nos vivere inter somnia optamus. Non immerito certè Xerxes, qui ex Asia subjugandæ Græciæ (Herodotus narrat) duos exercitus terra marique secum eduxit, nimirum ter & vicies centena millia, septemdecim millia, sexcentos, exceptis iis, qui militi servierunt: hos omnes cum è monte prospiciens oculis obiret, in lacri-
mas

* *Luc. 12. 16.* † *Lib. 8. c. 2. & l. 25. c. 2.*
* *Dan. cap. 6.*

mas solutus hoc aspectu, idcirco se flere dixit, quod post 50 aut 60. annos è tot centenis millibus, viris tam robustis & selectis, vix ullus esset superstes futurus.

Æternitates nescio quas fingere nobis possumus, interea tamen omnes morimur & quasi aquæ dilabimur in terram.

* Alius & melior beatæ typus Æternitatis excogitatus est Constantinopoli. Anno post parientem Virginem 459. Ecclesia Constantinopolitana ævo Gennadii Episcopi, aucta est novo & nobilissimo D. Joanni Baptistæ sacro cœnobio Acœmetarum, hoc est, insomnium; qui juges & pervigiles diu noctuque laudes Deo concinere consuêrant, hac ratione: cœnobitæ omnes in tres classes divisi sunt, ut ita, cum prima classis partem aliquam divinarum laudum finiisset, secunda ordiretur; secunda quoque finiente, tertia inciperet. ex hoc pio instituto suum aliquod cœlum urbs habuit; sic illic repræsentata cœlestis Æternitas, qua tota Deus sine ullo fastidio & nausea inter summas voluptates laudabitur. quam jure exclamat divinus psaltes: Beati qui habitant in domo tua Domine in sæcula sæculorum laudabunt te. omnium tunc beatorum vox erit, quæ olim in rupe Taboreja Petri fuit: *Bonum est nos hic esse.* nam uti Divus Bernardus in Cantica; Opulentia, inquit, multa nimis est Æternitas. sed & hoc addit: Æternitas, nisi perseveranter quæsita non invenitur. Sed à te, beatissime Bernarde, illius quærendæ mo-

* *4 Reg. cap.* 14.

dum flagitamus. Audite igitur Patris * optimi documentum: *Paupertate*. *Mansuetudine*, *Fletu* renovatur in anima similitudo quædam & imago Æternitatis omnia tempora complectentis. *Paupertate* meremur futura: beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. ubi pauperes spernuntur & deseruntur, ubi cor unà cum pecunia in arca concluditur, ubi nummi ad avaritiæ regulas expenduntur, ibi paupertatis affectus & amor nullus est, sed nec ullus æternitatis. *Mansuetudine* verò præsentia nobis vindicamus: beati mites quoniam hæreditabunt terram. Quærat hic quispiam, quid homo ille in quo nihil est mansuetudinis aut patientiæ, è quo vix unquam mitius verbulum auditur, quid tandem lucri habeat è sua illa intractabili impatientia, quid illi commodi ferat toties indignari, sævire, fremere, vociferari, tumultuari, omnia velle pessundare, neminem vel paullò humanius affari; certe aut bonorum talis jacturam patitur aut famæ; frequenter utriusque: nam quod habet opum, non possidet, sed custodit ut molossus, cujus est tantum allatrare, invadere, mordere. famam, si quam habet, impatientiæ titulo, non auget; cœlum priusquam habet, amittit. Demum *Luctu* præterita quoque recuperamus, quæ prodigè amisimus peccando. sed hic luctus non unius horæ aut diei sit necesse est. quid enim de filio illo sentiamus, qui matris funus deducit humentibus nonnihil

ocu-

* *Serm. 2. de Omn. SS.*

oculis & atro pallio, eodem tamen aut altero statim die, & siccis ridet oculis, & pullam vestem in prasinam viridemque commutat. hoc non est serio lugere, tam brevi finire luctum. simillimum nos facimus. ah, nimis frequenter confessione piaculari nos hodie & communione sacra munimur, dolemus peccasse, cras iterum hilariter peccamus; & sæpe gravius priorem vitam detestamur, & tamen revocamus; ejuramus commissa scelera, & eodem die iterum patramus. ita eadem omnino lingua, qua Christum insontem proclamamus, hac eum cruci addicimus, germani fratres Pontii Pilati, qui uno eodemque ore Messiam nostrum & vita donandum pronunciavit, & in crucem raptandum: homines prorsus instabiles, nec in re ulla constantiores quam in vitiosa vitæ consuetudine repetenda heu, plurimum lunæ in pectore gestamus. subinde pietas tam serio nobis placet, ut nulla pæne hilaritas intercedere tam sanctis officiis possit. fronte dejecta & ad omnem remissionem irascente supercilium induimus, sed heu non duraturæ sanctitatis. mox odisse incipimus hanc ipsam pietatem, & in contrarium acto torrente, repetimus quem omiseramus & luxum & luxuriam. ita tam faciles amicitiam cum Deo factam solvimus, quàm inviti facimus. dum hæc agimus, ecce tibi revocata pietas adest, tristique pœnitentia lasciviam rursus expellit, donec etiam illius pœnitentiæ pœnitere nos incipiat. ita raro continuis

ſtudiis Probitatis laborioſam imaginem intuemur; levi nutu ad priſtinam immunditiam defluimus. hinc omnium voluptatum ac vitiorum genera menti noſtræ ſubjicit, hæc tanta vitæ inconſtantia palam quidem *Virtutem* adorare videmur, intus & in animo operoſo cultu deveneramur *Vitium*. hæc via ad æternitatem non eſt, niſi ad illam quæ meros cruciatus, & tormenta habet perpetua, maxima.

Sed deligamus è Chriſtianis Catholicis unum aliquem corporis voluptati deditiſſimum, deducamus ad ſuccenſum & flammis tumultuantem furnum, & ex eo hunc in modum quæramus: Quantum tibi voluptatis depoſcis pro eo, ut in hoc furno diem unum nudus conſumas; reſpondebit indubie: Non totum ego mundum, non omnes mundi voluptates mercede vel dono ferrem, ut in his flammis diem unum torqueri me permitterem. at paciſcamur ulterius: Quid præmii petis, & medium duntaxat diem in hoc igne duras? Pone, dicet, quiquid velis deliciarum & pretii, tantis ego tormentis hoc non emo. at ut conveniamus tandem: Quid præmii poſtulas aut voluptatis, & ardentem hunc clibanum ingrederis, in eoque vel horam unicam perſeveras? reſpondebit utique: Da quicquid petere poſſit vel avariſſimus, vel impudentiſſimus, comparandum id non eſt cum unius horæ infandis ejuſcemodi uſtulationibus & doloribus. Quod ſi rectè rationique congruenter reſponderit, qui fit ô Deus, quod

quod ob lucrum exiguum & vile, ob honorem fallacem & fugitivum, voluptatem ſpurcam & non longam, à tam multis parvi pendatur ſupplicium æternum; ut horam unam in ignibus ſimus, perſuaderi nobis non poteſt, poſito in præmium terrarum orbe; & æternos inferorum ignes non formidamus, modo vel lucrum invitet, vel honor arrideat, vel alliciat voluptas. meliora, inquis, ſpero, & infinita Dei bonitas non tam male ominari me jubet de futuris & æternis. ita loqui ſolemus, nec impia hæc verba ſunt, ſed facta reclamant. temerarium hoc eſt & nimis perculoſum, vitam in vitiis traducere, & æternitatem inter beatos exſpectare. ad damnationem ſatis eſt vel unicum peccatum. An neſcis quid Chriſtus comminetur; * *Qui dixerit fratri ſuo, fatue, reus erit gehennæ ignis.* An neſcis quid Chriſtus prohibeat; † *Qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo.* An neſcis; quid Chriſtus præmoneat? ‡ *Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum, ſed qui facit voluntatem Patris mei qui in cœlis eſt:* An neſcis, quam multos Chriſtus foras excludat? * *Qui diligit patrem aut matrem plus quam me, non eſt me dignus: & qui non accipit crucem ſuam & ſequitur me, non eſt me dignus.* An neſcis, quam apertè & ſerio illud ingerat? †*Multi ſunt vocati, pauci verò electi, Pauci, Pauci.* An neſcis, quoties ad vitæ emenda-

 tionem

* *Matth.* 5. † *Ibid.* ‡ *Matt.* 7. * *Matth.* 10.
† *Matth.* 20.

tionem hortetur? **Nisi conversi fueritis & efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cœlorum.* † *Si manus tua vel pes tuus scandalizat te, abscinde eum & projice abs te, bonum tibi est ad vitam ingredi debilem vel claudum, quam duas manus vel duos pedes habentem mitti in ignem æternum. Si pœnitentiam non habueritis, omnes similiter peribitis*, & addit; ‡ *Contendite intrare per angustam portam; quia multi, dico vobis, quærent intrare & non poterunt.* An nescis etiam, quam explicate D. Paulus recenseat ea omnia, quæ beatam Æternitatem intercludunt? * *Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt, fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum servitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ, invidiæ, homicidia, ebrietates, commessationes, & his similia, quæ prædico vobis, sicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur.* Quod si quis vel unius ex enumeratis conscius sibi est, nec ita dolet ut modum omnem exquirat illius peccati deinceps vitandi; interea verò vanissimum illud *Spero, Spero*, sibi ipsi occentet; hujus spes nulla est, sed mera temeritas. Periculum adire plagarum & verberum, tolerabile malum est: centum aut mille florenos incertæ aleæ committere non summa jactura est: caput & vitam, in discrimen conjicere, non maximum damnum est: at vero salutem corporis tum animi æternam periculo

* *Matth.* 18. † *Matth.* 19 ‡ *Luc.* 11.
* *Ad Gal.* 5.

culo tanto exponere, adeò in incertum vivere, verbis ſperare, factis huic ſpei contraria facere, hoc omnium malorum ſupremum malum eſt, hoc ſumma jactura, hoc damnum vere maximum, hoc audacia & temeritas perniciosiſſima, hoc ſtultitia & dementia extrema. * Intelligite hæc qui obliviſcimini Deum: ne quando rapiat, & non ſit qui eripiat.

III. *Hanc viam ſollicite eſſe indagandam.*

Ideo nullus ſit Chriſtiani ſanguinis homo, qui non ſæpius ſeipſum alioſque, quos Dei loco habet, interroget: Quid faciam ut beatam Æternitatem conſequar? iſtane vera eſt via, qua eo ad illam quam quæro, Æternitatem? operis quidem aliquid facio, ſed illud quantillum eſt quamque exiguum? adſpiro quidem gaudia immortalia & æterna, ſed num hæc opera mea adeo pauca, adeo languida & frigida præmio digna ſunt æterno? pervenire quidem ad portum cupio, ſed viam horreo paullo moleſtiorem, cum tamen ea via ad cælum ſit tutiſſima & optima, quæ aſperrima & anguſtiſſima, ‡ Hæc oris divini Veritas pronunciat; clamat Chriſtus, & monet: Intrate per anguſtam portam, quia lata porta & ſpatioſa via eſt, quæ ducit ad perditionem, & multi ſunt (eheu multi ſunt) qui intrant per eam, quam anguſta porta, & arcta via eſt, quæ ducit ad vitam, & pauci ſunt (eheu pauci ſunt) qui inveniunt eam.

* *Pſal.* 49. ‡ *Matth.* 7.

* Nec clamare desinit, aut monere: Contendite intrare per angustam portam, quia multi, dico vobis quærent intrare, & non poterunt. ô quam formidandum atque tremendum est illud *Multi*, & illud *Pauci*! interea miseri & in rem æternam nimis temerarii fallimus nosmet, & in *Paucis* illis cœlo adnumerandos, nescio an speremus nos, an somniemus. Utinam dum dies sunt salutis & tempus acceptabile, attentiorem oculum in Æternitatem subinde emittamus, atque hunc in modum nobiscum ipsi ratiocinemur: Quid tandem est hoc omne quod ego patior, aut alios pati conspicior, quid est hoc totum ad Æternitatem? imo si cum D. Paulo enumerare possim tot labores & pericula quot exantlavit ipse, atque iis, quæ ad Corinthios, litteris recensuit: si famem, sitimque, si graves inimicitias & injurias, si morbos & egestatem tolerem: imo si cum Paulo lapidibus insternar, si virgis cædar, si naufrager; quid hæc omnia ad supplicia æterna? In omnibus igitur adversis rebus cogitandum mihi erit: ‡ *Omnis consummationis vidi finem.*

* Daniel vates, variis recensitis calamitatibus, subdit: *& hoc, usque ad tempus.* Ubi, ubi estis ærumnosi, afflicti, calamitosi, quid vestris vos lacrymis sepelitis, quid per vanos impatientiæ quæstus vitam vobis omnem acerbam redditis; solatium habetis, & ingens, ab ipso tempore. Diversæ vos calamitates exercent? ne despondete animum: erit hoc solummodo

* *Luc.* 13. ‡ *Psalm.* 118. * *Dan. cap.* 11.

modo *usque ad tempus*. Contumeliæ vos lacerant, injuriæ fatigant, mala plurima perturbant? lamenta mittite, erunt, hæc omnia non nisi *usque ad tempus*; non usque ad infinita sæcula vestri sese gemitus extendent; ad exiguum tempus stillabunt lacrymæ, non æterna ducetis suspiria, brevi dolore perfungemini, ad immortalem felicitatem transituri, clarissimè id affirmat * Ecclesiasticus: *Vsque in tempus* sustinebit patiens, & postea redditio jucunditatis. Sed & vos, ô beatuli, ô cara Mundi progenies, ne cornua sumite, omnis vestra felicitas quàm brevi carcere, quamque angustis cancellis clausa est! *usque in tempus* triumphabitis; *usque in tempus* beata vestra durabunt somnia, post tempora non longa, jubebit vos Mors fortunæ larvam ponere, & inter turbam stare coget, tanto tunc vere miseriores, quanto antea brevi figmento beatiores. Ergo *usque in tempus* omnia. Sola nullas temporis leges admittit Æternitas. Sive ergo corpus meum patiatur sive animus; bona seu honores adimantur; dolores an tristitia, curæ vel alia me quæpiam afflictio interior vel exterior exerceat, picta sunt hæc omnia, & momentanea ad æternas pœnas. Nam ubi post extremum judicii diem quinquagies milleni anni transierint, supererunt adhuc quinquagies milleni milliones annorum transituri: iis etiam, ad nostram numerandi rationem, transactis, alii atque alii, & denuo alii annorum milliones transigendi restabunt,

* *Eccl.* 1.

bunt, & hoc sine fine. *Et quis hæc cogitat? quis perpendit ista? Conamur quidem aliquando æterna sapere, sed adhuc in præteritis & futuris rerum motibus cor nostrum volitat plenum vanitate. quis tenebit illud & affiget, ut paullulum stet, & paullulum ad se rapiat splendorem semper stantis Æternitatis;

Optime fecit Myrogenes, cum Eustachius Hierosolymorum Archiepiscopus ad eum munera missitaret. modestè recusans: Hoc, ait, unum pro me ora, ut liberer ab æterno cruciatu. nec † Tullius à vero aberrans: Sapient, inquit, nihil potest videri magnum in rebus humanis, cui æternitas omnis totiusque mundi nota sit magnitudo. sed Tullio longe melius Franciscus, paupertatis sincerus amator, & verus Æternitatis contemplator: Modica, inquit, hic voluptas, sed pœna post immensa: modicus hic labor, sed gloria post æterna: Elige. multorum vocatio, paucorum electio, omnium retributio.

Quisquis igitur peccato letali obstrictus est vel unico, maturet pœnitentiam: satius est & suavius, ait Guerricus‡, fonte purgari quam igne. Pœnitentiæ tempus nunc est; præoccupet pœnitentia pœnam qui timet pruinam, irruet super eum nix. * Qui minora detrimenta metuit, ad maxima deveniet: qui levem pœnitentiæ laborem fugit, gravissimas tartari pœnas incurret. ita D. Gregorius: Nonulli, ait,

* *Aug. lib.* 11. *confes. cap.* 11. † *Cic.* 3. *Tusc. qq.* ‡ *Ser.* 4. *de Purif.* * *Iob. cap.* 6.

ait, dum temporalia adversa pertimescunt, districtioni se æternæ animadversionis objiciunt, huic D. Paucianus accedens: Mementote, ait, quia apud inferos exomologesis non est, nec pænitentia tunc tribui poterit, consumpto tempore pœnitendi: festinate dum in via estis. sæculares ecce ignes timemus & carnificum ungulas expavescimus. comparate cum his æternas torquentium manus, apicesque flammarum nulla ætate morientium. quæ pulchre * Ambrosius ad Virginem lapsam in hæc verba consignat: Pœnitentia non verbis agenda est; sed actu. hæc autem sic agitur. Sic tibi ante oculos ponas de quanta gloria iveris, & de quo libro vitæ nomen tuum deletum sit; & si te jam credas prope ipsas positum tenebras exteriores, ubi erit fletus oculorum, & stridor dentium sine fine. cum hæc certa fide, sicut est, animo conceperis? quia necesse est prævaricatricem animam tartareis pœnis & gehennæ ignibus tradi; nec aliud remedium constitutum est post baptismum, quam, pœnitentiæ solatium; quantumvis laborem, quantamvis afflictionem subire esto contenta, dummodo ab æternalibus pœnis libereris. Urgent ægrum morbi corporis ad corporis purgationem; urgeant etiam nos morbi ad animi purgationem, urgeat salutis aviditas, urgeat æternæ mortis, æternique cruciatus horror, urgeat æternæ vitæ æternæque gloriæ consequendæ spes, quicquid animum pur-

* *Ambr. cap. 8. ad Virg. lapſ.*

purgat id amplectamur, quicquid inquinat fugiamus: inquinat autem imprimis luteum corpus. Fidelissima prorsus hæc D. Ambrosii admonitio est.

Christe Iesu, da, ut omnia vana hæc & fluxa sic possideamus, ne perdamus æterna: sed viam teneamus illorum, de quibus eximie Augustinus: Multi, ait desiderio salutis, sub jugum liberi veniunt, & paullò ante sublimes ac elati, humilia affectant; cupiunt esse quod ante despexerant, & odisse incipiunt quod fuerant: præsentium hospites, futurorum appetitores, Æternam illam patriam suspirant: abstinentiam deliciis, somno vigilias, paupertatem divitiis anteponunt; arduum contra vitia laborem, voluptatem computant: inimicos diligunt, nullis injuriis franguntur, propter Æternam retributionem. Ecquis non extremè laboret tui amore, ô *Æterna Retributio!*

CON-

CONSIDERATIO QUARTA.

Quomodo S. David Æternitatem sit meditatus, & quæ illius in hoc imitandi ratio.

QUod Deus apoſtatas angelos, & homines in extremo judico damnatos æternum ſit puniturus, tam durum aliquibus & incredibile viſum eſt, ut etiam Origenes tanti ingenii, tam præcellentis doctrinæ, tam peritus ſcripturarum, auſus ſit in libris peri archon docere damnatos & dæmones gratiæ reſtituendos, poſtquam in ignibus contractam culpam ſatis eluiſſent, hunc præter ceteros D. Auguſtinus * erroris damnat & convincit. reperit hic error non paucos qui aſſentirentur. per Hiſpaniam Aniti hæretici eum diſſeminarunt, diverſis interpretationibus. Alii damnatos omnes, ſolos alii Chriſtianos; iſti Catholicos tantum, illi ſolos eos qui largiores fuiſſent in dandis eleemoſynis, ex Orco liberandos putabant, quos tametſi Auguſtinus erroris non argueret, nimis tamen aperte divina pagina refutaret. ‡ *Diſcedite à me maledicti in ignem æternum. Et, ibunt hi in ſupplicium æternum. Et, Iuſti autem in vitam æternam.* nulla hîc gloſſemata; nullæ opponi poſſunt explicationes. Unde Pſaltes divinus, rex David, duo maxime tempora cordi habuit, nec tam præteritum quam futurum obſervans: **Anticipa-*

* *Lib.* 21. *de Civit. Dei cap.* 23. *& ſeq.*
‡ *Matth. cap.* 25. * *Pſal.* 76.

Cogitaui dies antiquos, et años ÆTERNOS in mente habui. Ps. 76.

Etenim ſagittæ tuæ tranſeunt: vox TONITRVI *tui in* ROTA. *Præſentium pœnarum ſagittæ tranſvolant, horrendi vox tonitrui (Ite maledicti in ignem* ÆTERNVM) *velut rota eſt, æternum volvenda.*

cipaverunt, ait, *vigilias oculi mei, turbatus sum & non sum locutus*. Quid tibi somnum abrupit, beatissime Propheta? quæ hæc antelucana negotia, unde hoc silentium & animi perturbatio? caussam audite: *Cogitavi dies antiquos, & annos æternos in mente habui*. En, hoc est quod illi somnum rupit, præteritos cum futuris æternisque annis contulit, neque hoc solum fecit interdiu: *Et meditatus sum nocte cum corde meo, & exercitabar, & scopebam spiritum meum*. Et quod hujus nocturni exercitii est incitamentum; *Nunquid in æternum projiciet Deus, aut non apponet ut complacitior sit adhuc?* En, ut formidet & horreat æternitatem, ut divina judicia pertimescat, ne perpetuis in se pœnis Deus animadvertat. Et quis meditationis istius est finis, aut effectus? *Et dixi, nunc cœpi?* Ita momento pæne, seipso factus est melior, non distulit, non procrastinavit, non in deteriores annos emendationem conjecit. Nunc cœpi, nunc sanctius vivam, non post horam primum, aut diem. Si ita possem, dicat quis meditari æternitatem, ut meditatus est beatus David; forsan etiam illud, *nunc cœpi*, promptus & hilaris pronunciarem. at ego curis quotidianis involutus, laboribus impeditus, officiis distractus in mille partes, inter homines ago, multum mali video audioque, ita vix locus est apud metam salubri de æternitate cogitationi; in circulis, in conventibus, in sympofiis, ejus generis colloquia nostra non sunt, ut vaga-

bundam per multa mentem ad æternitatis considerationem affigamus. in conviviis, quidem, nugis & cyathis res agitur; seria jam pridem hinc exulant: conventus & circuli tam tetrica vix admittunt. va ex Italia, Galliis, Hispania petuntur: nimis vetera sunt & sæpius decantata quæ è cælo, ex inferis feruntur nova; hæc jam scimus. quid opus talia ad fastidium toties repetere? sic æternitati cogitandæ vix aptus uspiam locus, vix commodum unquam tempus reperitur. Veritas te amet, mi Christiane, quam hæc vere dixisti! utinam culpam, quam agnoscis, etiam emendes. nimis hoc clarum est, & oculis creditur, nullam pæne in mundo æternitatis curam esse, cum tamen non desint, quæ partim illius nos sæpius, partim quotidie moneant.

Rom. Ecclesiæ ritualis liber in Episcoporum inauguratione, hæc illis verba recitanda esse monet: *Annos æternos in mente habe.* Cum summus Pontifex recens electus solenni ritu ad sacellum deducitur, est qui præeat, & ardentem stuppam concutiens, ter hæc ingeminet: *Pater sancte, sic transit gloria mundi.* Quam salubri pioque instituto quotidie ad omnium actionum initium & finem nos ipsi nobis repeteremus: *Annos æternos in mente habe*; præsertim cum est peccandi occasio, cum dæmonis suggestiones urgent, cum lædendæ Conscientiæ instat periculum, ò tunc *Annos Æternos* in mente habe.

I. *Di-*

I. *Diversæ ad Æternitatem cogitandam admonitiunculæ.*

PHilippus Rex Macedo, per nobilem Ephebum quovis mane ter sibi dici jussit: *Philippe Homo es.* suæ mortalitatis nunquam oblivisci voluit, quo cautius ageret inter mortales. Censeo ego, nullum debere esse Christiani & Catholici sanguinis hominem, qui non suus ipse quotidianus sit monitor, dicatque sibi consideratius ter minimum; *Æternum, Æternum, Æternum.* Quare, dispone domui tuæ, quia morieris tu, ait Ezechiæ regi Propheta, & non vives. Erit vesper cujus tu posterum mane visurus non sis, aut erit mane, cujus non sis habiturus sequentem vesperem. ita ergo tu tua negotia perage, ne lædas Conscientiam; eo te rebus perituris crede, ne per eas pereas perdasque æterna.

Mos est in Germania & bonus, ut cum sub crepusculum lumen infertur conclavi, simul etiam addatur lucem Christianum illud Deus det nobis æternam. In templis ante sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum, perpetui luminis lampas excubat, nuntiatque adesse *Lumen Gentium*, & luminis conditorem. quid hæc nisi admonitiunculæ ad cogitandam æternitatem? Est etiam aliqua in carceribus æternitas, sed infamis & horribilis, ad perpetuas triremes, ad perpetuos carceres damnari grave supplicium est, & multis ipsa morte tristius videtur.

* *Isaias cap.* 38.

morbis aliisque ærumnis pressi, quandam itidem sibi æternitatem imaginantur, unde & voces illas audimus sæpius: Nempe hoc assidue? siccine æternum affigar lecto? perpetui dolores isti tolerandi? itane semper vexabor & cruciabor; æternitates istæ breves sunt, & suo fine clauduntur.

Sed ad carceres redeo eosque perpetuos, quos multi sponte & ultro ingrediuntur, & omnem illic vitam volentes consumunt. atque hi, religiosi sunt viri fœminæque, quibus non est difficile Dei caussa æternum mundo valedicere, & sacris sese ergastulis mancipare. Monasterium est Bavariæ, quod ab S. Altone nomen trahit, & in duas classes virorum & feminarum divisum, ut sic distinctum & duplex cœnobium illud Constantinopolitanum, de quo antea, fere æquet, in continuis diu noctuque decantandis Dei laudibus. Hic ergo moris est, cum virgo sacrum velamen in templo accipit, & Christo in sponsam initiatur, finitis publice sacris omnibus, nova Christi nupta in monasterium deducitur per sacrarium; præeunt illam quatuor è monialibus, & laudabili ceremonia feretrum præferunt, ingressis omnibus sacris virginibus; fores clauduntur & obserantur, perinde prorsus ac si novæ Christi sponsæ diceretur. Vide, mea Virgo, ut quod jam incipis, rite constanterq; perficias Cogita te nunc viam hanc ingredi, non regressuram nisi mortuam. mundus, & quicquid est mundi, deserendum tibi est, & nec cogitationi-

tionibus quidem illuc amplius revertendum, tuus tibi Christus sit omnia. Et en per hanc januam transis in domum Obedientiæ, nec redibis per hanc, nisi in hoc, quod vides, feretro, cum ultimum iter facies ad sepulchrum, super humeros tuarum sororum. ad cœlum tibi via semper aperta est, hanc licet exspatiari & excurrere, non ad mundum, non in patriam, non in paternam domum, vivam enim te jam sepelimus, & tu ipsa tuas is exequias. Hoc multis spectatoribus lugubre videtur & mœstum spectaculum. Hem, inquiunt, æterna cavea sic includi, uno semper loco delitescere omnem ad parentes reditum esse præclusum, voluptatibus procul degere, ante mortem sic sepeliri? horremus nos; præeant alii atque aliæ, non sequimur. At dicite vos, quæso Mundi alumnuli, est quod ex vobis sciscitetur Isaias* vates: Quis ex vobis poterit habitare cum ardoribus sempiternis? Illud vobis videtur intolerabile pauculis annis ad vitam sancte ducendam, ad cœlum tutius & certius obtinendum, ad beatam in cœlo Æternitatem promerendam, ad adspectum Dei æternum assequendum includi, cum tamen ii qui religiose casteque vivunt, sincerius gaudium percipiant, quam qui quotidianis deliciis & voluptatibus abundant, & diffluunt. At dicite vos etiam, nunquid damnatis sandapila præferetur, quæ significet, illos jam ablegari ad rogos, & ignis supplicium, sed post aliquot annorum centurias, mortuos in feretro efferendos,

 ô quam

* *Isaias. cap. 33.*

ô quam optata hæc esset & mitis sententia! at *exspectant mortem, & non venit* *, Mille & mille atque iterum mille annis exspectabunt, sed necdum veniet, ipsi tamen exspectant, etsi sciunt se frustra exspectare. quisquis cœlum & teipsum amas, mature *Annos Æternos* in mente habe.

De non absimili monasterio, si ingressus spectetur, narrat Rufinus Aquilejensis ‡: Apud Thebaidem, inquit, Isidori monasterium tam amplum quam nominatum est, laxissimis mœnibus septum, hortis, puteis, & omnibus ad vitæ usum necessariis liberaliter instructum, ne ulla cuiquam ansa detur, vel caussa cogitandi excursus hæc enim cœnobii lex est immobilis, ut qua quis semel pedem intulit, hac nunquam efferat amplius. ad cœlum & ad sepulchrum solum, non alio egressus patebat. Et mirum videatur, inquit Rufinus, quod hæc lege ingressos, non legis necessitas, sed ipsius vitæ beatitudo retineat. opus eorum omne est, præcari, Deum laudare, religiosis studiis navare operam. quæ omnia ea obeunt industria vitæque sanctimonia, ut multi inter eos thaumaturgi & qui patrandorum miraculorum gratia polleant. Ea vero vivunt temperantia & singulari vitæ prærogativa, ut nullus inter eos morbus sit nisi ultimus, hoc est, ipsa mors, quæ omnium ubique claustrorum seras vectesque convellit, nec se ullis quantumvis ferratis ostiis sinit excludi. Et nunquid hoc etiam monasterium, aliquam Æternitatis umbram præ se tulit? sed progrediamur. II. Æ-

* *Job. cap.* 3. ‡ *Rufin. lib.* 2. *cap.* 17.

II. *Æternitas omnes Arithmeticæ numeros & leges transilit.*

COmmunis & notissima proponi solet circa Æternitatem Arithmetica, quam infantes in scholis docetur, & est hæc: sit mons, ajunt, è minutissimis arenulis, instar totius terrarum orbis, aut mole & magnitudine illo major, singulis vero annis non nisi granulum unicum dematur ab angelo: quot annorum millia, & iterum millia, & denuo millia; quot centena millia; imo quot millia millionum abibunt, donec mons subsidere appareat & decrescere; sedeat jam Arithmetices magister, & calculum moveat, numerumque colligat, quot anni sint abituri, dum mons dimidius, & dum totus abeat, sic ab angelo tam lente ablatus. non quidem vix aliter istud capimus, ac si nullus esset omnio futurus finis. sed errat gravissime imaginatio nostra, & hallucinatur turpiter in eo, quod non satis potest assequi. revera istius tanti montis ultimum tandem numeraretur granum. At *Æternitas* longitudine incomparabili excedit, (nihil certius) quia finiti ad infinitum nulla est comparatio, proportio nulla. nullos admittit limites *Æternitas*, nullos fines, ergo damnati tam longo tamque incomprehensibili annorum spatio urentur in assiduis flammis, dum mons tantæ magnitudinis, dicto modo posset aliò transferri. sed tantum abest ut eo tempore futurus sit tormentorum modus & finis, ut tunc dici possit, jam primum incipit

Æternitas; nihil deceſſit *Æternitati*, adhuc eſt integra. Poſt mille annos, poſt centum millia annorum, necdum finis, necdum medium necdum principium eſt *Æternitatis*. ſed ejus menſura eſt *Semper*.

Eandem hanc Arithmetices rationem circa Æternitatis negotium, eodem prorſus ſenſu, verbis paullo aliis, hujus ævi Theologus explicat, quæ tibi, Lector, omnia integre & bona fide admetiar, neque enim hæc unquam ſatis aut dici aut commendari, aut inculcari poſſunt. * Vide, inquit, quam *longa* ſit *Æternitas*? quamdiu regnabit Deus & Sancti? quamdiu ardebunt damnati in gehenna? In *Æternum*. quantum eſt *Æternum*? cogita centum millia annorum, nihil cogitaſti reſpectu *Æternitatis*: cogita decies centena millia annorum, imo ſæculorum; nihil adhuc ex *Æternitate* decerpſiſti: cogita mille milliones annorum, æque integra adhuc reſtat *Æternitas*: cogita mille cubos mille millionum annorum hoc eſt 1000000000000000000000000000 ſunt millies, millies, millies, millies, millies, millies, millies, millies millena millia annorum: cogita, inquam, tot annos in flammis tranſigendos, & necdum inchoaſti *Æternum*: cogita tot milliones cuborum, quot ſunt guttæ in mari; necdum ad principium *Æternitatis* perveniſti, æque *Æterna* reſtat *Æternitas* gaudiorum Sanctis, & tormentorum damnatis. O Jeſu parce, ô Jeſu, Jeſu ſerva;

* *Cornelius de Lapide in cap.* 15.*Exo.v.*18.

va; miferere mei, ô bone Jefu, ne præcipiter in hanc damnatorum *Æternitatem.*

Quod fi Deus diceret damnatis, impleatur terra arena minutiffima, ita ut totus orbis hifce arenæ granulis repleatur, à terra ufque ad cœlum empyreum & millefimo quoque anno angelus veniat, dematque ex hoc arenæ cumulo unum granulum, eumque poft tot millènarios annorum quot funt granula, ea exhaufetit, liberabo vos à gehenna. ô quam exultarent damnati; damnatos fe non æftimarent. nunc autem poft omnes hos millenarios, reftant alii, & alii millenarii, in infinitum, in *Æternum*, & ultra. Hoc eft pondus grave *Æternitatis*, quod opprimit damnatos: cogita, ô peccator, cogita hoc pondus tibi imminere, nifi refipifcas.

Guilielmus Peraldus*, Epifcopus Lugdunenfis, vir perquam religiofus & doctus, hunc ipfum innumerabilem annorum numerum apud damnatos alia nobis ratione meditandum fubjicit: Si damnati, ait fingulis diebus non nifi unam exftillarent lacrimulam, cum amnibus adhuc exftillandis guttis affervandam, demum plus funderent lacrimarũ, quam mare habeat aquarum; Omnes enim maris guttulæ in numerum & menfuram redigi poffunt, cum Deo difficile non fit dicere: Tot maris guttæ funt, & non plures. At vero damnatorũ lacrimæ & numerum omnem refpuunt, & menfuram. Eheu, quam non cogitamus ifta, & quam peccamus libere,

* *Tom.*1, *Summæ Virt. Par.*7. *de* 8. *beatit.*

totiusque nos Æternitatis reos constituimus, brevi plerumque, & spurca voluptatula.

Sed & hac ratione calculum ponamus, dum damnatorum annos expendimus: sit è membranis scheda palmum lata, tam vero longa, ut totius terræ globum ambiendo complectatur: hæc continuis & arcte sibi junctis novenariis perscribatur ad omnem illam longitudinem; quis jam ille Arithmeticus, qui numerum hunc exprimat, quis mons qui tot grana contineat, quis Oceanus qui tot guttas possideat? & tamen hoc non est Æternitas, ulterius illa protenditur, neque sic circumscribi se patitur; est longior, est extensior: quousque tandem? *In Infinitum.* Si cor tuum, mi Christiane, nondum in lapidem atque saxum induruit, fieri non potest. ut hæc cogites, & immensum illud Æternitatis barathrum non horreas: si ullus in te sensus est, hîc erit, at, quod supra demonstravimus, nimium pauci hæc cogitant, & inde salutis tam securi vivunt, ac si cælum nullum esset, nullus Deus, nulli inferi, æternitas nulla; nullum omittunt diem quem peccatis non onerent, quasi id solum laborent, ut ultimo vitæ suæ die, peccatorum summam reperiant quam maximam, atque sic ludibundi adeunt æternitatem, non aliter atque si de carcere aliquot duntaxat hebdomadum ageretur, hi tales, inquit Gregorius lacrimarum caussas tripudiantes peragunt, & mortis suæ negotium ridentes exequuntur. O vere cæcitas, & oblivio-

viciá insania! pro vita breviſſima, pro æternitatis umbra, ſupra vires laboramus, pro æternitate vera vitæ feliciſſimæ, non dico ſupra vires, ſed nec pro viribus laborare dignamur: hanc autem vitam non acquirere, eſt mortem ſempiternam incurrere, quæ juxta quod ſit tormentum tormentis omnibus hujus vitæ gravius, ſimul etiam hoc habet, quod æternitate tota nulla ſit futura horula quæ quietem, ne dum finem mali adferat.

III. *Conſideratæ æternitatis effectus.*

ET hoc eſt quod tam multos Chriſtianorum, tot ſanctorum martyrum adeò paratos promtoſque fecit ad quoſvis cruciatus, ad quamcumque mortem, ut cum in ſummis doloribus, in ſuomet volverentur ſanguine, nihil ominus tam animoſi, & hilares, tam conſtante vultu, & ridente ore tortoribus inſultarint: *Annos Æternos* in mente habuerunt.

Et hoc eſt quod tot hominum millia, & inter hæc tot prius impios in ſolitudines egit, in monaſteria & cœnobia concluſit, à vita molli & voluptuaria, ad ſeveram rigidamque traduxit: *Annos Æternos* in mente habuerunt. Et poſſent nominari homines religioſi complures, qui etiamnum vivunt, & fatentur, ex hac una æternitatis cogitatione totum ſibi mundum cœpiſſe deſipere ac diſplicere, talis fuit beata Tereſa, novæ per terram Hiſpanam religionis parens.

Et hoc eſt etiam quod religioſis viris ac feminis, omnibuſque alii ſeveras vitæ leges

leges amplexantibus facilia reddit omnia & jucunda. hæc Æternitatis cogitatio laborem omnem levem esse persuadet & brevem: hæc eadem preces, studia, vigilias commendat, & amabilia efficit, hæc famem condit atque sitim, omnemque paupertatis defectum mitigat. hæc cilicia, rigidos lectos, flagella, & quamcunque vitæ asperitatem facit tolerabilem & gratam: quisquis *Annos Æternos* in mente habet, & quotidianis meditatiunculis altius atque altius illos sibi imprimit, nulli labori cedit, nullis frangitur incommodis. huic tu si regnum offeras, si delicias & voluptates maximas, ille tamen hæc omnia suo statu vel pauperrimo non mutet. & talis de nulla re aut homine quæritur, omnia perfert, omnibus se submittit: nam illud assiduè cogitat, & quam hoc atque hoc, & istud, & illud, modicum quid est! patiar itaque & durabo, non durabit hoc æternum. horula est qua hostes mei me premunt: eja pergite detractores, lacerate me invidi, non subtraham me vobis; hæc est hora vestra & potestas tenebrarum: ego diem Domini exspecto; diem æternum. & quid lamentis me conficiam; tota hæc vita, unius horulæ mors est, nec difficilis est victoria, triumphus. quid furibundi maris expallescam minacias; jam portum video. Nunc quidem imbres, & tempestatum furor in capita proborum detonat, at non & olim sic erit semper, nisi Dei hostibus. Vaticinatur Daniel: * *Multi*, ait,
de

de his qui dormiunt in terræ pulvere, evigilabunt; alii in vitam æternam, & alii in opprobrium ut videant semper.

In prisca lege Deus Moïi præcipiens: Fac tibi, inquit, duas tubas argenteas ductiles; si semel clangueris, venient ad te principes & capita multitudinis Israël; si autem prolixior atque concisus clangor increpuerit, movebunt castra. Duabus his tubis comparandæ geminæ voculæ: † *Nunc*, & *Semper*. Lex mundi est: Nunc læti simus, nunc carpamus gaudia: nunc fruamur bonis dum sunt; venite, nunc coronemus nos rosis antequam marcescant, nunc ubique signa lætitiæ relinquamus. Qui unam tantum hanc tubam attendunt, & ad solum *Nunc* aurem utramque arrigunt, ii sæpe vivunt perinde ac si illud *Semper* nunquam secuturum esset. Ideo castra non movent, peregrinos se esse suavissime obliviscuntur quocunque lasciva caro invitat, benevoli sequuntur, toti aut instruendis opibus, aut in fruendis voluptatibus: adeoque illius *Nunc* clangor aures illis obtundit, ut ad optima monita surdi, secuturum *Semper* non audiant. ii vero qui utramque hanc tubam, prout Ecclesia quotidie illis sexcenties clangit, auribus & animo admittunt, illudque brevissimum *Nunc*, cum prolixissimo ac æterno *Semper* conferunt, non diu deliberant, castra movent, vivunt ut peregrini, carnem stringunt, in itinere se esse meminerunt, divitias & voluptates in patriam præ-

* *Dan. cap.* 12. † *Sap. cap.* 2.

præmittunt, malunt illis *Semper* frui in cælo, quam *Nunc* in terra.. Certum est quisquis concisum hunc & prolixiorem clangorem hujus utriusque tubæ, mente seria attentaque percipit, & præsentia futuris, transitura æternis confert, ille mox abitum parat, sepulchrum circumspicit, funebre linteum exponit, feretrum sibi locat, sua omnia componit ad iter, ubique meminit in via se esse ad æternitatem, illudque ea de causâ secum assidue pertractat: Poterone de omnibus dictis, factis, cogitatis Deò rationem reddere? & quando redditurus sum? quam ille sententiam in me pronunciabit? *Nunc* ergo mihi moriar, ut & mihi & Deo vivam *Semper*. Bene homini illi, qui mature jam, idque quotidie, Æternitatem sic cogitat. quicquid agamus, hac via perveniemus, & forsan brevi, ad portam Æternitatis, ubi totam ante nos Æternitatem videbimus: mors suprema vitæ hora, ad hoc ostium nos sistet, cogetque ingredi. hoc nos moribundi sæpius, & verbis & gestu docent.

Obiit anno Christiano MDCVI, x. Calendas Aprilis *Justus Lipsius*, vir eruditione & scriptis clarissimus: sæpe is sibi cum Augusto Euthanasian & facilem mortem exoptare consueverat, liberum etiam in illa necessitate, & intrepidum animum; utrumque votis accidit, nam unis tantum quatuor diebus, summum hoc egit, *Mori*. toto hoc tempore nec scriptorum à se, nec studiorum ullum omnino verbum fecit. Imo cum solatii à Stoicis

ma-

magnam illi materiam supereſſe, quispiam inſuſurraret: Illa ſunt vana, reſpondit, digitoque in Chriſti crucifixi prope adſtantem imaginem intento: *Hæc eſt*, ait, *vera patientia*, mox magno ſpiritu ſubjecit: Domine *Ieſu*, da mihi patientiam Chriſtianam. morbi invaleſcentis initio prima illi cura fuit, ſacris Pœnitentiæ, Euchariſtiæ, Extremæ Vnctionis, purgari, muniri, foveri Sacramentis. piorum precibus aſſidue ardenterque expetitis, & in altum oculis manibuſque moribundis ſublatis, ſic piè ipſe precatus eſt: O mater Dei, adſis famulo tuo cum tota æternitate decertanti, & non me deſeras in hac hora, à qua pendet animæ meæ ſalus æterna.

Habemus hîc, mi Chriſtiane, viri Catholici exemplum nobile: nos itidem à Chriſto Deo, & à Beatiſſima Virgine Dei parente, eadem quotidie efflagitemus, & ardente animo de die ſæpius dicamus: O Chriſte *Ieſu*, ô mater Dei, adſis famulo tuo cum tota æternitate luctaturo, & non me deſeras in illa hora, à qua pendet animæ meæ æterna ſalus.

CON-

Magister bone, quid faciam, vt habeam vitam ÆTERNAM. Matth. c. 19.

Facilius est, camelum per foramen acus transire quam diuitem in regnum Dei. Marc. C. 10. Vix vno in corde morantur, diuitiarum et ÆTERNITATIS *amor.*

CONSIDERATIO QUINTA.

Quomodo alii, etiam improbi, Æternitatem sint meditati.

VEtus Patrum historia narrat, hominem religiosum, super Psalmo octogesimo non meditatum, ad illa demum verba devenisse: *Quoniam mille anni ante oculos tuos, tanquam dies hesterna quæ præteriit* atque hic hæsisse, nec illud satis potuisse capere, qua tandem ratione mille anni, & una diecula conferri inter se possint. hic submissam à Deo ajunt aviculam quæ cantus dulcedine ita delinivit hominem, ut longissimum, quo auscultarat, tempus, vix fuisse horam putant. * Spiritus, ubi vult, spirat. Non tantum proborum multi cum S David æternitatem meditati sunt, sed & improbi, & pæne contra quam volebant.

Refert Benedictus Renatus ‡, hominem vanum & impium, & ad Mundi leges ex amussi factum, cui *Fulco* nomen, qui uti jejuniis, ita vigiliis insuetus, & ut in aliis, sic & in somno nil sibi deesse patiebatur: una tamen nox illum deprehendit, qua, ut alias, in utramque aurem stertere non poterat; vigilare illum cogebant insitata prorsus insomnia, è latere in latus se vertit, nec tamen somnum conciliare potuit; diem esse voluisset; hic spiritus domini flare cœpit, quamvis in ignota terra, nam cogitationes bonæ

* Io.3.3. ‡ *Lib.5. Magni.20, Ord.Christianor.*

in iſthoc homine admodum erant raræ; incipit ergo è tædio vigiliarum cogitare varia. occurrit hic animo: Ecquid præmii poſcis, & ſic decumbis biennio aut triennio continuo, in tenebris, ſine amicis, in leni morbo, ſine ludo & commesſationibus, in vinculis iſtis, ſed tamen plumeis, ſed tamen etiam ſine conviviali & theatrali hilaritate. Et certè ſolus ego eximius & immunis non abibo: in morbo cubare debebo, velim nolim, niſi morte repentina & ſubita obeam, quod Deus nolit (bonus hic ventus, bonæ cogitationes) quem autem lectum habiturus ſum, cum ex iſto me mors dejiciet? corpus putreſcet ſub terra; ita alios, ita omnes video tractari poſt mortem. quid autem fiet anima in altero mundo? non omnes, credo, mortales uno loco conveniunt. ubi ergo illi, ubi iſti? an non præter cœlum flammæ piaculares an non & inferi ſunt; ah, qualis ibi lectus erit damnatorum? quot annis illic jacebunt? quo, poſt initium, anno flammæ illæ ceſſabunt? Chriſtus certe in ignem æternum non ſolum minatur mittendos impios, ſed mittit: res nimis clara, nimis certa eſt, ergo æternum in flammis ardebunt? ergo mille & iterum & iterum mille anni non ſufficient ad eluenda brevis vitæ peccata? æternum ergo non videbunt ſolem, non cœlum non Deum, æternum miſerrimi? ah! ah! His talibus cogitationibus adeo inſomnis eſt factus & vigil, eoq; progreſſus, ut noctes dieſque ceteros hæc cogitata æternitas illum ſit inſectata. voluit excute-

re

re molestos hos animi vermes, non potuit; ludos, pocula, sodales, symposia non intermisit: ita morosas Conscientiæ querelas, cum inter alios fuit, minus audiit, cum solus ad se rediit, non effugit. inhærebat animo æternitas, & urgebat. tandem statuit emendare vitam, & melioribus se studiis dare. Et quid ego, ait ipse secum, miser hic ago; fruor mundo, nec fruor. multa patior quæ nollem, multis careo quæ habere vellem. servio: sed quis mihi mercedem? facile vidi hactenus quæ sint Mundi præmia, cum diu servieris. & fac frui me deliciis, quascunque optare possem, & quamdiu hoc durabit; nec in crastinum quidem certus sum vitæ; satis id probant quotidiana funera. ô æternitas si tu non esses! ô æternitas si extra cœlum sis, vel in mollissimo lecto injucunda eris & acerba. ægre quidem abstrahimur ab iis quibus insuevimus, durum est à lautioribus epulis, largioribus poculis, carioribus sodalibus sic avelli. at si cunctemur, mors prævenit, & rapit hæc omnia. quid ergo differs? quid honestam tibi necessitatem indicis? Age, alius ero, aut nullus. vita hæc nimis mihi brevis est, nimis est longa æternitas. alio nunc eundum est. non muto: ita pergo Salve nunc mihi ô Diva *Perennitas*.

Fecit quod dixit, & sacræ Cisterciensium familiæ se addicens, probe vixit, pie mortuus est.

O æternitas, quam pauci sunt qui sic serio de te cogitent, quam multo pauciores qui perpendant & inhæreant! omnia

alia quæruntur, sola vilis est æternitas. divitiæ cogitantur, sed fluxæ & relinquendæ: honores ambiuntur, sed brevi adimendi: voluptates amantur, sed quæ malum & acerbum habent finem: quies desideratur, sed quæ non diuturna est: amicitia experitur, sed quam mors dirimit: conversatio passim in voto est, sed non ea quæ in cœlo. abundantia quæritur, sed eo loco ubi defectura est. quod si æternitatem cogitaremus sæpius, certe in res tam brevis ævi, nostra minus calerent desideria teste m do D. Bernardum *: Æternis inhianti fastidio sunt transitoria.

Sunt autem qui nescio quam æternitatem ore volvant, & quædam ejurent æternum vitanda, audiuntur quandoque ejuscemodi promissa: In æternum suspectum hunc & peccati fautorem locum cavebo; hominem illum, illam feminam, illum in malosocium æternum non adibo amplius, comessationes illas, & istas choreas æternum evitabo; satis est semel, satis est toties hic & illic, cum his & illis peccasse. Bene, mi homo, proponis, & quia peccatum metuis, etiam peccati periculum jure fugis, sed utinam tam sancte serves, quam facile promittis Aliquando vix dies aut horæ abeunt pauculæ, cum idem omnino facis quod adeo esurasti, & execratus es. Considerate hic agendum est, & fortiter. nil temere Deo promittendum; quod vero promissum, sancte constanterque servandum est. exemplis admo-

* *Bern. Epist.* 3.

modum luculentis docemur, quam puniat Deus, si fidem illi datam frangamus,

I. *Hominis &, aranea labores collati.*

ALia est æternitas, sed pessima, quam sibimet pollicentur ii, qui cœlum sibi struere volunt extra cœlum, & beati esse antequam mortui. Propter hoc, ait Isaias*, audite verbum Domini, viri illusores: dixistis enim, percussimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum. ô insani, quam nulla est hæc vestra æternitas! nil stabile aut perpetuum in hoc carcere. Regius Vates eleganter id explicans: *Anni nostri*, ait, *sicut araneæ meditabuntur*. Non potuisset brevius & melius. quid enim aliud sunt omnes anni nostri, nisi continua exercitatio & laboriosa meditatio? totum vitæ nostræ tempus vanis laboribus, multis doloribus, variis timoribus, crebris suspicionibus, sollicitudinibus pæne innumeris exercetur; sicut aranea cum fila filis nectit; catenatus & continuus est noster labor, continua suspiria, jam ut illo fruamur, jam ut istud amoliamur à nobis. multa facimus & laboriosa suscipimus, & heu nescimus quod aranearum telam teximus, grandi labore, raro successu, nullo effectu. *Anni nostri sicut araneæ meditabuntur*. Aranea laboriose telam suam orditur, diu multumq; discurrit, hac illa circuit, in idem sæpius redit, seipsam consumit, dum suam illam multiplicium filorum rotulam ab-

* *Isaias. cap.* 28. † *Psal.* 89.

ſolvat. *exenterat & eviſcerat ſeſe, ut ſuum illud perflatile tentoriolum ex arte concinnet. quod ut ſublime ſuſpendat, affigat, firmetque, ſexcenties it & redit, nec viſceribus ſuis parcit, libenter ea in tenuiſſimam hanc texturam impendit, cum vero tralucidum hoc & ſubtiliſſimum conopeum jam pendet alligatum, & texile hoc opus abſolutum eſt, ad levem ſcoparum ductum omnis labor intercidit & perit; miſella vero aranea vel in tela ſua interficitur, vel ea velut laqueo trahitur ad mortem, pede obterendà. ita imprudens animalculum aut funebre ſibi ipſi linteum nevit quo involveretur, aut reſtim confecit quo necaretur. Ita prorſus homines, inſtar araneæ, multis ſeſe laboribus exhauriunt, ut in altum emergant, ut voluptatibus affluant, ut opes ſtruant, ut retineant, & augeant. hiſce conatibus omne ſuum ingenium impendunt, & ſæpe valetudinem; diſcurrunt, fatigantur, ſudant, enervantur; uti aranea viſcerum egeſtu. & cum omnia fecerint, telas aranearum habent & textrinum opus, ad capiendas muſcas. ſæpe ſuo ipſi operi immoriuntur; dies quos geniales ſperabant, fatales inveniunt; ſepulchrum eſt, quod palatium eſſe cenſebant. ſic anni noſtri velut aranea meditantur: vere maximam partem meditantur tantum, plurima namque facturos nos proponimus, pauca facimus, & plerumque quæ rectius non faceremus nullam habent perpetuitatem, ad quæ tanto moli-

* *Alii aliud ſentiunt: non litigo.*

molimine tendimus, & plerunque non pervenimus. ita pactum cum morte, fœdus cum inferno nullum est. tabescimus omnes & morimur. hoc pessimum quod ita cœce adeamus æternitatem, quam nunquam exibimus.

Guerricus, cum audisset in templo legi è libro Genescos* : Factum est omne tempus quod vixit Adam nongenti triginta anni, & mortuus est. Et facti sunt omnes dies Seth nongentorum duodecim annorum, & mortuus est. factique sunt omnes dies Enos nongenti quinque anni, & mortuus est. Et facti sunt omnes dies Mathusalem nongenti sexaginta novem anni, & mortuus est, &c. ita mortem concepit animo, & se quoque moriturum, tam valide impressit menti, ut demum in S. Dominici leges jurarit, quo mortem sanctius obiret, & tutius adiret beatam æternitatem, quando hîc nulla est reperienda Æternitas.

II. *Quæ in mundum sit omnium optima quæstio.*

†. REfert D. Matthæus, venisse adolescentem ad Christum, qui quæstionem proponeret. Probus fuit hic adolescens, quod ex D. Marco licet conjicere, nam genu flexo venit, & Servatorem interrogavit in hæc verba: ‡ *Magister bone! quid faciam, ut vitam æternam percipiam?* Præcepta nôsti respondit Christus, si vis ad vitam ingredi, serva mandata. Philippus in urbe Macedoniæ, custos carceris Paulo

* *Cap. 5.* † *Matth. 19.* ‡ *ibid.*

& Silæ ad genua accidens, quærit * Domini: quid me oportet facere, ut salvus fiam? Optima quæstio; nil melius, nil & utilius, potuissent hi quærere: Sed, ô bone Deus, ubi hæc quæstio in Mundo? perpetuæ ubique quæstiones volant? hæc una ferè nusquam. plerunque suis se quæstionibus produnt homines, protrahuntque in lucem vel simplicitatem, vel curiositatem, vel latentem alium animi morbum qui adeo gnave quærit, ubi venale sit vinum bonum, satis aperit quid curæ sibi sit. quærit alius, ad quod non possit non erubescere auditor: satis hic patet, cor plenum esse eo quo os abundat. plena sunt rarum est, ut alter alterum interrogat, Putasne hæc via ad cælum ducat? Omnium quidem vitiorum hoc est: maxime libidinis & luxuriæ, ut cum quis profundum petit & incipit submergi; non facile serio sinceroque animo quærat; Istone vivendi genere beatam æternitatem obtinebo, siccine itur ad astra? sed tamen ii omnium minime hoc quærunt, quibus jucunda & suavis est vita; qui parum mœroris sentiunt & afflictionis, aut si sentiunt, omnia agunt, ne sentiant; *Pati*, apud illos extremum malorum est: modo ipsis nunc bene sit quicquid fiat aliis, quicquid futurum sit in illa, de qua nil cogitant, æternitate. Quotidianum illorum carmen est; Cœlum cœli Domino terram autem dedit filiis hominum. nec desunt eis corporis & ani-

* *Actor. cap.* 16. *v.* 33.

animi vires, quibus hominum conatus ad momentum effugiant: sed ut in longas illas summi judicis manus sine effugio incidant, & longissimas scelerum suorum luant pœnas. quod si Deus arcanissimis suis judiciis hominem rejiciat, reprobetque, & ex imporentis animi libidine permittat vivere, pleraque illi omnia prospere & feliciter evenire sinit, ne miser bis puniatur, hîc & illic, &, si quid boni fecit, mercedem statim recipiat. de ejusmodi male fortunatis hominibus, vere pronunciavit illud Psaltes * regius: In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur: ibunt in adinventionibus suis. & hic est miserrimus vitæ status, si qui esse potest. quia quem Deus destinavit ducere in viam beatæ illius æternitatis, huic certe non parcit, sed *assiduat illi flagella*. Ex innumeris testibus sisto unicum, sed magnum; nil simile multis retro sæculis visum auditumque censeo.

III. *Quomodo Deus hic puniat, ut ibi parcat; inauditum exemplum.*

ANno post Virginis partum millesimo centesimo octogesimo quinto, Andronicus Orientis Imperator, tertio imperii sui anno, ab Isaacio Angelo victus, duabus gravibus ferreis catenis collo injectis, & compedibus oneratus verbis contumeliosissimis exceptus; ita demum ornatus ad Isaacium per-

* *Psal. 72.* ‡ *Eccli. cap. 30.*

ductus eſt. hîc illi ſævities & tyrannis exprobrata, facta omnibus licentia, quidlibet in illum audendi. jucundum fuit irritatis, ab hoſte vindictam ſumere itaque impinguntur ei colaphi, tergum ignominioſe pulſatur, barba vellitur, capilli trahuntur, dentes excutiuntur: in publicum deinde protrahitur, omnium ludibriis exponitur, etiam à mulierculis pugnis cæditur: poſt dextra ei præciditur, & ſic mutilus in furum & latronum ergaſtulum detruditur, ſine cibo, ſine potu, ſine cujuſquam officio. Paucis elapſis diebus, alter ei oculus effoditur, ipſe ſic fœde habitus, & uno tantum oculo unaquaque manu deformis, curta inſuper brevique tunicella male amictus, capite raſo & glabro infamis, ſcabioſo camelo averſus imponitur, ludicra ex allio corona caput præcingitur, cameli cauda pro ſceptro lævæ inſeritur: ſic per forum triumphi forma, lenta pompa deducitur, hic plebs petulantiſſima, & circumforanea ſordida turba, efferatis animis in eum fecit impetum, nulla habita ratione, quod is nudius tertius fuiſſet Imperator, regio diademate redimitus, ab omnibus laudatus, cultus, celebratus, adoratus; quodque & ipſi jurejurando fidem ſuam & benevolentiam erga illum obſtrinxiſſent: furor omnibus miniſtravit arma, clavas alii in caput impegerunt, ſordibus alii nares opplêrunt; alii ſpongias, hominum, pecudumque excrementis & oleto plenas in faciem expreſſerunt, verubus alii latera pupugerunt. Illi lapidibus, hi luto petiverunt,

verunt, isti rabidum canem, fungum alii & bardum proclamarunt. Impudens muliercula, ollam è culina raptam bullientis aquæ plenam, in transeuntis istius Imperatoris caput effudit: nemo erat qui ei non male faceret. Ita demum summo. ludibrio in theatrum perductus, & mox camelo detractus, inter duas columnas pedibus suspensus est. Qui sexcenta mala jam perpessus fuerat, virum tamen & heroëm se gessit plane Christianum. lamentari, & ejulare, aut fortunam accusare auditus non est; & frustra id fecisset: cum Deo cœpit rationes ponere, & noxarum veniam orare, illud enim solum identidem ingeminabat: *Domine miserere, Domine miserere.*

Miser Andronice, quod tanta ferre cogaris; felix, quod patienter feras, & agnoscas peccata sic esse expianda. Sed nec suspenso furibunda turba, dum vixit, pepercit: direpta tunicula, variè manibus agitarunt, & lacerarunt. ferocior unus ensem per pendentis alvum ad intestina adegit, duo alii periculum facturi, utrius gladius esset acutior, ambabus annixi manibus, aversum corpus transfixerunt. hîc miserrimus Imperator, mutilatam dexteram ægrè admovit ori, calidum ex ea sanguinem, ut multi putabant, ob recentem plagam, adhuc stillantem, exacturus; sic misere vitam abrupit. Diebus aliquot interjectis, ex infami furca detractus, sub theatri fornicem pecudis instar projectus est, dum humaniores aliqui in locum alium transtulerunt, eum

eum tamen à nemine ſepeliri permiſit Iſaacius. O Andronice, ô Imperator Orientis, quantam tibi Deus fecit gratiam, qui hæc te pati voluit paucis diebus; ne perires omnibus diebus; brevi tempore miſer fuiſti, ne eſſes æternum. nec dubitem quin *Annos Æternos* in mente habueris, cum hæc tam fortiter toleràris

Scripſit hæc qui ævo illo vixit Nicetas Choniates, qui & Andronicum ab eo commendat, quod fidei Catholicæ tenaciſſimus fuerit, ſimul & devotiſſimus D. Apoſtolo Paulo, cujus Epiſtolas, præ manibus, & nunquam non apertas habere conſuevit. Neque vero Apoſtolus iſtud obſequii gratis ſibi deferri eſt paſſus; curam geſſit ſui cultoris Andronici, cui cum exitum immineret, imago Apoſtoli auro exornata & in æde ſacra collocata, ubertim illacrimaſſe viſa eſt, quod oſtentum, ipſe ſtatim Andronicus, non aliter atque venturæ cladis nuncium accepit.

O Chriſtiani, *Annos Æternos* in mente habete; ſic, quicquid malorum ferendum eſt, longe facilius perferetis: breve videbitur, quicquid cum æternitate confertur. *Id enim quod in præſenti eſt momentaneum & leve tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate, æternum gloriæ pondus operatur in nobis**. Hinc tam ſerio clamat & precatur Auguſtinus: Domine, hîc ure, hic ſeca, modo in æternum parcas. Et D. Fulgentius, etſi ſanctiſſimus, morti vicinior, ſeptuaginta diebus antequam finiret, identidem

* 2. *Cor.* 4.

tidem clamabat: *Domine, da mihi modo patentiam, & postea indulgentiam.* Hæc illius voces & vota fuerunt, usque dum exhalaret. Certe Deus iis omnium minime parcit, quos per totam æternitatem secum retinere decrevit.

CONSIDERATIO SEXTA.

Quomodo Sancti Patres, Ecclesia, Scriptura Æternitatem meditandum ingerant.

Ritus Catholicus est, statis anni diebus supplicare & circumire, Dei & Divorum honori augendo. Æmulatur id dæmon: habet ipse suos qui supplicent & circumeant. Vidit hos regius vates: *Impii in circuitu ambulant**. Vitam suam sic instituunt, ut à convivio ad convivium, à deliciis, ad delicias, à scelere in scelus. hic illorum circuitus est; & cum putant hunc nequitiæ circuitum pæne completum, & utcunque circinatum libidinis suæ orbem, denuo incipiunt, ad priora & antiqua redeunt, dum mors ita cricumeuntibus non vocata accurrat.

Liberi Job hanc inter se legem statuerant, ut in orbem transirent dies convivii; alteri ab alteris invitarentur. Optimus illorum parens probe advertit, orbicularem hunc conviviorum transitum sine peccatis vix futurum: *Propterea mittebat ad eos, & sanctificabat illos, consurgensque diluculo offerebat holocausta pro singulis*‡. Uti ergo

* *Psal.* 11. ‡ *Iob.* 1.

Ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam ÆTERNAM in cælis. 2 Cor. 5.

Nemo meas miretur ædes; palatium hic habito amplissimum, cum ÆTERNOS orci carceres et ÆTERNAS cæli MANSIONES cogito

ergo impii voluptatum circuitione gaudent, & in bonis dies suos ducunt; ita Deus circuitum cum illis instituet, sed perpetuum sed in tormentis, sed æternum. Idem hoc beatus David prævidit: * *Etenim sagittæ tuæ transeunt, vox tonitrui tui in rota.* Fames, bellum, pestilentia, ærumnæ, morbi, calamitates, mors ipsa, adversa denique omnia, quæ ante mortem primam nos prēmunt, Dei sagittæ sunt, sed transvolant; alatæ sunt, cellerrime ab his illos atque alios transiliunt. At vero vox tonitrui, vox iræ & furoris divini in inferorum ergastulis, velut rota circumagetur, idque æternis sæculis; rota hæc veluti si pulvere tormentario stipata sit, ubi semel ignem conceperit, ardebit in omnes æternitates. ‡ *Ignis succensus est in furore meo, & ardebit usque ad inferni novissima.* Est alius hic circuitus, isque etiam æternus: ab inexplicabili frigore ad immensos ardores, & ab his ad illud iterum regressus erit. Ad nimium calorem, inquit * Iob, ab aquis nivium transeat. Quod expressius & stridor dentium, & oculorum fletus designat. Horribilem hanc & incomprehensibilem æternitatis rotam, quo plenius depingamus, ordo postulat, ut qua ratione sancti Patres cum Ecclesia, hæc cum divina Scriptura in hoc conveniat, ostendamus. Variæ ab his admonitiones sunt, quas si attendamus, æternitatis non facile obliviscemur.

I. *San-*

* *Psal.* 76. ‡ *Deut.* 32. * *Iob.* 24. *Matth.* 22.

I. *Sanctorum Patrum & Ecclesiæ circa hoc responsa.*

EX omni numero Sanctorum Patrum, quinque potissimum audiendi sunt qui diversis temporibus vixerunt: Augustinus, Chrysostomus, Gregorius, Bernardus, Laurentius Iustinianus.

Prima hic est quæstio, sed quæ vana & stulta videatur. Quid facilius aut tolerabilius sit, triduo pati capitis, oculorum, dentium vel calculi dolores, vel viscerum tormina, vel (si qui alii sunt acuti dolores) noctes dieſque somnum non videre, sine omni pæne respiratione torqueri; aut certe de pisce, in quo fel compressum est, frustillum edere. ridicula prorsus & otiosissima quæstio. multo quam suavius est, totum ejusmodi felleum piscem devorare, quam diem duntaxat unicum tantos perpeti dolores: illi piscis amarities nec vitam auferet, nec ex se morbos creabit; os solum, quod acerba respuit, maxime conqueretur. Recte responsum est. interea vero quot hominum millia primum eligunt seu verbis, seu facto ipso? quoties in exhortationibus, in confessionibus, concionibus clamatur, quam diserte & aperte prædicitur: En, agitur de animæ vestræ salute æterna; æterni vos cruciatus manent. si hac via porrò eatis: Christus aliam monstravit, aliam ivit: resipiscite, satis diu aberratum est. in voluntate vestra situm est cœlo frui, aut excludi: Deus volentibus non deest. habent quidem amaroris ali-

quid abſtinentia & jejunium, criminum confeſſio & corporis caſtigatio, ſenſuum cuſtodia & victoria ſui, vita caſta & continens, non eſt negotium cuivis facillimum: quicquid id eſt, ferendum eſt aliquid. *Nonne oportuit & Chriſtum pati, & ſic intrare in gloriam ſuam?* ne terreat brevis labor: pauculis annis, aut forſan diebus tantum, fortia & *Agere* & *Pati* neceſſe eſt, quies & gaudium erunt æterna. vincit omnia qui ſe vincit, qui ſe continet, qui pravis affectibus ſuis violenter reſiſtit, idque propter cælum, propter Chriſtum, propter beatiſſimam æternitatem: Chriſtus ſuis poſt reſurrectionem appoſuit piſcem prunis impoſitum, quo doceret quanta forent adhuc ſuſtinenda: vitam amœnam & ſuavem non eſſe cogitandam: lapidandos, flagellandos, crucifigendos, excoriandos; hanc enim viam eſſe ad lætam olim reſurrectionem, & æternitatem inter beatos ducendam: omnia quæ videmus modica eſſe & exigua, nec comparanda cum immortali, & quæ nondum videtur, beatitudine. Hæc dicuntur, ſed hæc non curantur. Et hic ille felleus piſcis eſt, qui toties in concionibus, in libris apponitur, nam hæc aliaque his ſimilia ſæpe ſæpius ingeruntur & inculcantur, leguntur atque audiuntur, & tamen non creduntur, parvi penduntur, curis aliis & oblivione ſepeliuntur. & quoties ipſa etiam Conſcientia concionatoris vices agit, & ſalubria hæc monita obtrudit, inſtat, dehortatur, vellicat, nihil efficit:

cit: frustra omnia. nam multis nec concionator persuadet nec Conscientia. contra obducunt illis, & sua etiam axiomata regerunt: *Modo hic bene: futura sunt incerta: præsentia modo commode habeant: nullus mortuorum revertitur, non enim est qui agnitus sit reversus ab inferis: venite ergo, fruamur bonis.* hæ illorum sunt cantilenæ. Sed propositam quæstionem definiat Augustinus: Melius est, inquit, modica amaritudo in faucibus, quam æternum tormentum in visceribus. ita prorsus, vere melius est in hoc quam altero mundo contracta debita solvere: longe satius est sexaginta aut septuaginta hic annis corpus exercere continuis & quotidianis jejuniis, flagellis, ciliciis, quam illic vel uno die in tormentis detineri. sed alius è SS. Patribus succedat.

S. Chrysostomus secundam proponit quæstionem *. Si quis, ait, intra centum annos, una solum nocte suave lætumque somnium vidisset, centenis ob id annis puniretur, an somnium hoc appetendum esset? quod autem, inquit, est somnium ad centum annos, hoc est præsens vita ad futuram, imo multo minus; & quod est gutta ad pelagus, hoc anni mille sunt ad futuram æternitatem. & alibi hoc confirmans: Tempori, ait, infinito quod conferes ‡? quid sunt decem millia annorum cum sæcula cogitas infinita! nonne quantum est stillicidium minimum, abysso comparatum?. Noli post hanc vitam spectare

* *Hom. 20. in ep.* ‡ *Hom. 28. in ep. ad Hebr.*

ctare finem, ubi pœnitentiæ remedium nihil valet, ubi lacrymæ cadunt, sed nihil profuturæ; verum etsi quis ibi dentibus, fremat, etsi linguam ardentum exserat, digito guttam instillabit nemo, sed audiet illa quæ dives audivit. detur igitur quod per totam vitam nostram voluptati vacaverimus, sed quid hoc ad sæcula infinita? hîc enim & bona & mala finem habent, illic autem immortales pœnæ; hic si ardeat corpus, egreditur anima, illic verò incorrupto corpore resurgente, semper anima comburetur: peccatores enim incorrupti resurgent, non ut honorentur, sed ut immortaliter permaneant in tormentis.

Post Chrysostomum Divus Gregorius respondet ad illud cum quæri solet, An non celerior sese insinuet ebrietas cum in cella bibitur ad dolia, quam cum in triclinio? Gloriatur cælestis sponsa Salomonis ore *: Introduxit me rex in cellam vinariam, ordinavit in me charitatem. In quæ verba Sanctus Gregorius ita differens: Quid per cellam, inquit, vinariam congruentis quam ipsam arcanam æternitatis contemplationem accipimus? Et certe quicunque cogitationem hanc de Æternitate paullo altius in animum demiserit, gloriari poterit: Ordinavit in me charitatem; nam meliorem servabit ordinem amoris, seipsum minus, plus atque ferventius Deum, & propter Deum, ipsos etiam inimicos amando. Sed & hoc habet isthæc cogita-

* Cant. 2.

tio, ut qui eam paullo largius delibat, ebrius fiat, ſed ebrietate optimorum deſideriorum, quæ non eant niſi ad emendationem vitæ, ad cœleſtem patriam, ad æternas voluptates. Apoſtolis exprobratum eſt, ebrios eſſe muſto; erant certe, ſed ex hac cella. quamvis autem D. Gregorius æternitatis ſæpius meminerit; illud tamen ab ipſo breviſſime ſimul & veriſſime dictum eſt: *Momentaneum quod delectat, æternum quod cruciat.* hic merito quivis optet cum Jobo*: Quis mihi det ut exarentur in libro, ſtylo ferreo, nimirum hæc ipſa verba; *Momentaneum quod delectat, æternum quod cruciat.* liber huic Scripturæ aptus, cor hominis eſt; calamus aut ſtylus ferreus, ſeria meditatio; liquor purpureus, Chriſti ſanguis. & hæc verba ſic inſculpta pectori, tum maxime volvenda ſunt, & crebrius iteranda, cum voluptas abblanditur, cum libido ſtimulat, cum invitat luxuria, cum refragatur caro, cum ſpiritus flacceſcit, cum peccati occaſio eſt aut periculum.

S. Bernardus quarto loco venit, paullò poſt ad præmittendam quæſtionem reſponſurus. Vita humana ea eſt, ut homines ſint diverſiſſimi ſenſus, quemadmodum diverſiſſimi ſunt vultus. Reperiuntur qui continue & graviter affligantur, ut pæne ſuccumbendum putent afflictioni. hunc egeſtas, illum morbus, iſtum occulta debita, curæ alium, hunc injuriæ aut calumniæ ita premunt & perturbant, ut

* *Job. 19.*

ut qui pusillanimes sunt & impatientes, nonnunquam mortem sibi optent, ad flumen aut ad restim properent, sic enim miseri finem ærumnis imponendum arbitrantur, cum earum faciant initium, cui nullus concedetur finis. Contra probi alii & ad omnem Dei voluntatem paratissimi, nec cito mori cupiunt, nec diu vivere, vult Deus illos mori? idem volunt & ipsi: vult cito mori? hoc ipsum & illi volunt. vult diu vivere? non resistunt. ita idem illis cum Deo & *velle* & *nolle* est. Præter duo hæc hominum genera, pars maxima est, quæ longam vitam desiderat, nec ullus fere tam senex, quin speret & cupiat annum adhuc unum vivere, apud hos nulla ferme satietas est vitæ, mors istis nimium properat, nimis adest matura, & ante tempus venire creditur. Hìc jam quæri posset, quinam hominum vivant aut victuri sint diutissime? D. Bernardus in divinum hoc promissum*: Longitudine dierum replebo eum, admirabundus exclamat: quid tam longum, quam quod æternum est? quid tam longum, quam quod nullo fine præciditur? bonus finis vita æterna, bonus finis qui finem non habet. Addit: Verus dies qui non novit occasum, æterna veritas, vera æternitas, ac proinde vera æternaque societas Ita dicendum est, illos solum vita verè longa victuros, qui nunquam morientur in cœlo: & illos morte eheu! nimium prolixa morituros, qui semper morientur, qui nunquam vivent in tartaro, etsi semper vivant.

* *In Psal. 90. ser. 17.*

B. Laurentius Justinianus, ultimum nobis quæsitum explicabit, plurima sunt in hoc orbe, quæ natura ita uni assignavit loco, ut in aliis reperiri non possint, aut non nisi pars illorum. de floribus novi orbis solum potest haberi semen; de multis animantibus sola pellicula. Æternitas, ita res est alterius mundi propria, ut illius non nisi semen hîc habere possimus. quod ergo semen est Æternitatis? Semina æternitatis, ait Laurentius Iustinianus, sunt hæc: *Contemptus sui, Charitatis Donum, Operum Christi Gustus**. Contemnere alios, arbor est quæ totum tegit mundum, & pro inferorum incendiis excrescit amplissime. contemnere seipsum, & minimum est semen, & ignotissimum mundo: istud è cælo attulit Christus, *qui exinanivit semetipsum, formam servi accipiens & factus obediens* non tantum usque in stabulum, in præsepe; sed usque in Calvariam, usque in crucem, ad mortem, in sepulchrum, in limbum, *propter quod & Deus exaltavit eum.* En, crevit hoc semen in latissimam propaginem, in arborem omnium altissimam, de *Charitate* idem beatus Patriarcha mentionem faciens; juxta *Charitatis*, inquit, mensuram, æternæ retributionis est gloria ‡. nam cui minus dimittitur, minus diligit. Minus obtinet gratiæ, qui minus habet charitatis; ubi vero minor est gratia, minor erit & gloria. ita omnino, quanto magis Deum amas, tanto magis æterna tibi

* *Lib. de obed. cap.* 26. ‡ *De discipl. & conversat. Monast. Luc.* 7.

tibi præmia cumulas. tota lex, est *Amor*, sed purus, castus. divinus. Tertium erat, *Gustus Operum Christi*. scitum est de iis qui student Rhetoricæ : proficere censendos esse illos, quibus Cicero sapit; ita prorsus affirmari potest, in virtute progredi eos, quibus divina Christi documenta non desipiunt. quisquis in Christi verbis, factis, vita vix quidquam gustus invenit, non afficitur, non delectatur, non movetur iis quæ ad animum & pietatem, quæ ad beatitudinem & divina spectant: at vero comedere, bibere, ambulare, ridere, jocari, ludere, perquam sapiunt; is tuto sibi ipse dicat: O mi Deus, quam nullum est in me semen Æternitatis! cum enim in memet descendo, manifeste in me deprehendo, quos ego patiar manes, quo meus me invitet affectus: choreas ducere, conviviis hilarescere, ad pocula vigilare, fritillum & tesseras movere, inaniis & fabulis auscultare, impuras pagellas lectitare, ad cantiunculas Venereas plaudere, sociis paria facere, hoc possum, hoc mihi jucundum est & volupe. at vero multa de Christo, de divorum vigiliis & jejuniis audire vel legere, hoc injucundum est & insuave; ægre tota duro concione, una illius horula certis longior videtur, & ideo vel somno vel colloquio fallenda. de hoc tali homine sententiam pronunciare facile est: *Operum Christi* nullus est hîc *Gustus*. sed Ecclesiæ de Æternitate sensum videamus.

Tanti facit Ecclesia memoriam Æternitatis, ut nullus sit psalmus, precatio, hymnus, quem non finiat Æternitatis memoria; hinc perpetuæ & solennes psalmorum clausulæ: Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto: Sicut erat in principio (ante omne scilicet principium ab æterno, absque omni principio) & nunc, & semper, & in sæcula sæculorum, infinita, innumera, incomprehensibilia. taceo vestes, ritus atque cærimonias sacras, quarum non paucæ eandem Æternitatis memoriam ingerunt, sed à rivulis ad ipsum fontem progrediamur.

II. *Scripturæ divinæ clara de Æternitate testimonia.*

TRes solum testes produco: Prophetam, Apostolum, Euangelistam.

Quanti quotidie gemitus eunt hominum abjectorum & despectorum ab omnibus? passim reperias qui dicat: Miserum me, quam paucos ego, quia pauper, amicos numero; apud omnes inhonorus jaceo, ubique spernor, omnium pæne pedibus proteror: exspecta, mi homo, paullisper, & patere, nondum omnium dierum soles occubuerunt: promissum divinum attende; Baruch pronunciat*: *Circumdabit te Deus diploide justitiæ, & imponet mitram capiti honoris æterni.*

Sunt alii qui naturam accusent, & vitam cornicibus longam, brevem nimis concessam homini querantur. Audite queruli, adhuc alia superest vita, ubi brevis

* *Cap. 5. v. 2.*

vis hæc & vana desierit; Beato Paulo credite testificanti*: *Scimus quoniam si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur, quod ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, æternam in cælis.* Quæ ergo tanta jactura est, si luteum hoc tuguriolum nostri corporis corruat, cum palatium aureum nobis paratum sit, nunquam ruiturum? Prophetæ & Apostolo testis accedit Euangelista Matthæus, cujus ore in hæc verba Christus loquitur †: *Si manus tua vel pes tuas scandalizat te, abscinde eum & projice abs te; bonum tibi est ad vitam ingredi dibilem vel claudum, quam duas manus vel duos pedes habentem mitti in ignem æternum. Et si oculus tuus scandalizat te, erue eum & projice abs te; bonum tibi est unum oculum habentem in vitam intrare, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis.* ô ignis! ô gehennâ! ô Æternitas, quodcunque damnum temporis, ad damnum Æternitatis collatum, lucrum est, non damnum. hoc sensu dat Christus oppignorationis seu stipulationis chirographum D. Matthæi verbis consignatum ‡: *Et omnis,* inquit, *qui reliquerit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet & vitam æternam possidebit.* An non hæc clara satis est promissio de beata æternitate, cum in pignus detur illud centuplum? Cum verò Christus apud eundem Euangelistam de supremo judicio præmonet,

* 2. *Cor.* 5. † *Matth.* 18. ‡ *Matth.* 19.

æternitatis ter facit diſtinctam mentionem; ſupplicii æterni, ignis æterni, & æternæ vitæ.

Expendit hæc profundiore meditatione Pachomius, qui poſt tot labores in vaſto eremo ſuſceptos, novum dormiendi, imo potius vigilandi genus excogitavit. quindecim annis non admiſit unquam ſomnum, in tugurio ſuo decumbens aut jacens; neque ullo fulcro incumbens, ſed in medio cellulæ ſuæ ſedens, undequaque liber, adeò ut nec tergum aut latus parieti acclinaret, ſed, ſi quidem ſomnus vincere vellet, ſic vinceret non dejectum, non ſuaviter recubantem, & recuſantem vinci. Plurimum quidem, hac vigiliarum obſtinatione vir ſanctus affligebatur, æquo tamen ferebat animo difficillimum hanc contra ſomnum luctam, ſpe prælibans æternam illam in cœlo requiem. Eo Pachomium perpetuæ quietis meditatio deduxit, ut etiam humi cubare, & terram pro lecto habere, inter delicias numerarit.

Cum ergo ſancti Patres, Eccleſia, & Scriptura variè Æternitatem proponant perpendendam; noſtrarum nunc partium eſt, ut quiſquis æternus eſſe vult in cœlo, ſerio cogitet: O mi Deus, quam raro hactenus & quam frigide de Æternitate cogitavi, præter quam quod horis ſingulis Æternitati ſiam vicinior deinceps in re tam ſeria minus ludam, & ſi quidem mihi multa ex voto fluere, reſque meas proſpere & feliciter evenire advertero; proximum erit ut cogitem: & quam diu hoc

hoc durabit? eritne ſemper tamen ſerena tempeſtas, itane ſemper Phœbus & fortuna ridebunt? & quid mihi mercedis rependet ſecutura mox Æternitas pro hac ſuavi ſed brevi, pro grata hac ſed periculoſa felicitate? quod ſi verò res meæ ſint turbidæ, ſi multa contra votum eveniant, ſi affligar, ſi crucier, ſi hinc illinc mala & infortunia in meconjurent, irruant, exagitent, illud unicum aſſidue cogitabo: Sine tantum, ſine, peragat mandata fatorum tempeſtas, inhorreſcat hoc mare magnum & iratum, fremant afflictionis venti, impellant turbationem undæ, nubes tentationum minentur, tenebræ mœroris involvant, fractus licet illabatur orbis: non ſemper ruinæ, non ſemper procellæ: hi venti aliquando ponent, ſubſident fluctus, nimbus & grando diſpellentur; quicquid demum hîc patiar, non durabit æternum: cadet mea crux, ſaltem cum ego morti cecidero victima: at vero procellis omnibus procelloſius eſt, flammis addici æternis, hoc longum tormentum eſt: alia omnia quæ extra Æternitatem ſunt, brevia, volucria, momentanea ſunt. Umbræ ſunt & ſomnium (ait Chryſoſtomus) qualiacunque ſint: illa ſperemus & exſpectemus. Et quomodo Chriſtus diſcipulis ſuis illud *Modicum* inculcat? omnes cruciatus ſuos, & acerbiſſimam in cruce mortem *Modicum* vocat, omnes Apoſtolorum labores & violentam per ſupplicia necem, *Modicum* appellat. cur ergo non & mihi *Modicum* videatur, quicquid patior, tametſi centum
id

id annis patiar. **Adhuc enim modicum aliquantulumque qui venturus est, veniet, & non tardabit.* Sic igitur pergam, & illud porrò unum judicabo esse necessarium, ut nil agam contra conscientiam, nil contra Deum. omnia ei salva sunt, cui salva est beata Æternitas.

III. *Omnia Modicum sunt, præter Æternitatem.*

VEre nimis quam *Modicum* est, quicquid hic seu laboris seu doloris perferendum est. Augustinus †: Hoc modicum, inquit, longum nobis videtur, quoniam adhuc agitur; cum finitum fuerit, tunc sentiemus quàm modicum fuerit.

Sapientissimus hominum, ut omnem humanæ vitæ periodum, vel ad centum annos ampliatam, proprio penicillo depingeret, minutissima rerum sibi sumpsit exprimenda; ita enim dilucidè affirmat Ecclesiasticus: ‡ *Numerus dierum hominum, ut multum centum anni: quasi gutta aquæ maris deputati sunt, & sicut calculus arenæ, sic exigui anni in die ævi.* En, quid vobis, ô longævi & centum annorum senes plauditis? omnes anni nostri quid sunt? lapillus arenarius & marina guttula. & quid lapillus est ad altissimos arenæ montes? & quid est guttula ad profundissimam maris voraginem? ita quinquaginta, sexaginta, ita centum anni vestri, ô senes *Modicum* sunt, nihil sunt ad illum ævi

* *Ad Hebr. cap.* 10. *v.* 37. † *Tract.* 101. *in Ioannem.* ‡ *Eccl.* 18.

ævi & æternitatis diem. Et tamen cum hoc lapillo, cum hac guttula sic triumphamus, ô vani & miseri! lapillus est vita nostra, at non pretiosus lapillus, non auri & gemmæ, sed arenæ: guttula est vita nostra, at non dulcis aquæ guttula sed salsissimi maris: *Cuncti dies ejus doloribus & ærumnis pleni sunt, nec pernoctem mente requiescit, ait Ecclesiasticus. Vere Augustinus †: Recole, inquit, annos ab Adam usque in hodiernum diem; percurre Scripturas: heri pæne Adam ille de paradiso lapsus est. ubi enim sunt præterita tempora? si toto illo tempore viveres, ex quo Adam de paradiso dimissus est usque in hodiernum diem: certe videres vitam tuam non fuisse diuturnam quæ sic avolasset, unius autem cujusque hominis vita quanta est? adde quantoslibet annos, duc longissimam senectutem, quid est? nonne aura est matutina? Verissima sunt hæc omnia. Dic enim quæso, ubi nunc Adam? ubi Cain jam? & ubi longævus Mathusalem? ubi Noë? ubi Sem? ubi Heber? & ubi obedientissimus Abraham? ubi Jacob? ubi Joseph? vixerunt: fuerunt Troës. sic transit vita, sic transit mundi gloria. ô ros! ô vanitas! quid ambis, quid longa speras? breve est, *Modicum* est, vile est, punctulum est quicquid hîc vides. Vere dixit Gregorius Magnus ‡. Omnis longitudo vitæ præsentis punctum esse cognoscitur, cum fine terminatur. In

** Eccl.* 3. † *Psal.* 36. ‡ *Greg. lib.* 15. *moral. cap.* 19.

In ictu oculi clauduntur omnia: omnis consummationis vidi finem, latum mandatum tuum nimis. Quid ergo tempus ullum dicimus esse *longum*? præteritum enim jam non est; futurum nondum est; præsens vero quodnam est? ipsa una horula fugitivis particulis, agitatur: quicquid ejus avolavit, præteritum est; quicquid ejus restat, futurum. * Ubi est ergo tempus quod *longum* vocamus? Non immerito suis Bernardus (& ego tibi, mi Lector) inculcavit, verissimum illud Divi Hieronymi monitum: Nullus labor durus, nullum tempus longum debet videri, quo gloria Æternitatis acquiritur.

Quantumcunque vero modicum sit vivendi spatium & breve, ad æternitatem collatum, damnatorum tamen nemo Deum accusare poterit, quod vitam non dederit longiorem; seipsos damnabunt quod vitam non vixerint meliorem. ‡ *Non enim est in inferno accusatio vitæ.* Satis diu viverent damnandi, si satis pie.

Hic libet, mi Christiane, liberius paullò ac fidentius tecum agere, & rem oculis clarissime cernendam subjicere. Ais, te cœlum sæpius cogitare, & magnis votis Æternitatem aspirare. Ais tu hoc? ego vero nego & pernego id te facere, mihi ipsi hoc de me affirmanti juberem te non credere. Et qui fieri possit, ô mi bone Christiane, ut ego tuque cœlum sæpius & serio cogitemus, & tantis, uti nos jacta-

* *Aug. lib.* 11. *confess. cap.* 1. ‡ *Eccli. cap.* 41.

ctamus, votis Æternitatem adſpiremus, interim tamen vivamus tam torpidi & frigidi; tam lenti & fracti ad bonum, tam vivaces & fervidi ad malum, tam parati ac lubentes ad omnem petulantiam; homines queruli & oſcitabundi, nunquam minus ſegnes quam cum iraſcendum eſt, nunquam magis puſilli animi quam cum patiendum eſt: quavis afflictione, quovis verbulo turbamur & dejicimur, ad unam voculam omnis noſtra patientia liqueſcit, & defluit; nunquam deſperatiores quam cum multa contra voluntatem accidunt. Tacebo cæteras libidinis & invidiæ latentes in animo vomicas. Et tamen nos tales, tam belli homines; tam timidi cum audendum, tam audaces cum timendum eſſet, nihilominus gloriamur, ſæpe nobis Æternitatis gaudia in mente & in votis eſſe. Crede mihi, creditu hoc difficillimum eſt, nos cœlum & Æternitatem in animo crebrius volvere, & interim moribus non melioribus vivere? da veniam verbo, hoc impoſſibile eſt. Et iſtud jam demonſtro.

Jacob Patriarcha avunculo ſuo Labano pro filia Rachele ſeptem annis ſervivit, *& videbantur illi pauci dies, præ amoris magnitudine.** Audis hoc homo queribunde? tu ſervis non impoſtori, qualis Laban, ſed Deo conditori & promiſſori fideliſſimo. nec pro uxorcula ſervis, ſed pro toto cœlorum regno; non pro uxoria forma, ſed pro æterno Dei adſpectu? non

* *Gen. cap. 29.*

non pro uxoriis blandimentis, ſed pro cœleſtibus, æternis diliciis. Et tamen vel unius dieculæ moleſtia te ſic enervat, ut ſubinde tuus omnis in cœlum, in Deum amor frigere incipiat: quam primum adverſa ingruunt, mox in fuſiſſimas querelas prorumpis, cœlum & terram inclamas, ſpiras vindictam, forte nec ipſi ſemper divinæ juſtitiæ querimonia tua parcit: quandoque vero ſic te abblandiens voluptas emollit, ut ſervitii divini oblitus, & peccati labyrinthum à fronte amœnum ingreſſus in letalem ſomnium reſolvaris. En, hæc tua eſt vigilantia! En, hæc amoris tui heroica magnitudo eſt? Ubinam arduum illud ſeptennium in divino ſervitio exantlatum? O Simon, Simon! ſiccine non potes una horâ vigilare cum tuo Domino? Sed audi plura de Jacob Patriarcha. Deceptus hic à Labano per lippientis Liæ conjugium, pro deſponſa ſibi Rachaële ſervivit apud eundem impoſtorem ſeptem annis aliis, nec dubium, quin & hi ſeptem anni, viſi ſint illi pauci dies, præ eadem amoris magnitudine. & credibile eſt eum ſubinde ab opere fatigatum, in Rachaëlis formam obliquâſſe oculos, ſecumque tacite dixiſſe: Digna eſt certe hæc forma, quamvis moleſta & ſeptenni ſervitute, atque ſi neceſſe, aliis inſuper ſeptem annis, illius gratia duram hanc ſervitutem ſervire non recuſabo. ita amoris impetus omnem laboris ſenſum mitigabat.

Capis iſta delicate Chriſti miles? & adhuc murmuras? tu Deo, pro Deo ipſo ſervi-

ſervire, pro æterna quiete juberis laborare; ad tolerantiam atque patientiam provocaris pro immortali beatitudine, & adhuc ignavus dormitator conquereris? Numera ſic quæſo annos, quos in Dei famulatum totos expenderis; vide num annis viginti ita tu Deo, ſicut Jacob Labano fideliter & induſtrie ſervieris: vix totidem menſes aut dies reperies; numera pervigilatas in precibus noctes, recenſe dies in laboribus piis exhauſtos: poteriſne tu Deo, quod Jacob ſocero dicere: Die noctuque æſtu urebat & gelu, fugiebatque ſomnus ab oculis meis: ſicque per viginti annos in domo tua ſervivi tibi, quatuordecim pro filiabus, & ſex pro gregibus tuis; tune ita, mi Chriſtiane, annis viginti Deo ſerviiſti? noſti, quæ tui laboris futura ſit merces; non filiæ Labani, non greges ovium: ſervitutis tuæ præmium Deus ipſe erit, animi corporiſque beatitudo; undequaque tibi erit optime, deliciis afflues innumeris, maximis; ſine omni defectu, ſine ullo faſtidio, ſine ſine; natabis quaſi liquidiſſimis immerſus voluptatibus. Et tamen, aſpice manus tuas ad opus languidiſſimas, intuere pedes tuos ad templum lentiſſimos, inſpice cor tuum invidia tabidum, ira & vindicta æſtuans, ſpurcis cogitationibus verminans, ſocordia & impatientia ignavum, ſiccine Deo ſervis pro cœlo, pro immortali vita, pro æterna beatitate? quin facis quod Jacob, & promiſſam tibi Rachelem adſpicis, cum ſuſcepti laboris tædium obrepit.

quotiescunque igitur ægre tibi est, & vel adversa premunt, vel prospera seducunt, vel labores oneri sunt, oculos cœlo attolle, & teipsum sic solare: En, illa tua Rachaël est, formosa nimis & decora! tota pulchra est, nec macula in ea ulla est. en cœlum, en domum quietis & voluptatis æternæ; sustine nunc paullulum non summos dolores, non maximos labores, & brevi illic eris, tanto tunc lætior & beatior, quanto nunc tristior & afflictior; tunc quies illa tibi erit jucundior, quo nunc vita fuerit operosior, ergo & *Age* fortiter, & *Patere* constanter; digna est omnibus beata Æternitas. Si sic, mi Christiane! teipsum sæpius animares, si talibus oculis cœlum frequentius suspiceres, si hoc affectu Æternitatem quotidie cogitares, crede mihi, pauci tibi servitutis dies viderentur, *præ amoris in Æternitatem hanc magnitudine*: laborem omnem tibi facilem diceres, molestias omnes gratiam computares, adversa omnia inter lucra numerares. Vitam præsentem hoc quisque sanctius instituit, quo attentius futuram Æternitatem expendit.

CON-

CONSIDERATIO SEPTIMA.

Quomodo Christiani pingant Æternitatem.

PEr tenebrosam domum pedetentim incedendum est, parietesque palpandi si humanus intellectus in æternitatem sese velit immittere, iter reperiet tenebris & caligine obseptum, nec unquam in hac vita penetrandum. via quidem ad eam brevis est, sed exitus interminabilis. & quamvis nemo hominum Æternitatem sic animo conceperit, ut, quid ipsa sit, liquido possit dicere, ejus tamen immensitatem similitudinibus & picturis, quasi quibusdam umbrarum lineis licet proponere. Umbra prorsus est, & umbra quicquid vel scribitur, vel pingitur de Æternitate, neque enim omnia tempora in unum coacervata, ejus latitudinem exhaurient: non horæ, non dies, non hebdomades, non menses, non anni; non lustra non olympiades, non Indictiones, non Iubilæa, non sæcula, non anni Platonici, & tardissimi octavæ sphæræ motus. etsi hæc per quemvis numerum numerantem, millenarium aut millionem multiplicentur, aut cuicunque numero numerato comparentur, ut stellis cœli arenulis Oceani, herbulis terræ, fluviorum guttulis, Æternitatis tamen numerus non indagabitur.

Nautæ dimissa bolide, maris profunditatem explorant; nos item submissa & reverenti cogitatione, impenetrabile pro-

Hæc dicit excelsus et sublimis habitans ÆTERNITATEM. Is. C. 57.

ÆTERNITATEM amisit Adam, reparauit Christus, ad hanc invitant Angeli, ab hac avocant diaboli: quos sequere VIDE.

fundum Æternitatis tentemus, & quo id melius expendemus, hæc à Christianis proposita imago juvabit. ea sic habet:

Christus puerulus, quasi à præsepi & cunis pæne nudus & investis, stat inter nubes, aptam humeris suis fert cruculam; nubibus unicum hoc verbum inscriptum visitur, Æternitas. Infra Christi pedes in terra humi sedet cadaver osseum, pilis & cute nudum, sola barba dignoscendum, læva membranam tenet in qua perscriptum, *Momentanum quod delectat*; dextra pomum extollit. juxta corvus est, rostro cochleam admordens. sua illi vox adscripta, *Cras, Cras.* è terra hiante flamma sese in altum emergit, in qua voces illæ descriptæ: *Æternum quod Cruciat.* Christum ex æthere prodeuntem, flexis genibus adorant è dispari sexu gemini homines, loco omnium hominum; pone hos fluens clepsydra, & apertus gemina facie liber est: altera pagella scriptum *: *Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.* ‡ Alter verò: *Quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Juxta stant cælestes genii & cernentium oculos manu regunt, eosque ad divinum puerum erigere jubent. hæc pictura est, sensus illius iste.

I. *Christus invitans.*

CHristus, æterni Dei æternus Filius, non alia quam nos veste, hoc est, nudus in hunc orbem ingressus est. vestem immortalis & innocentiæ per inobedientiam

* *Job. cap.* 21. ‡ *Rom.* 7.

nos amisimus. nunc omnes heu ! quam. male vestiti, in hanc lucem prodimus; Christus nobiscum, imo pro nobis luit, quod non deliquit. Sed quid crux in humeris divinissimi hujus puelli?lectulus est, in quo in mortem obdormivit ; pro cubiculo Golgotha, pro cervicali spinæ, pro toro crux fuit. multi è sanctis hoc exemplo ducti, ultro per annos aliquot voluerunt incommode cubare, & male parcissimeque dormire, modo læti ad diem æternum surgerent. Certe D. Bononius Abbas, pro culcitra plumea terram, pro lodice cilicium, pro cervicali saxum habuit. Sanctus Lupus Episcopus, viginti annis, sanctus Edmundus Archiepiscopus triginta annis, extra omnem lectum dormierunt, tacebo Nicolaos, Basilios, Udalricos, aliosque quam plurimos, quibus operæ pretium visum non est, talibus deliciis somnum paucorum annorum fovere. alia illis quies & longior in mente fuit. ideo nec ad satietatem; nec ad delectationem, extra cælum quiescere placuit. quot feminis etiam idem animus fuit? S. Clara pro pulvillo ligneum trunculum capiti subjecit. S. Hedvvigis culcitram stramentitiam non nisi pro deliciis admisit. S. Brigitta ab obitu mariti, triginta annis & cilicium assidue gestavit, & nunquam nisi humi dormivit. omitto alias.

Et quid veteres narramus; quod hodieque viri religiosi, semeso stramini libenter & suaviter indormiunt, nec plumas petunt cum beatam Æternitatem spe-

ſperent, quam quotidie cogitant. Sed ad Chriſtum redeamus, mortem is oppetiit, eamque & acerbiſſimam & ignominioſiſſimam, ſed ut mortem æternam à nobis arceret. omnes quidem morimur, ſed mors hæc breviſſima eſt. ictu oculi, momento à corpore divellitur anima, & totum hoc factum eſt, quod *Mori* vocamus. non ita res agitur apud inferos. tormenta illa omnes mortis angores & dolores longiſſime ſuperant, non tantum quia multo graviora, ſed quia incomparabiliter diuturniora, cum ſint æterna. itaque illic iſta pati, eſt *continue mori.* & ab hac perpetua morte liberavit nos puer ille, qui in nubibus pictus progreditur. ſub pedibus divini hujus pueruli exeſum cadaver ſedet, quod primi omnium parentis eſſe, pluribus indiciis ſciri poteſt. audite nunc poſteri, & ſeri nepotes Adami, parentem veſtrum vos ſic affantem.

II. *Adam lamentans.*

O Filii, felices futuri, ſi parens veſter ſciviſſet felicitate uti: nunc vero miſeri hoc ipſo, quod mei filii, ego vos necavi prius quàm genui, propter me ante damnati eſtis, quàm nati; Deus eſſe volui, vix homo manſi: omnes in me periiſtis, antequam perire poſſetis: ita neſcio patrem me appelletis an parricidam & tyrannum; vitioſos vos eſſe quid miror, aut conqueror? à me tales eſſe didiciſtis: inobedientes vos eſſe doleo ſed tamen eſſe docui, ipſe Deo inobediens: intemperantes & guloſos vos averſantur ſuperi;

ah, paternum hoc eſt vitium: ſuperbia veſtra exoſos vos Deo facit: ego primus veſtrum, ab hoc monſtro triumphatus cecidi, factaque eſt ſuperbia à me victo ſuperbior: hoc à me patrimonium habetis, miſeriarum cumulum, cælum vobis magni Dei nutu tranſcriptum erat, & legatum certiſſima ſponſione: ego turbavi omnia, & hæreditatem omnium veſtrum abligurivi bolo unico: uxorem & pomum pluris ego feci quam vos omnes, quam cælum, quam Deum: hem malum & execrandum prandium, poſt quod aliquot millibus annorum, mihi cœnandum fuit apud inferos! in horto degebam ſupra quam cogitari & fingi poteſt amœno: omnibus quæ animo collibuiſſent, frui ibidem licebat, unicam ſi ſtirpem declinaſſem. omnium animantium rex eram, ſapiens & pulcher, valens & robuſtus: deliciis innumeris affluebam; cælum æquabili clementia novis conjugibus favebat, & in cærulea veſte nitidum, continue ridebat: ſoles non niſi puriſſimos illic vidimus, nil niſi amœnum & floridum incurrebat oculos, aures ſuos habebant muſicos, aviculas: terra crocum & cinnamomum halabat; undique me voluptas incredibilis ambiebat: vivebam procul omni cura, tædio, metu, labore, morbo, morte: Deus aliquis eram in terra, hanc felicitatem cælites ipſi mihi gratulabantur; ego unus eam mihi maxime invidebam: & quia divinæ legi non parui, & vetitum malum admordi, omnia in me mala irruerunt:

Para-

Paradiso exturbatus, à Deo profugus pudore plenus latebras captavi. labor, dolor, mœror, pavor, lacrymæ, calamitates, mille miseriæ fatigare me cœperunt, vos sentitis, quotquot ex mea familia estis, & quod finis ærumnarum esse creditur, mors, sæpe est initium, & quidem æternarum. O mei filii! meo vestroque damno sapite, & vel unum hoc à me discite, *Peccatum odisse*. En prorumpentem juxta me flammam; hæc eodem quo peccatum tempore cœpit urere, nunquam in æternum exstinguenda, omnia alia supplicia in levi ponenda sunt, & brevi finiuntur, hæc reos semper cruciabit; sed eam evadere jam possumus, modo ipsi velimus. ultra quinque millia annorum mihi meisque liberis omnibus porta cœli occlusa fuit: nunc reserata est per illum, qui, quod ego liber male rapui ex arbore, ipse suffixus in arbore, totum liberalissime persolvit, & nobis omnibus *moriendo restituit rem*. cunctis jam cælum patet, sed eò non ducit nisi via pœnitentiæ, non admittit nisi porta crucis: qui hac via, & per hanc portam venit ad gaudia, securus venit, & certus habitationis æternæ: non excludetur illinc amplius: nemo illic lædi potest aut lædere. ô posteri, Æternitatem cogitate, brevi immortales futuri, aut inter damnatos, aut inter beatos. Hæc ad posteros monita sunt Adami, qui.

Quam meruit pœnam solus, digessit in omnes.

Thomas Morus *, Angliæ Cancellarius, vir qua pleraque omnia summus, cum re-

* *Thom. Staplet. in vita illius cap.* 16.

nulla flecteretur ad assensum regiæ libidini præbendum, submissa est ad eum in carcerem uxor, si ea forte virilem animum, qua precibus qua lacrymis emolliret; preces ergo quam blandissimas admovere cœpit, & per sacra omnia rogare, ne se, ne liberos, ne patriam & vitam, qua multis annis insuper liceret frui, sic iret perditum. Cum verba lacrymis etiam commendaret, & plura de prolixiore vita ingereret; Et quamdiu (subjungit Morus) ô mea Aloysia, frui hac vita potero; Tum illa: O mi optime marite, inquit, ipsis facile viginti annis. Cui Morus: Vis ergo, inquit, ut æternitatem viginti annis commutem? næ tu imperita es mercatrix: si viginti annorum millia dixisses, aliquid tu quidem dixisses, & videri posses cum ratione insanire: sed hæc ipsa viginti millia annorum ad æternitatem quid sunt? *modicum* & breve quid, punctum, momentum, nihilum. Ideo ego carcerem, & quicquid malorum in me conjurârit, tota vita perpeti malo', quam æternitatis beatæ vel tantillam jacturam facere. Sic Æternitatis objectum & hunc arietem inconcussus sustinuit. Sed nigrum alitem jam consideremus.

III. *Corvus crocitans.*

PRoxime hoc protoplasti cadaver corvus appictus est, qui non leviter facit ad *Æternitatem* integre repræsentandam. notum D. Augustini dictum est: *Cras, cras, corvi vox est. geme ut columba & tunde pectus.* hanc fere ob caussam, beatam

Æter-

Æternitatem plurimi amittunt, quod illam hodie quærendam, cras quæsituros se statuunt, nihil enim promptius in incertissimum *Cras* rejicimus ac pœnitentiam, quam ut à nobis honesto nomine amoliamur, identidem promittimus.

* *Cras hoc fiet idem: cras fiet. quid, quasi magnum*
Nempe diem donas? sed cum lux altera venit,
Iam cras hesternum consumpsimus. ecce aliud cras
Egerit hos annos, & semper paulum erit ultra.

Ita *Cras* illud tam longa sponsione cunctatur, dum vitæ tempus eripitur, & repente miseri ad *Æternitatem* sed horrendam & subterraneam devolvuntur. Ipsa est, ait Augustinus, quæ multos occidit, cum dicunt: *Cras, Cras*, & subito clauditur ostium Salomon identidem inclamat: ‡ *Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem, subito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te.* Vere dixit Romanus sapiens, Seneca: Magna pars vitæ elabitur male agentibus; maxima nihil agentibus; tota, aliud agentibus: atque veluti Archimedes. dum Syracusæ caperentur, domi suæ in pulvere circinum securus rotabat: ita plurimi hominum, dum illorum æterna salus agitur, pulverem illi suum tractant vanis litibus, pecuniariis negotiis, & non profuturis laboribus distenti. Æternitatem nunquam cogitant, aut rarissime, idque

* *Pers. sat. 5.* ‡ *Eccl. 5.*

que perfunctorie tantum, velut canes è Nilo bibunt. O Martha, Martha, quàm vane turbaris & distraheris in plurima! *Porrò unum est necessarium, Beatitudo*, sed non hæc brevis in terra, sed illa in cœlo Æterna.

Antequam laborem sumamus, notam illam regulam sæpe applicamus, & nobiscum ipsi quærimus: Estne hic labor ad panem lucrandum? An non potiori jure Christianus cujuscunque operis initio, se ipsum serius interroget: Estne hoc ad cœlum lucrandum? conducit ne istud ad beatam Æternitatem promerendam? sed nos has tales curas in aliud atque aliud tempus rejicimus, nimirum istud de labore nostro tunc quæsituri, cum non amplius poterimus laborare. Sed hoc omnium peccatorum est, ait Augustinus; omnis peccator dixit; *aliquando, sed non modo.* An, cur non modo, si aliquando?

Dionysius Rex Siculus, Appollini auream chlamydem abstrahens: nec æstati, inquit, nec hiemi vestis hæc convenit; in æstu gravat, in frigore non calefacit. sic multi, ait Ambrosius, cum anima sua ludunt, & cum Deo. juveni, dicunt, ad mundi leges vivendum est: ad calices & choreas, ad equos & palæstram exercitatus sit, aprico gaudeat & sociis: eremum & templa tetricis senibus permittimus; & cum senectus adrepserit frigida & morbida: Non hæc, inquiunt, à senibus postulanda; per vires non licet: quies illis indulgenda: valetudinèm curent, & satis agunt, ita & æstas ætatis nostræ

transit,

transſit, & hiems, & ad futurum æternum ver nihil laboratur. ergo dum tempus habemus, operemur bonum, nec per corvinum illud, *Cras, Cras*, & hodiernum, & craſtinum, & æternum elabi ſinamus. craſtina dies non eſt noſtra, ſed hodierna. * *Ecce nunc*, inquit Apoſtolus, *qui dicitis, hodie aut craſtino ibimus in illam civitatem, & faciemus ibi quidem annum, & mercabimur, & lucrum faciemus, qui ignoratis quid erit in craſtino. quæ eſt enim vita veſtra? vapor eſt ad modicum parens, & deinceps exterminabitur.* Rectè Meſſodamus, quod Guido Bituricenſis narrat, invitanti ad epulum poſteræ lucis: Mi amice, inquit, cur in craſtinum vocas? ab aliquot jam annis, diem ſecuturam mihi nunquam polliceri ſum auſus, quia in horas ſingulas mortem exſpecto. Nemo certe mortem ſatis cavet, niſi qui ſemper cavet. nimis ille temerarius eſt, & Æternitatis manifeſtus contemptor, qui cum letali peccato it cubitum, & in plumas ſeſe abjicit, totoque proflat de pectore ſomnum. Ah! quanta eſt humanæ mentis & cæcitas & temeritas? quam frequens ſit & crebra mors repentina, ſcimus ipſos etiam homines novimus, qui pridie valentes & ſani cubitum ierunt, mane inventi ſint mortui, forſa è plumis, Deus ſcit, in flammis tracti: ipſi etiam vidimus, qui ſubita vi tacti, ſimul ægrotare cœperint & mori, intra partem horæ ſani, ægroti, vivi, mortui. & tamen adhuc procraſtinamus, & de die in diem (parum eſt hoc) de anno in annum emenda-

tio-

* *Iac. 4 v. 13. 14.*

tionem vitæ differimus, interim mors adeſt non exſpectata, & toti nos tradit Æternitati.

Viriliter in ſe cunctabundam hanc lentitudinem expugnans Auguſtinus: Sentiebam, inquit, me ab eis teneri, & jactabam voces miſerabiles. Quamdiu, quamdiu cras & cras; quare non hac hora finis turpitudinis meæ; dicebam hæc & flebam amariſſima contritione cordis mei.

Magnus ille Antonius, teſte D. Hieronymo, ſuos ad virtutem exhortatus, jugi meditatione ajebat retinendum eſſe monitum illud: * Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram. Neque tantum ſuper iracundiam ſolem occidere non debere dicebat, ſed & ſuper peccata alia omnia, ne unquam ſcelerum noſtrorum teſtes Sol & Luna diſcedant.

‡ Joanni Alexandrino Patriarchæ, litigii quid fuerat, cum Niceta Patricio urbis primate: ad forum res ſpectabat, in qua ille potius pauperum, hic nummorum magis curam gerebat. Fuit ut unum in locum convenirent, pacem, ſi qua ratione poſſent, endowed, inituri. clamatum eſt diu acriter, nec ſine ſtomachi aut bilis indicio, neuter ſuas partes deſerere æquum cenſebat: ita in ſeras horas conflictus hic verborum abiit, nec amplius profectum eſt, quàm ut animi paullò quam antea eſſent offenſiores, quando ergo neutrius animus ad alterius conditiones accedere voluit,

* *Eph.* 4. ‡ *Leontius Cyprorum Epiſc. in vita illius cap.* 14.

voluit, discessum est litependente & integra. Patricius jure pecuniario cedere iniquum putabat, Patriarcha Dei caussam sibi agere videbatur, nihilominus tamen, cum jam abiissent, Patricius percinaciæ seipsum damnans, integerrimus Præsul: Nec in optima quidem caussa (ait ipse secum) hanc inflexibilem iræ contumaciam Deo placere putes: & jam etiam adulta nox imminet; itane solem super iracundiam nostram occidere sinemus? impiorum hoc est, & contra præceptum Apostoli: nec quievit optimus antistes, & quam primum sacerdotes primarios complures ad Nicetam Patricium submisit, eique renunciari jussit hæc solum: *Domine, Sol ad occasum est.* Quæ paucula verba Patricii animum improviso aggressu sic immutârunt, & adeo pervicaciam omnem expugnarunt ut turgentibus oculis proruptaras lacrimas ægre in statione contineret: nec distulit; abeuntes clericos è vestigio secutus, ad suum Pontificem Joannem, quam importunus tam gratus irruit, & statim: Sancte Pater, exclamat, in tua posthac ero potestate: quo dicto in mutuos amplexus, & una in concordiam iverunt ambo; ita pacem, quam longa verborum velitatio nequiit, unicum hoc dictum integravit: *Sol ad occasum est.* Ita omnino, quisquis peccati mortalis conscius sibi est, vesperi hoc ipsum sæpius apud se animo revolvat: *Domine, Sol ad occasum tendit;* fortassis & vita tua. atque si hac nocte moriaris, quod nec novum nec rarum est,

in qua te futurum putas Æternitate? divorum an damnatorum? Conſcientia tibi tua hoc dicet; quare age quod agis, *Sol ad occaſum tendit*, cave occidat ſuper libidinem & luxuriam tuam, ſuper tuam invidiam & blaſphemiam, ſuper detractionem tuam & furtum, ſuper peccatum tuum mortale vel unicum. Deus bone, ſi veſtis, ſi vultus, ſi pileus levi ſorde maculetur, mox abſtergimus aut eluimus; Ergo veſtis aut pilei, ergo vulſus maculam tolerare non poſſumus, & animi turpiſſimos nævos tamdiu toleremus? is dies, ea hora expiationis eſto, quæ eſt peccati. agenda eſt pœnitentia, ait Ambroſius *, non ſolum ſollicite, ſed etiam mature, ne forte Euangelicus ille paterfamilias, qui arborem ficum plantavit in vinea ſua, veniat, & quærens fructum in ea, ſi non inveniat, dicat cultori vineæ, *ſuccide illam*. hoc ultimum vulnus arbori inflictum, prorſus eſt immedicabile, ergo quibus licet, & dum licet, medeamur. ipſæ animantes hoc docent, cervus ſagitta confixus ad dictimnum, notam ſibi herbam, properat. hirundo ſi pullos excœcaverit, novit illos oculare rurſus de ſua chelidonia. nos, heu, miſeri pæne quotidie vulneramur, & ſæpe letaliter, & tamen medicinæ cura nulla eſt. ad menſam, ad confabulationem, ad lectum, uti aſſuevimus, properamus: & quis ad pœnitentiam, ac confeſſionem?

Si tutelaris Angeli (nam & hi in hoc Æternitatis typo expreſſi adſtant) monita audiremus, nunquam niſi prius Deo reconcilia-

* *Lib. 2. pœnit. cap. 1.*

ciliati cubitum abiremus, custos hic noster sæpius monet clepsydræ ad finem defluentis, monet judicii jam imminentis: at nos via, qua cœpimus, pergimus fluat clepsydra, immineat judicium, Orcus minetur, moneat Angelus, mors instet, nos vero pergimus, & in dulcem declinamus lumina somnum, ô miser, quisquis es. *Vir. 4. Æn.*

——— *potes hoc sub casu ducere somnos?*

potes Conscientiam peccati mortalis ream ad lectum deferre? potes in tanto æternæ mortis periculo soporem, mortis fratrem admittere? Possum, inquis possum; nec aliquid mali mihi unquam evenit, ne fidas, unica hora evenire potest, quod mille horis non evenit; nondum evasisti, & cogita obsecro, quanto spatio anima tua distet à morte, ab inferis, ab æternitate: unico certe halitu verissime tu quoque dices: Uno tantum gradu, ego, morsque dividimur. non magno apparatu opus est, ut mors te sternat, neque tota telorum pharetra exhaurienda, ut cor tuum transfigat: unius sagittulæ mucro vita te omni spoliabit. Ecce aura molignior & corruptior te afflat, vel humor aliquis è cerebro in pectus subsidit, vel aliquod alicubi ostiolum in corpore obsepitur, aut cordis calor subito suffocatur, aut arteriæ pulsus intercipitur, & totum tuum vivere concidit, tuque te prius ad æternitatem abreptum esse miraberis, quam metueres abripiendum mille sunt non tantum tardæ, sed repentinæ mortis viæ mors illa maxime improvisa est, cujus vita præcedens

non fuit provida. mors impræmeditata, mors pessima: ideo salubriter consultum est omni ætati, ut omnem diem sibi credat ultimum, imo omnem horam putet extremam. Quot hominum subito sunt extincti, lapsu, laqueo, veneno, gladio, flammis, undis, leonis unguibus, aprorum dentibus, equorum calcibus? mille mortis caussæ; quotquot corpori sunt, non dicam sensus, sed & pori, tot & morti sunt fenestræ, per quas irrepat & jugulet. Natus es, ait, Augustinus, certum est quia morieris: & in hoc ipso quia mors certa est, dies mortis incertus est. nemo nostrum scit, quam prope versetur terminus *Nescio*, ait Job *, *quamdiu subsistam, & si post modicum tollat me factor meus.* media vita in morte sumus, quam in sinu semper circumgestamus, & cui exploratum est se ad vesperam victurum? huic hominum latroni, Morti dico, mille sunt nocendi artes, innumera fulmina, tonitrua, ignes Phrygii & Græci, sagittæ, gladii, falaricæ, falces, fundæ. exemplis opus non est quæ à priscis petamus, sat recentium habemus: nonne multi, nobis non ignoti, dum dormierunt, in mortem ipsam obdormierunt, non excitandi ante supremum diem. non semper Mors nuncios aut Feciales mittit, qui adventum suum significent: sæpissime adest i exspectata, & sine omnibus cærimoniis inertem hominem invadit, sternitque. Vigilate itaque quia nescitis neque diem neque horam. Est quidem in inferno pœni-

* *Job. cap. 32.*

pœnitentia, ſed non vera, & ſera nimis. nunc tempeſtivus clamor eſt; *Facite f. uctum dignum pœnitentiá**. Venit nox quando nemo poteſt operari: operamini ergo dum dies eſt. Dies, inquit Origenes ‡, hujus ſæculi ſpatium eſt, qui quidem dies nobis longus, ſed ſi cum Æternitate conferatur, eſt breviſſimus, quam tamen diei brevitatem infinita ſequitur Æternitatis prolixitas. ô mi homo, tu præſertim, qui peccati gravioris conſcius tibi es, Æternitatis oſtium contemplare, & mortem cogita incertiſſimum eſt quo te illa loco exſpecter, tu itaque illam omni loco exſpecta. qualem te invenerit Dominus cum vocaverit, talem pariter & judicabit.

* *Matth. 3. Joan. 9.* ‡ *Orig. homi. 10. in Matth.*

In omnibus operibus tuis, memorare novissima tua, et in Æternum non peccabis. Eccli. C. 7.

ÆTERNITATEM cogitare, et mores nil emendare, est cælo longum VALE dicere, et inferos iam cominus salutare.

CONSIDERATIO OCTAVA.

Quomodo Christianis non tam pingenda, quam meditanda sit Æternitas.

ORdo postulat, ut à psalte regio, aliisque æternitatem meditantibus, in nos ipso descendamus, nobiscum ipsi habitemus, & saltem subinde domi, & apud nos simus; nimis procul à se suaque salute abit, qui quod transit, videt; æternorum obliviscitur.

Norunt jurisconsulti, jus illud quod de solis tribus obolis est, deferendum non esse, si jus sit perpetui & æterni census. magnum inesse censetur pretium tribus tantum quadrantibus, si singulis ii annis sint suo domino pendendi, tanti est rei vel vilissimæ perpetuitas. quod si jus trium obolorum persequeris, mi homo, & qui fit quod in hæreditate regni æterni adipiscenda tam socors sis & oscitabundus? De tribus obolis bellum alteri moves, & prolixum instituis litigium: cœlum aliis rapiendum permittis: nimirum res vilis est cœlum; certè apud te, qui tam parum pro cœlo laboras omnia alia tanto quæris ambitu, tanto conatu & sudore: de æternis, ut quæ procul distare videantur, vix cogitare vacat, & cum vacat, non libet. res morosa videtur, mentis oculum fatigare in iis quæ perviderì nequeunt. vicina & præsentia magis delectant.

Hic si sapimus, mirabimur nostram ipsi cæcitatem, aut verius insaniam,

quod cum in plerisque omnibus, præsertim ubi pecuniaria caussa est, velimus esse certi, at verò cum de thesauris æternis agitur, nulla quæratur, cum haberi possit aliqua certitudo, vel, ut vocant, assecuratio. Quis mutuas dat pecunias, qui non invicem litteras postulet, aut pignora? omnium hoc in ore est: Certus esse volo, cupio assecurari; viam ibo tutiorem, aleam subire non placet: præsentia & certa ubique præpollent incertis & longe dissitis; melior est passer unus in manu, quam decem aut viginti in tecto: charior nobis est regulus in cavea, quam aquila in nubibus. nimirum cum Plauto sentimus, & tum credunt manus nostræ cum sunt oculatæ. Itane, ô mortales, certitudo vobis quæritur rerum incertissimarum, & tunc maxime fallentium, cum manu tenentur; de via æterna tam non curatis esse certi? norunt Christiani quam hic assecurationem aut certitudinem posuerit Rex cœli, Christus: Si vis ad vitam ingredi, * *serva mandata.* Qui servat, ingreditur: res certissima, via securissima est: at vero qui vel in unicum ex his præceptis peccat, pœnitentiam insuper differt, nec eadem qua peccavit hora, offenso se Deo reconciliat, is se suaque omnia, is corporis & animæ salutem æternam, aperto committit discrimini, tribus digitis (sed nec tantum) à morte abest, cum mille mortis caussas intra se contineat, & tamen in illo damnationis statu temerarius persistit,

** Matth. 19. Luc. cap. 18.*

ſtit, in quo ſi mortem obiret, periret in omnem æternitatem. An non hoc eſt temerarie agere, & aleæ periculoſiſſimæ, quam facile vitare poſſet, æternas divitias committere?

Quod ſi tot anni in inferorum cruciatibus eſſent explendi, quot peccata quis patraſſet, aut etiam quot horis vixiſſet, quam id eſſet tolerabile? at revera ſi plures viverent inimici hoſtes Dei, ſi ad certos tantum annos ignis ille duraret; nam plurimi ne ſic quidem terrentur, cum ſciant ſupplicia ilia æternum, & infinitos annos duratura, eaque eſſe tanta tamque immania, ut pars horæ in iis conſumpta videatur annus. nam ſi conflaretur in unam quaſi maſſam id quod homo centenis annis in hac vita perpeti poteſt, putasne annum unum apud inferos exigendum æquaret? ſicarii, latrones, parricidæ, & quorumcumque ſcelerum rei triduo aut quatriduo omne ſibi debitum ſupplicium exhauriunt: diriſſimè quidem torquentur, ſed intra paucos dies omnis hæc ſtat tortura, & tota unius circumactu hebdomadis abſolvitur. At vero damnatorum tormenta non uno anno, nec ſæculo uno alterove concluduntur: Deus hos ſemper punit, neque unquam ſatis punit, etſi tota puniat, Æternitate.

I. *Non rem tantum, ſed & ſpem omnem, Æternitas præſcindit.*

SPes in hac vita ſic habet, ut ſæpe ſola hominem in miſeriis ſoletur, ad ſublevandam enim hominum laſſitudinem,

ſpe nihil eſt efficacius. & divina lenitas plerunque aliquam in adverſis ſpem ſalutis reliquam facit. ægroto dum anima eſt, ſpes eſt. poſt hanc vitam, hoc ultimum rerum adverſarum ſolatium damnatis penitus ademptum eſt: ſpe ſublata, ſola remanet æterna deſperatio. Vidit & audivit Daniel Propheta clamantem angelum: * *Succidite arborem,& præcidite ramos ejus: excutite folia ejus, & diſpergite fructus ejus. verum tamen germen radicum ejus in terra ſinite.* Florem, inquit Ambroſius, & folia decutit, radicem ſervat; deliciæ hic auferuntur, pœnæ infliguntur, ſpes tamen non adimitur: en radix ſervatur, ſpes manet. Apud inferos radicitus & ſtirpitus evulſa eſt. Non relinquet eis germen, neque radicem, clamat Malachias†. Jobus etiam dolens ‡: *Et quaſi avulſæ*, inquit, *arbori abſtulit ſpem meam.* Spes impiorum peribit. Ergo dum poſſumus, ſed ſimul etiam id quod debemus, ſperemus. Ovidius olim monet:

Omnia ſunt hominum tenui pendentia filo,
Et ſubito caſus, quæ valere, ruunt.

His ergo fidendum non eſt, nec ſperandum in his. Bernardus viam monſtrat meliorem, his verbis *: Dicit fides, parata ſunt magna, inexcogitabilia bona à Deo fidelibus ſuis: dicit ſpes, mihi illa ſervantur: jam tertia, charitas: curro ego, ait, ad illa, ſpes vera, uti D. Gregorius affirmat, in æternitatem animum erigit,
&

* *Dan. c.* 4. † *Malac. c.* 4. ‡ *Job. c.* 19. *Prov. cap.* 10. * *Serm.* 10. *in Pſal.* 91.

& idcirco nulla mala exterius, quæ tolerat, ſentit. Spes vera, omnia *modicum* quid, & *momentum* eſſe non neſcit. Sed ô *momentum*, à quo tota pendet Æternitas! hora mortis & extremi agonis dies proprie momentum illud eſt, & illa pretioſa margarita, ob quam prudens mercator omnia vendit, ut illam emat, ſed pauci nôrunt hujus unionis pretium. D. Hieronymus affirmat, & ; Pro æterna ſalute, inquit, omnis admodum homo negligens eſt, ſed unde neglectus iſte in re ſummi momenti? oculos miſeri habemus imbecilles & malos. cominus ſatis videmus, eminus vix quidquam. de adultis & ſenibus non loquar: pueri puellæque à cunis recentes, & quibus nondum omnes dentes nati, vitiorum elementa accipiunt, & minimas avaritiæ ſordes ediſcunt: mox acquirendi docentur inſatiabile votum: norunt itaque quid lucro, quid crumenæ, quid penori faciat; de mercimoniis loqui poſſunt, & vina judicare, & veſtium peregrinas formas dictare norunt, nimirum: *Iuven ſat* 14.

Hoc monſtrant vetulæ pueris poſcentibus aſſem,
Hoc diſcunt omnes ante alpha & beta puellæ:
Inde fere ſcelerum cauſſæ ———

Inde etiam tanta rerum æternarum aut inſcitia, aut oblivio; juvenes ſeneſque nummi pretium probe intelligunt. cœli & Æternitatis ignorant. Sed pergamus ulterius.

II. *Æternitas mare est, triceps hydra est, sed & fons est, omnis gaudii,*

EX te potissimum, mi Christiane, qui concioni sæpe interes, sed fortasse rarò attentus es, quæritur: Si tu ad mare stes, illudque minuto cochleari exhaurire instituas, in proximum à latere vicino rivulum, qui tamen ipse etiam mare influat, & sic omnia quæ mari ademeras, à mari resorbeantur: dic jam, quamdiu in exhauriendo mari laborabis? quod si dolio haurire liceat, & in flumen aliorsum derivatum effundere, quot annis vel hac ratione hauriendum tibi esset, dum in alium alveum mare transfunderes? interea temporis in flammis sedere, infandum esset tormentum, damnatis tamen gratissimum pactum, & moram dicerent non longam, modo demum sic finiendam, ut evadere liceret Æternitatem,

Finxerunt prisci tricipitem nescio quam hydram, cui resecto uno capite, mox aliud atque aliud subnasceretur: hydra hæc vere apud inferos est, si est uspiam, illic enim æternitas triceps, quæ ad pœnam damni, pœnam sensus, & vermem Conscientiæ nunquam moriturum, velut trigemina capita præfert. heu miseros nos & rerum maximarum improvidos, qui viam habemus tam brevem quam periculosam, in ea tamen adeò hilares sumus & petulanter læti, perinde atque si per paradisum & amœnissima tempe deambulemus, securi ab hostibus, jam jam in patria tutò locandi. Nescire tamen sine culpa non possumus,

per-

perventuros nos demum ad geminas portas. duplicis Æternitatis, quarum illa beatorum, hæc damnatorum eſt; per harum alterutram ingrediendum, prout nimirum in via nos geſſerimus.

Laurentius Juſtinianus hanc hilarem viatorum inſaniam miratus: *O mortalium*, inquit, *lugenda conditio, quæ cum ſit exul à patria, exultat in via!* differamus tantiſper vaniſſima gaudia, dum patriam contingamus, & hoc unum agamus, ut per illam admittamur portam, quæ principium eſt æternæ beatitatis. Creavit nos quidem Deus ad delicias potius quam ad labores, verum hîc neque locus neque tempus eſt deliciarum, ſed laborum. Æternitatem Deus deliciis aſſignavit, hujus verò vitæ ſpatium ad delicias illas promerendas conceſſit. Et quo, inquis, obſequio eas promerebor? * Oraculum noſti? Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Cogita tecum: Egòne violentus ille? nimirum in plumis, in poculis, in tripudiis, in deliciis. Ah! certandum eſt generoſe, currendum ſtrenuè, dum vivimus & vigemus, ut in ultimo vitæ articulo, in ipſo Æternitatis horizonte, qui nos in perpetuum ab hac vita diſterminabit, & in aliam, quæ totius Æternitatis eſt, transſcribet, de vita tranſacta gaudere, de futura optime ſperare poſſimus. Laboremus ergo, laboremus, & vim nobis inferamus, ſic latentem in tempore ſempiternam quietem, & æternam ſub paucis diebus occultatam gloriam aſſequemur.

Verum

Verum solidumque gaudium in vanis his delectatiunculis, sed in æternis voluptatibus quærendum est. Adscendit hedera super caput Jonæ, ut esset umbra super caput ejus. * *Et lætatus est Ionas super hedera, lætitia magna.* Et quid demum est omnis hujus Mundi, seu voluptas, seu vanitas; an non virens hedera, quæ textili silva per parietem inserpit, lætamque supra caput umbram explicat? Lætantur opulenti lætitia magna, sub umbra suæ hederæ suarum opum: lætantur gulosi & ebriosi sub umbra suarum mensarum: voluptuosi sub umbra deliciarum suarum. at extrema lætitiæ, luctus occupat. Paravit Deus vermem, & percussit hederam, & exaruit. ubi nunc, mi Jona, tua est hedera, & ubi lætitia tua? exaruit & illa, & ista. ita prorsus hederæ nostræ exarescunt, simulque cum illis omne illud umbratile gaudium. gaudium enim hypocritæ ad instar puncti est: † æternum bonorum gaudium est æternum.

III. *Æternitatis gustus quanti sit illustri exemplo declaratur.*

Vidit hoc, & mature, Theodorus ‡, annis adolescens, sed certe judicio senex, Christianis ortus parentibus. Hic, die toti Ægypto festa, cum in amplissima parentum domo risus, cachinni, tripudia personarent, cum geniales mensæ ad epulas invitarent, ipse clauso sed casto ingemiscens vulnere, secum ipse sic expostu-

* *Ion.4.* † *Iob.20.* ‡ *Vita S.Pachomii c.29.*

postulare cœpit: Infelix Theodore! & quod inde tibi lucrum, si mundum lucreris universum; multa habes, & quamdiu habebis? abundas, epularis, tripudias: & quamdiu hæc omnia? equidem placeret & saperet hæc vivendi ratio, modo diu placere posset & sapere. ecquid autem? delicias has retineam, perdam æternas? dic Theodore, num hoc Christianæ legis est, in terra sibi cœlum effingere, & per delicias ad delicias transire velle; aut ego me valde fallo, aut Christus per spinas eundum dixit. Abrumpe, & brevibus gaudiis præfer æterna. Dixit, & madentibus oculis in penetralem domum se recipiens, ibique solo se adsternens, sic precari cœpit: Deus æterne, cor meum tibi patet, meus ad te orator, meus est gemitus. quid à te petam, aut quo modo, vix ipse satis scio: hoc unum, ô mi Deus, unice deprecor, ne me mori sinas æterna morte. Domine, tu scis, quia amo te, & cupio esse apud te, & laudare te æternum: domine miserere. Dum hæc orat, intervenit mater, rubicundulos madidosque oculos curiosa observatrix statim animadvertit, &: Unde, inquit, hic mœror mi fili? & quæ hæc tua solitudo hoc die? jam mensa te vocat? tu unus desideraris. Cui Theodorus: Quæso te mater, inquis, meam à mensa absentiam honesto purga nomine: nauseanti stomacho cibum vel potum obtrudere, nec ipsa tu suaseris. Ita clementi dolo matrem à se removit, ipse solus cum solo Deo penitius in æternitatis

tatis adyta eſt ingreſſus, cœpitque vitæ ſuæ ſtatum omnem attenta cogitatione rimari; &, Quis (inquit ipſe ſecum) hactenus fui, aut potius, quis deinceps eſſe volo, ſi quidem Æternitatis regno nolim excidere? Varia ad cœlum via eſt, alius hac it, alius alia, modo perveniatur, quid refert qua? quando tamen non omnes viæ ſimiles, & nos quoque diſſimiles, deligenda cuique ea eſt, quam ſibi novit commodam. Alia brevior, alia longior ac periculoſior. Si timeam in longa ac periculoſa, ſupereſt brevis ac ſecura, quam ſi eligam, ſine dubio mecum gaudebunt angeli. At mei triſtabuntur? initio quidem, poſtea verò forſan & ipſi gaudebunt. Age Theodore, modò non in longum differ, & noli nimis cedere. Spero ſanè me fore fortem, ubi fortes adverſarios invenero. quid ſi habiturus ſim molles, blandientes, illacrimantes? hic plus mihi metuo. Sed obfirma animum, & quam à natura flexilem habes, à Chriſto infractum impetra. At quid ſi mater ubera oſtendat? ſcis, quid S. Hieronymus dicat; Ad vexillum crucis evola, virtus eſt in hac re eſſe crudelem. Aliam & majorem matrem, quæ ſua pariter oſtendit, & eſt illa patrona tua Beatiſſima Virgo, quæ tibi deinceps inſtar mille matrum erit, ſi tu fueris ejus filius. At res ardua eſt, hæc vitæ mutatio, præſertim in ipſo ævi flore. Eſt ardua, fateor. Sed experientia loquitur; Plerique hoc ipſo malè Deo ſerviunt, quod ſero ſerviant. rectiſſime omnium

omnium

mnium illi, qui ad adolescentia Domi jugum portare didicerunt. At, delicate hactenus nutritus sum, nunc asperam vitam ingrediar: ferre potero? Spero. sed quam diu? in annum unum alterumve: hoc satis non erit, ultra tendendum est, & ad finem vitæ. Perpende itaque, & aut non incipe, aut fini. Puto me in his superandis solum non fore, fore, sed cum socio Deo. Verum id quidem est, at contra assueta tendere difficillimum est, hactenus vitam duxi nobilem & liberam, nunc humilem & servilem ducam? quamdiu ducam? non licet brevem hîc comœdiam cogitare, ut unum aut alterum diem hanc personam sustineam; hîc ultimus actus agitur, cum agitur anima. Longa erit theatri hujus molestia & ad sericum aut purpuram redire non concessum, nisi ubi indueris immortalitatem & vestem gloriæ. ô Theodore, quid facies in hac tam diuturna scena? Ad alios actores attendam; inaer cæteros video Christum Dei filium, ignobilem, humilem ac simplicem quævis servilia pati & agere; quid mihi faciendum, nunquid illo sum melior; At revera durum est in has sese angustias redigere, & quendam quasi carcerem ingredi: Vide, voluntas tua in posterum erit alterius, & facies quod volet alter. Hîc quoque quem sequar Christum habeo, qui non venit suam facere voluntatem, sed Patris qui in cœlis est. Nec mihi difficile fuerit, alienum sequi ductum, si ducentem intuear. quis est, qui jubet? homo vocem profert, Deus imperat, cui si

obe-

obedientiam non promitterem, deberem. At profecto nimis alta hæc philoſophia eſt, à locuplete in pauperem tranſire vitam : quid facies? mendicandum tibi erit, qui mendicantibus dare poteras : delicias quas non habebis, noli quærere.

Quid tamdiu mecum ipſe litigo? quid fluctuo in hoc ſpei & timoris Euripo? exemplum domini mei non ante me cerno? non in oculis eſt Chriſtus cruci ſuffixus, illuſus, infanda paſſus? Ille, cœleſtibus relictis theſauris in hanc inopem venit terram. quid habuit? ortus & occaſus ejus oſtendunt; in illo non habuit, quo diverteret, in hoc non habuit quo ſe tegeret: Nudus obiit. Per vitam qualis? in fuga, in itinere, in ſiti, æſtu : quam agendo indefeſſus, quam patiens perferendo! quæ docuit, hæc & fecit. Quis tam attentus ad paupertatem, tam promptus ad labores, tam mitis ad contumelias. Iſtius me ducis pudeat, inter hujus me comites cenſeri erubeſcam; aut Theodorus non ero talis, qualem me eſſe vult dominus meus *Jeſus*. paratus ſum amore illius & algere, & eſurire, & ſitire; paratus contemni, vinciri, uri, ſecari! brevia ſunt hæc, nec poſſunt eſſe diuturna : ſola Æternitatis vel gaudia vel tormenta verè ſunt diuturna, ite caduca, flocci vos facio, ſola mihi in voto eſt Æternitas.

Adeo incaluit hoc cogitationum æſtu, ut jam ſolam arderet Æternitatem in cœlo. Itaque decrevit, numis, parentibus, deliciis longum & æternum dicere *Vale*.

firman-

firmando huic ſuo decreto non tam præcipitanter egit, quam conſtanter, non ſtatim is fuit qui eſſe cupiebat, ſed tandem fuit, hoc eſt, Pachomii diſcipulus. Tragœdia hunc prologum non una eſt ſecuta, ſed contra morem tragœdiæ, poſt triſte principium læto exitu. Ita Theodorus, ipſis Æternitatem medullis combiberat, ut mundo fieri fabula non recuſaret, modo ille non crederet cum mundo fabulam eſſe Æternitatem.

Vultis, mei Chriſtiani, à Theodoro, imo à magno Paulo, imo ab ipſo Chriſto audire verbum verum & ſerium? Sic plerique vivitis, ac ſi fabula ſit omnis Æternitas. Lata eſt & ſpatioſa via, quæ ducit ad perditionem, & multi ſunt qui intrant per eam: certe non intraturi per hanc, ſi crederent, illic quâ intrarunt, æternum ſe permanſuros, ita vobis pia fabula eſt Æternitas. At credimus (dicetis) Æternitatem, ſperamus cupimus. Quæſo vos, quantilla hæc ſpes, aut fides, quam frigida hæc eſt cupiditas? præſens voluptas, moneta in manu, blandimenta carnis tam ingenioſe fallunt multos, ut in eis omnem Æternitatis amorem ſuavi oblivione paullatim exſtinguant. Millies quidem clamatur: *Hæc dicit dominus, hæc præcipit Deus:* milſies hoc auditur, ſed & millies negligitur. dicat dominus, præcipiat Deus, hæc via nobis placet, * *poſt cogitationes enim noſtras ibimus, & unuſquiſque pravitatem cordis ſui mali faciemus.* Ideo hæc

* *Hier. cap.* 18. *v.* 12.

dicit Dominus : * *Interrogate gentes, quis audivit talia horribilia?* an illi sine Deo populi, si hæc *Æternitatis* arcana scissent, eadem sic contempsissent? Bene est, mei mortales, clamavi, & non audistis; vocavi, & renuistis; extendi manus meas, & non adspexistis: ego quoque in interitu vestro ridebo, cum irruerit repentina calamitas, & interitus quasi tempestas ingruerit; cum tota vos oppresserit *Æternitas*. Si vos hoc in statu mors feriat, jam lata est sententia, jam clausa est janua: abite, æternum miseri, æternum damnati.

Evigilate itaque, Christiani, evigilate: ad januam stat judex: momento fiet quod tota doleat æternitas. Magnus ille Antonius in quadam ad suos concione: Hîc, ait, mei fratres, sunt æqualia rerum pretia, in vendendis rebus & emendis. tu mihi decem das aureos, tantivis pretii ego tibi do aromata. quinquagenos ego tibi florenos numero, tantidem tu mihi frumentum rependis. alia longe ratio est, in iis, quæ æterna sunt, comparandis. æterna vita, vili prorsus stat pretio: obolus unicus cum toto auri millione justius comparari potest, quam omnis labor noster cum cælesti beatitudine. in psalmis lego†: Dies vitæ nostrę septuaginta anni, si multum, octoginta: quidquid reliquum est, labor & dolor: quocirca si octoginta, aut si centum ut plurimum annis Deo fideliter & ferventer servierimus, omnium sæculorum regnum obtinebimus, & non cen-

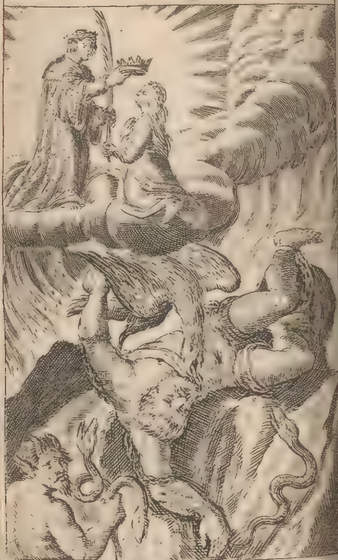
* *Prov. cap.* 1. † *Ps.* 89.

centum duntaxat annis regnabimus: cælum hæreditabimus, non terram. Ergo, filioli, non vos aut tædium fatiget, aut vanæ gloriæ delectet ambitio. non enim sunt condignæ passiones hujus temporis, ad superventuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. nemo, cum mundum deseruerit, ingentia se reliquisse arbitretur, omnia enim terrarum spatia ad cælorum infinitatem comparata, brevia sunt & angusta: & licet opes nostras retineamus, lege mortis ab illis divellemur inviti. quin ergo virtutem teximus è necessitate, vel brevi amittenda sponte amittimus uti exigua, maxima recepturi? hæc fusius narrat Athanasius.

*S. Pachomio usitatissimum fuit, & perpetuum, ut, quotiescunque mentem illicita titillaret cogitatio, eam Æternitatis memoria repelleret: recurrenti opponeret æternas pœnas dolores sine fine utentes, ignem inextinguibilem, & vermem nunquam omnino morientem, quare considerationem istam hic ipse D. Pachomius verbis suis finiat: Ante omnia, inquit, præ oculis habeamus diem ultimum, & momentis singulis supplicia timeamus dolorum Æternorum.

*In S. Antonii vita cap. 15.

Ipsi gloria, et nunc et in diem ÆTERNITATIS Amen. 2. pet. 3.

Quoniam ibit homo in domum ÆTERNITATIS suæ. Ec. Heu disparem ÆTERNITATIS domum: alterutra habitanda est: aut gaudendum in cælo ÆTERNUM, aut ÆTERNUM in Tartaro ardendum.

CONSIDERATIO NONA.

Conclusiones aliquot dictorum de Æternitate.

I. *Conclusio.*

NOn tantum non eloqui, sed nec cogitatione satis assequi potest ullus hominum infinitam Æternitatis longitudinem. Inter hominem verum & sculptum, ignem verum & pictum maxima est differentia, & tamen etiam hæc suo sibi modo simillima dicuntur: at inter nostrum & tartareum ignem, inter nostros & tartareos dolores nulla est, nulla penitus comparatio, nam illorum mensura *Tempus* est, istorum Æternitas. Christus id in palmite eleganter exprimens: * *Si quis*, inquit, *in me non manserit, mittetur foras sicut palmes, & arescet, & colligent eum, & in ignem mittent. Et ardet.* hic Æternitas brevissime, unico nimirum verbo, & optime descripta est: omnia alia Christi verba futuri habent discrimen; arescet, colligent, mittent; non ardebit, sed *Ardet.* iste damnati hominis status erit: ibunt mille anni, *Et Ardet*: iterum mille anni transibunt, *Et ardet*, sicut in principio: iterum atque iterum milleni anni præteribunt, *Et ardet*, sicut cœpit: quod si post aliquot annorum milliones queratur; homo ille ante tot millia annorum damnatus, quid facit, quid eo fit? responderi aliud non poterit quàm hoc ipsum, *Ardet*, ardoribus continuis, infan-

* *Joan. cap. 15.*

dis, æternis: ex ævo in ævum sic erit. In hunc locum pulchre Augustinus*: Unum de duobus palmiti congruit, aut vitis aut ignis: si in vite non est, in igne erit; ut ergo in igne non sit, in vite sit.

II. *Conclusio.*

SI scirent, qui in peccato mortali sunt, quam vicini sint Æternitati, & tormentis æternis, cum possint unico Dei nutu (sic loquimur) morti, & ab hac diabolo tradi, totum Hispaniarum regnum, omnes Asiæ thesauros, totum mundum donari sibi nollent ea lege: ut vel unicam horam confessionem & pœnitentiam, differrent, multo minus ut cum peccato tali, cubitum facesserent. ‡ Quid enim prodest homini si totum mundum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur? Omnia si perdas, ô homo, animam servare memento. Omnia pæne membra amisit Arialdus, Mediolani diaconus, homo patria nobilissimus, nam Marchionis frater fuit, sed & vita sanctissimus, ut qui constantissime hæreticis, aliisque flagitiosis hominibus restitit, demum ad necem ductus est: aures ei præfectæ, superiora labra mutilata, præcisæ nares, lingua sub gutture evulsa, oculi effossi, dextra amputata, taceo cætera: hic Divus in corpore vere perditissimo servavit animam; & vitam ut acquireret, vitam perdidit, Anno à pariente Virgine millesimo sexagesimo sexto.

Hic

* *Tract.* 81. *in Joan.* ‡*Matt.* 16. *Syrus presb. in eius vita, ad Rud. abb. Vallis Umb.*

Hic talis generosus athleta, Æternitatis suæ memor (uti Seneca * loquitur) in omne quod fuit, futurumque est omnibus sæculis, vadit. Præclarissimè dixit Augustinus: Quid ergo faciamus Patres, nisi, ut, dum tempus est, vitam mutemus, & facta nostra, si quæ sunt, corrigamus? Ut quod sine ulla dubitatione venturum est peccatoribus, nos non inveniat super quos veniat: non quia non erimus, sed ut non tales inveniat, qualibus venturum esse prædictum est. Totum quod audivimus per scripturas, vox est Dei dicentis, *Observa*. Et totum patimur, tribulationes in hac vita, flagellum Dei est corrigere volentis, ne damnet in fine. Quasi dura sunt, molesta sunt, horrent quando narrantur; quæ quisque gravia valde patitur in hac vita, in comparatione æterni ignis, non parva, sed nulla sunt.

III. *Conclusio.*

PArs magna Christianorum, etiam Catholicorum gehennæ & cæli Æternitatem esse non credunt; certè aliter viverent, si id verè crederent. In hos illud convenit: ‡ *Filius hominis veniens, putas fidem inveniet in terra?* Sunt qui videri velint id credere: verbis ajunt, factis negant. Æternitatem aut nunquam, aut rarissimè cogitant, & cogitant tantum, non perpendunt, non inhærent, non examinant, intellectum & voluntatem non concitant, imaginationi

* *Seneca Consol. ad Helviam, fine. Aug. t.* 10. *serm.* 109. *d Temp.* ‡ *Luc.* 18.

tioni nil imprimunt: vix incipiunt, & mox alio evagantur, & si quid forsan scintillæ bonæ ex hac cogitatione natum est, id omne protinus curis, negotiis, voluptatibus, velut aqua suffocant. Ita plurimi clausis oculis, & obturatis auribus, viam ineunt *Æternitatis* ad mortem; quod SS. Patres in Euangelico epulone observant, eum tunc primum levasse oculos, cum esset in tormentis: tota vita oculos habuit clausos, maxime pauperibus, sed & omnia pietati: apud inferos primum aperuit, sed nimis sero. Nec est quod miremur, multos ita cœcos manibus & pedibus properare in domum æterni luctus: via admodum ampla est, amœna, lata, plana: in via hac nemo errat, sed in viæ fine: via pluribus placeret, sed displicet, terretque viæ terminus: ideo prudenter malunt viam aliquamdiu asperam, quæ tamen ducat ad hospitium perpetuo beatum, quam viam brevi amœnitate ridentem, sed quæ ducat ad carcerem, perpetuis lacrimis & cruciatibus destinatum. Vere Job * *Sicut*, inquit, *consumitur nubes & pertransit, sic qui descenderit ad inferos non ascendet, nec revertetur ultra in domum suam, neque cognoscet eum amplius locus ejus.*

IV. *Conclusio.*

QUisquis subinde serio in Æternitatis cogitationem descendit, is non tantum non licenter & petulanter vivere, sed nec effuse sæpius ridere & cachinnari depre-

* *Job.* 7.

deprehendetur: quotquot ex mortuis, alterius vitæ rationem inſpexerunt, & redivivi ad nos redierunt, non facile riſiſſe viſi ſunt. Id ſingulariter in illo Chriſti amico è Bethania Lazaro eſt obſervatum. Potuerunt hi omnes cum Eccleſiaſte de ſe affirmare: **Riſum reputavi errorem, & gaudio dixi, Quid fruſtra deciperis?* Jure timidum in hoc fatetur ſe Cyrillus Alexandrinus, & Gehennam, inquit, timeo,quippe interminatam, peſtiferum vermem formido, quippe perennem. Utinam ſaperent & intelligerent, ac noviſſima providerent †; Quem hæc Æternitatis cogitatio ad meliora non impellit (dicam breviter, ſed dicam vere) aut is fidem non habet, aut, ſi fidem habeat, cor certe & ſenſum non habet. Non abſurde olim vir doctus affirmavit, nuptias eſſe brevem & lætam cantionem,ſed habere longum & mœſtum epiphonema. Sic veriſſimè dicemus: Peccati voluptas omnis brevis & hilaris eſt cantiuncula, ſed longiſſimum habet & triſtiſſimum epiphonema, tormentum Æternum: ô Æternitas, ô Æternitas, Æternitas!

V. *Concluſio.*

CUm de Æternitate ſermo eſt, nemo nimium dicere, aut rem nimium augere poteſt: quicquid dicatur, nulla eſt hic exaggeratio, nulli nimis extenſi numeri, ſemper minus dicitur, quod de infinito & æterno dicitur. Nam hos habet Æternitas, integra eſt quicquid inde

* *Eccl. cap. 2.* † *Deut, 32.*

demas: demantur tot anni quot sunt stellæ cæli, guttæ maris, arenæ granula, folia arborum, terræ gramina; adhuc tota est: addantur tot, non erit major; quamdiu Deus erit, tamdiu damnatos puniet. Hoc aliquot similitudinum umbris supra demonstravimus; addamus nunc aliam è D. Bonaventura*. Si damnatorum quispiam ita ploraret, ut singulis centenis annis, non nisi unam lacrimulam funderet: hæ autem guttulæ tot annorum centuriis asservarentur, ut demum mare aliquod æquarent; eheu, quot annorum milliones erunt revolvendi, dum vel rivulus, ne dicam Oceanus fiat: & tamen tunc verè dici poterit: Æternitas primum incipit: sed fiat hoc iterum, & alius seu fluvius, seu mare, ex his tam raris guttulis colligatur, iterum toto illo tempore exacto dicendum erit, nunc incipit Æternitas, & sic deinceps in *infinitum*. Nihil hîc est quod quis addubitet, nam finiti ad infinitum nulla est proportio. At hoc nobis ideo mirabile videtur & incredibile, quia id imaginatio nostra non capit; nequit assequi tam remota; non penetrat hîc, infinitum est, impenetrabile est; & hæc etiam caussa aliqua, quod intellectus noster ad cogitandam Æternitatem tam difficulter adducatur, quia erubescit quodammodo, aut indignatur, in eo se fatigari, quod penetrare non possit: sed huic malæ verecundiæ cedendum non est, impellendus & cogendus est intellectus ut saluberrimam hanc cogitationem quoti-
die

* *Bonav. de Inf. cap.* 49.

die suscipiat, & saltem in his talibus similitudinibus perpendendis sese exerceat, nunquam errabit, nunquam nimis multos, nunquam tot annorum milliones cogitabit, quin sint plures atque plures in infinitum ; res hæc certa est & extra controversiam.

Daniël vates quo Æternitatis incomprehensibilem extensionem melius efferret, hoc pronunciavit : * *Qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti, & qui ad justitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas Æternitates*. Quod ita enunciavit, ac si dixisset : Ad explicandam, Æternitatem verba non suppetunt ; non possum plus dicere, etsi plus esset dicendum. in quo tamen, auxesin duplicem verbis addidit Propheta, cum Æternitates dixit, & *Perpetuas* : & quidem, si una est interminabilis, quid erunt duæ, decem, centum, mille, imo perpetuæ ? quod si annum, aut annos *Magnos* millies multiplicatos Æternitati conferamus, ecquam illius partem explicabimus ? ajunt octavum cælestem orbem plusquam lentissime moveri, & licet quotidie primi mobilis raptu circumvolvatur, suo tamen motu non nisi singulis triginta sex millibus annorum, in orbem plene circumvolvendum ; & hoc temporis spatium, *Annum Magnum, annum vertentem* & *Platonicum* Æternitate, & ad illam non nisi momentum, instans, horologii minutum erit Verè dixit Boëthius: Instans seu punctum temporis, & decem millia annorum,

* *Dan*, 21,

rum, sibi similiora sunt, quam decem millia annorum & Æternitas. * S. Joannes: *Filioli*, inquit, *novissima hora est*. & tamen hoc ante mille sexcentos annos dixit. Verissimè ergo dixit D. Augustinus: Omnis, res quæ finem habet, brevis est. Æternitas in verbo, quatuor syllabis constat, in se sine fine est. Ama æternitatem; nullo fine regnabis cum Christo, si finis tibi Christus est.

VI. *Conclusio.*

CRedibile non est hominem, præsertim prisca religione imbutum, tam impotentis & effrænati animi reperiri (modo non vivat ut pecus, & studio in præceps eat ‡. nam, Impius cum in profundum peccatorum venerit, contemnit) qui si semel de die, vel horulæ partem huic Æternitatis meditationi tribuat, imo si quavis hebdomade vel semel de Æternitate serio cogitet, non mutet vitam in longe meliorem, & homo fiat alius, è superbo submissus & modestus, ex iracundo mitis & mansuetus, ex impuro castus & continens, ex ebrioso temperans & sobrius: imo hic talis, vere religiosus fiet, animo certe, si non veste. Sed non raptim, non obiter & perfunctoriè hic transeundum: trutinanda res est & perpendenda, affigenda est cogitatio, & animo revolvendum identidem Æternum, Æternum, Æternum, quod nunquam habebit finem, nunquam, nunquam;

* 1. *Epi. cap.* 2, *In. Psal.* 145. ‡ *Prov. cap.* 18.

quam; quod ſæculis innumeris, incomprehenſibilibus, infinitis durabit, & non ceſſabit unquam durare. Hoc, inquam, attentius conſiderandum, & velut cibus ruminandum: cibus etſi pretioſus & ſalubris, ſi non teratur dentibus, & digetur, venenum eſt, non alimentum; omnis generis morbos creat hæret aliquamdiu in corpore, ſed nil boni ſucci generat. ita prorſus ſalubres ſunt & ſanctæ cogitationes de morte, de judicio, de cælo, de inferis, longe tamen ſaluberrima eſt cogitatio de Æternitate, quæ merito dici poteſt Quinta eſſentia: ſed hæc veluti pretioſus cibus, non ingerenda tantum, ſed & digerenda eſt. Homo ſolus, curis vacuus, attentus, hæc talia inter ſe conferat; quod niſi fiat, pæne omnis rerum divinarum lectio, & auditio erit ſine fructu, & in ventos dabitur. Multi conciones multas audiunt, quædam & ipſi legunt; vix quidquam inde proficiunt, quia nec lecta nec audita expendunt, tranſeunt omnia, & antequam in opus prodeant, elabuntur: immorandum eſt nonnihil auditis & lectis, & voluntas iis erudienda: hoc à Beatiſſima Virgine Dei matre diſcimus: * *Maria autem conſervabat omnia verba hæc, conferens in corde ſuo.*

VII. *Concluſio.*

NEmo credit, aut certè nemo intelligit & perpendit, hæc Chriſti clariſſima verba: † *Intrate per anguſtam portam, quia lata porta & ſpatioſa via eſt quæ ducit ad perditionem, & multi ſunt qui intrant per eam.*

* *Luc. cap. 2.* † *Matth. cap. 7.*

eam. quam augusta porta & arcta via est, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui inveniunt eam! & repetit hoc idem per os D. Lucæ. * *Contendite intrare per angustam portam, quia multi, dico vobis, quærent intrare & non poterunt* †. Quicunque, ait Augustinus, irridet hanc fidem, ut ideo putet non sibi esse credendum, quia non videt: quando venerit quod non credebat, erubescit, confusus separatus damnatur.

Refert Hieronymus Platus‡, non longe post institutam à D. Francisco novam familiam, Bertoldum ejusdem familiæ virum insignem, ea discenda vi atque libertate, contra certum quoddam vitium, pro suggestu disseruisse, ut femina ejus sibi conscia, in mortuam conciderit; mox universa concione in preces procumbente, exanimem revixisse, & cur in vitam redire sit jussa, & quid in orbe alio viderit, in hunc modum narrasse: Cum starem ad tribunal Dei, steterunt unà mecum sexaginta millia animarum, quæ ex omnibus mundi partibus, diverso mortis genere ad judicem evocabantur: ex omni hoc numero tres solum piacularibus flammis sunt addictæ, in reliquas omnes æterni supplicii lata est sententia. Eheu! huic feminæ narranti non crederem, nisi prius credidissem Christo tam serio affirmanti: * *Spatiosa via est, quæ ducit ad perditionem, & multi sunt qui intrant per eam: arcta*

* *Luc.* 13. † *Serm. 64 de verbis Dom.*
‡ *Lib. 1. de bono stat. relig. cap. 5.*
* *Matth. cap. 7.*

cta via est quæ ducit ad vitam, & pauci inveniunt eam. Quis verò credat, non sexagenis, sed tot millenis millibus hominum æternum supplicium à Deo decretum esse, nisi hoc persuaderet summa & infinita Dei majestas, & peccati contra hanc inexplicabilis malitia, & divinæ scripturæ apertissima testimonia. Jobus trepidat: * *Ubi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.* Matthæus affirmat: *Discedite à me maledicti, in ignem æternum.* Ecclesia pronunciat: *Peccantem me quotidie & non me pœnitentem, timor mortis conturbat me, quia in inferno nulla est redemptio, Nulla*; sed nec ulla consolatio, nec aquæ guttula, extremo digito pendula, illuc inferri permittitur. Quòd si & ii, qui in gratia Dei vivunt, bonæ mentis & voluntatis homines satis caperent, quantis tormentis essent die judicii, per judicis sententiam liberandi, & quantis gaudiis æternum permansuris cumulandi, nec horam quidem differrent, quin vana vanis, mortuos mortuis, & suis mendum amatoribus relinquerent, & ipsi eam potissimum religionem amplecterentur, in qua Deo maximè placerent, Deumque plurimum & laudarent per omnem vitam, ob illud conferendum sibi æternum duplex beneficium, in liberatione à gehenna, in donatione paradisi. Affirmat hoc D. Gregorius ‡: Mala, inquit, vitæ præsentis tanto durius animus sentit, quanto pensare bonum, quod sequitur, negligit: & quia non

* *Job. cap. 10. Cap. 2. Offic. mort.* ‡ *Lib. 10. Moral. cap. 10.*

non vult præmia considerare quæ restant, gravia æstimat esse quæ tolerat *. At si semel quisque ad æterna se erigat atque in his quæ incommutabiliter permanent, oculum cordis figat, prope nihil esse hoc conspicit, quicquid ad finem currit. Idem : Carmen in nocte, inquit, est lætitia in tribulatione. Quia etsi pressuris temporalibus affligimur, spe tamen de æternitate gaudemus.

Eodem prorsus modo ratiocinatus est diserte Augustinus †; Cum attenderis, inquit, quid sis accepturus, omnia tibi erunt vilia quæ pateris, nec digna æstimabis pro quibus illud accipias; nam utique fratres, pro æterna requie, labor æternus subeundus esset: æternam felicitatem accepturus, æternas passiones sustinere deberes. Sed si æternum sustineres laborem, quando venires ad æternam felicitatem; ita si ut necessario temporalis sit tribulatio tua, qua finita venias ad felicitatem infinitam &c; Appende mille annos contra æternitatem : quid appendis cum infinito quantumcunque finitum: decem millia annorum, decies centena millia, si dicendum est, & millia millium, quæ finem habent, cum æternitate comparari non possunt. Huc accedit, quia non solum temporalem voluit laborem tuum Deus, sed etiam brevem : aliquot duntaxat diecularum est tota vita hominis. Licet ergo quis per omne vitæ spatium laboribus, ærumnis, doloribus variis atte-

* *Lib. 26. Moral.* 102. *in cap.* 35. *Job.*
† *In Psal.* 36.

atteratur; carcerem, & plagas, famem & sitim nullo non die toleret ad diem usque ultimam; exigui temporis molestiam subiisse dicendus est: pauci dies sunt tota vita hominis, & levis & brevis labor est, quo transacto, regnum æternum succedet, sine fine felicitas; veniet æqualitas angelorum, veniet hæreditas Christi, veniet cohæres Christus. pro quanto labore quantam mercedem accipimus?

Idem Augustinus alibi: Nimis profundæ factæ sunt cogitationes Dei, ubi est cogitatio Dei? ad præsens habenas laxat, sed postea adstringet. Noli gaudere ad piscem, qui in esca sua exultat, nondum traxit hamum piscator: nam ille jam habet hamum in faucibus, & quod tibi videtur longum, breve est: omnia citò transeunt. Quid est longa vita hominis ad Æternitatem Dei? vis esse longanimis? vide Æternitatem Dei: nam attendis ad dies tuos paucos, & diebus tuis paucis vis impleri omnia? ut damnentur omnes impii, & coronentur omnes boni; istis diebus tuis vis hæc omnia impleri? implet ea Deus in tempore suo: æternus est, tardat, longanimis est: tu autem dicis: Ideo ego non sum longanimis, quia temporalis sum. Sed in potestate habes: junge cor tuum æternitati Dei, & cum illo æternus eris. Si jam Christianus es, & bene eruditus, dicis: Deus judicio suo reservat omnia. Boni laborant, quia flagellantur ut filii, mali exultant, quia damnantur ut alieni. Duos filios habet homo; alterum casti-

L gat,

* In Psal. 91.

gat, alterum dimittit; facit unus male & non corripitur à patre, alter mox ut se moverit, colaphis cæditur, flagellatur. Unde ille dimittitur, & ille cæditur? nisi quia huic cæso hæreditas servatur, ille autem dimissus exhæredatus est: videt eum non habere spem, & dimittit eum, ut faciat quod vult. Puer qui flagellatur, si cor non habuerit, & imprudens fuerit & stultus, gratulatur fratri suo qui non vapulat, & gemit de se, & dicit in corde suo: Tanta mala facit frater meus; quicquid vult facit, contra præcepta patris mei, & nemo facit illi durum verbum. ego mox ut me movero, cædor. Stultus est, imprudens est: attendit quid patitur, & non attendit quid illi servetur.

His ex eodem sanctissimo & doctissimo præsule*, recte conjungamus ista; tanquam hactenus dictorum epitomen. Qualis misericordia Dei? non dicit, decies centena millia annorum labora: non dicit, vel mille annos labora: non dicit, quingentos annos labora: cum vivis, labora: in paucis annis, inde jam requies erit, & finem non habebit. Et paucos annos laboras, & in ipsis laboribus non deest consolatio; non desunt gaudia quotidiana. Sed noli gaudere in sæculo: gaude in Christo, gaude in verbo ejus, gaude in lege ejus Verum est ergo quod dixit Apostolus: Etenim quod ad præsens est, temporale est, & leve tribulationis nostræ, juxta incredibilem modum, & in incredibilem modum æternum glo-

riæ

* *In Psal. 93.*

riæ pondus operatur in nobis. Ecce quantum pretium damus, quodammodo unam siliquam, accipiendos thesauros sempiternos: siliquam laboris, requiem incredibilem. Gaudes ad tempus? noli ibi fidere: tristis es ad tempus? noli desperare, non te corrumpet felicitas, & non frangat adversitas, promittit Deus vitam æternam, contemne temporalem felicitatem: minatur ignem æternum, contemne dolores temporales.

Concludamus hæc cum eodem divino scriptore: * Ergo amemus vitam æternam, & ex eo noverimus quantum pro vita æterna laborare debeamus, cum videmus homines amatores præsentis vitæ temporalis atque finiendæ, sic pro illa laborare, ut quando venerit metus, quicquid possunt faciant, non ut auferant sed ut differant mortem. Quantum laborat homo, quando mors imminet, fugiendo, latendo, quicquid habet, dando, & se redimendo, laborando, cruciatus molestiasque sustinendo, medicos adhibendo, & quicquid aliud homo potest. Videte quam consumptis laboribus & facultatibus suis, ut aliquantum vivat potest facere; ut semper vivat, non potest. Si ergo labore tanto, tanto conatu, tantis impendiis, tanta instantia, tanta vigilantia, tanta cura agitur, ut aliquantulum plus vivatur: quomodo agendum est ut *Semper* vivatur? Et si prudentes dicuntur, qui omnibus modis agunt ut differant mortem, & vivant pau-

* *Serm. 64 de verbis Domini.*

cos dies: quam stulti sunt qui sic vivunt, ut perdant diem æternum.

Cogitate hæc, ô mortales, & antequam æterni sitis, sive in gaudiis, sive in tormentis, Æternitatem prævidete. omnia transeunt, sola restat, nec transibit *Æternitas.*

I. *Æterna mortis supplicium.*

Carcerem habuerunt Messenii subterraneum, auræ lucisque ignarum, plenum stygii horroris: sed ut locum funestissimum eleganti velarent titulo, *Thesaurus* is vocatus est; nullæ huic carceri fores erant, sed reus per funem demissus, immani saxo claudebatur. In hunc *Thesaurum*, etiam magnus ille Græciæ Imperator Philopœmen reconditus est, ibique vitam veneno finiit. Et Deus *Thesaurum* habet sub terra, sed heu qualem? sceleratorum, damnatorum, desperatissimorum hominum.

Actiolinus Patavinorum olim tyrannus (* Jovius narrat) multos habuit carceres, sed omni miseriarum & cruciatuum genere adeo infames, ut in iis mors inter delicias haberetur, nec facile prius veniret, quam sæpius vocaretur: quotquot eo detrusi, multo ferro onusti, fœtore, fame, squalore, miserabilem in modum, & lente necabantur: verè sentiebant se mori. Hîc nemo non miserrimus censebatur, nisi cui mori contigisset; morte gravius supplicium erat, cum cogerentur vivi inter mortuos habitare: nam cumulabantur illic in acervos putrescen-

* *Paul Iov. l. elog. in Actiolino.*

scentia cadavera tanta narium peste, ut vere diceretur: Hic mortui vivos occidunt.

At horum carcerum teterrimus, cum inferorum ergastulis collatus, paradisus est & amœnum palatium. Quæcunque toleres in Actiolini carcere, tolerabilia sunt omnia, quia brevia sunt, quia suum sibi finem prospiciunt, quia cum vita desinunt, quia in morte omnia evanescunt. At vero ille *Thesaurus* damnatorum, qui Dei carcer est, nullum habet à cruciatuum brevitate solatium, mortem excludit, exitum nescit, nullum admittit finem, nullum, eheu nullum. Verissimè Cassiodorus: Uti mortalium, inquit, nemo intelligit, quid præmium sit æternum; ita nemo capit, quid tormentum sit sine fine duraturum.

Apud Persas talis fuit carcer, ut in eum facilis quidem ingressus, egressus perdifficilis, aut nullus concederetur, ideoque *Lethe* dictus est. Ad inferos facilis descensus, sed semel ingressis exitus nullus reperitur; gradum inde nemo unquam revocavit. Hic Dei carcer, vero nomine *Lethe*, dicitur, seu, *Oblivio*, sic enim Deus damnatorum obliviscitur, ut eorum ad gratiam recordaturus non sit in omnem Æternitatem. Infernus vere oblivionis terra est, idque (quod pius & eruditus scriptor observat) duplici de caussa. Quia, inquit, qui illic sunt, non sunt amplius Dei memores in bonum, neque ullam habent priorum

* *Franc. Titelman. in Psal.* 87.

memoriam, nisi quæ affligat. Omnium enim pomparum, voluptatum, deliciarum, aut oblivio est, aut non sine cruciatu recordatio. Sed & à Deo atque Angelis flammea hæc damnatorum regio oblivioni data est, quia qui illic degunt, nunquam inde sunt educendi * Inter nos & vos, clamat Abraham, chaos magnum firmatum est, ut hi qui volunt hinc transire ad vos, non possint, neque inde huc transmeare. O chaos metuendum! ô tormentorum æternitatem horrendam! Sepulchra eorum, domus illorum in æternum. † Talia sibi ipsis struunt palatia impii: mortuus est autem & dives, *& sepultus est in inferno.* ô profundum sepulchrum! hoc mausolæo hic Lazari tortor est conditus, cui pro lectulo flamma, sitis pro nectare, pro dapibus sulphur, pro tripudiis est desperatio. Carcere dicuntur clausi sperare salutem; hic nulla salus, sed nec spes salutis ulla, sed desperatio Æterna.

Concionem non tam longam quam horrendam dictavit Ezechiel Deus, in hæc verba: ‡ *Et dices saltui meridiano: audi verbum Domini; hæc dicit dominus Deus: Ecce ego succendam in te ignem, & comburam in te omne lignum viride, & omne lignum aridum: non exstinguetur flamma succensionis:* Quot nunc cedri, quot impii homines in hac vita & virent fortunæ successu, & arent virtutum inopia. Audite ergo vos, & virentia, & arida ligna, succendetur ignis, & flamma succensionis

* *Luc. cap.* 16. † *Psal.* 48. ‡ *Ezech. cap.* 20.

nis non exſtinguetur. In gehenna, quo vos properatis, nulli dies feſti ſunt, quibus ſuccenſa fornax interquieſcat: æternus dolor, æterna mors, æternus luctus, nullis intermiſcendus unquam ſolatiis. noctes atque dies inſopita, pervigil inexſtincta in vos flamma vindicabit; vivetis ad aſſiduam, perpetuam mortem. * Auguſtino id credite, tam diſerte quam graviter monenti: Habebunt, inquit, impii in cruciatibus vitam: ſed qui vivunt in tormentis, cupiunt (ſi fieri poſſit) finire talem vitam, & nemo eis dat interitum, ut nemo auferat cruciatum. Sed vide ſcripturam loquentem & diſcernentem, non eſt dignata talem vitam vocare vitam. In cruciatibus, in tormentis, in ignibus ſempiternis, noluit appellare vitam, ut ipſum nomen vitæ laudis ſit, non mœroris; ut ubicunque audis vitam, tormenta non cogites: nam in tormentis eſſe ſemper, æterna mors eſt, non aliqua vita. Ipſam vocant ſcripturæ Mortem ſecundam, poſt hanc primam, quam omnes humanæ conditioni debemus. Etiam Mors ſecunda mors vocatur, & nemo tamen ibi moritur: ſatius & melius dixerim, nemo ibi vivit: in doloribus enim vivere, non eſt vivere. Ergo illa vita in tormentis, non eſt vita; & illa vita ſola eſt, quæ beata; nec beata eſſe poteſt, niſi fuerit Æterna. Hoc ipſum alibi ſic conſignat: Si anima in pœnis vivit æternis, quibus & ipſi ſpiritus cruciabuntur immundi; mors illa potius æterna dicenda

* *Tom.10, ſer.112. de Mart. Maſſa candida.*

eſt, quam vita : nulla quippe major & pejor eſt mors, quam ubi non moritur mors.

Simillimum huic teſtimonium fert Gregorius*: In gehenna miſeris erit mors ſine morte, finis ſine fine, quia ibi mors vivit, & finis ſemper incipit. Idem ſubmonens Innocentius: Tunc, inquit, erit mors immortalis. ô mors quam multo dulcior eſſes, ſi vitam adimeres, quam cum cogis ſic vivere! Sic eſt: numerus annorum apud inferos abſque numero eſt, nulli numerabilis. Deus ipſe annum ejus ultimum in numerando illo non inveniet. poſt mille millia millionum annorum numerata, totidem ſupererunt numeranda; his etiam enumeratis, non ſolum ultimus non invenietur, ſed ſinguli erunt, quaſi eſſent primi. Caino poſt quinque millia annorum, quos illic vixit, aſſidue moriendo, tam adhuc integer reſtat luctuoſorum annorum numerus, ac ſi hoc primum die in flammeum iſtud ergaſtulum detruderetur. Et poſt aliquot annorum milliones, ex hoc numero conſumptos, non magis decreſceret ipſe numerus, quam ſi hac primum hora inciperet ardere. Et quamvis Euangelici illius opulenti helluonis tormenta ad duo millia annorum accedant, tamen ardet adhuc & æternum ardebit, & nec guttulam pridem poſtulatam æſtuanti linguæ impetrabit unquam.

Hæc audimus, hæc cogitamus, & ridemus? nimirum res levis eſt, æternis flammis

* *Lib. 9. mor. cap. 49.*

mis immori. Hic quæri posset non immerito: *Ubi lacrimæ vestræ, ô ridiculi mortales?* tales certe sumus: ob paucos obolos, ob parvam jacturam lacrimarum grandes guttas fundimus: immensum, irreparabile damnum hilari cachinno decoquimus. Ad judicem hominem evocati trepidamus; ad Dei tribunal magnis quotidie passibus vel nolentes imus, & in via libere jocamur; mare navigaturi, pericula formidamus; ad ipsam totam Æternitatem ridibundi currimus.

Votum est B. Bernardi * æquissimum: Vitam, inquit, saperent, utinam, utinam. & quorsum hæc nobis, Bernarde, sapientia? Ut æternitatis imago reformetur in nobis: videlicet, ut præsentia moderemur per sapientiam, præterita per intelligentiam dijudicemus, novissima provideamus ad cautelam.

Divini Pauli non votum hic habemus, sed præceptum, nec enim Ephesiis optat, sed imperat: ‡ *Videte itaque fratres, quomodo caute ambuletis; non quasi insipientes, sed ut sapientes, redimentes tempus quoniam dies mali sunt.* Circumspectè, diligenter, accurate negotium salutis curandum est; insipientissimi sunt, qui breve hoc tempus felici Æternitati comparandæ concessum non expendunt, sed prodigunt in vanissimas oblectatiunculas: jocando, ludendo, otiando cælum mercaturi. Non fabulis redimendum est tempus, non otio vel poculis, sed crebris preci-

 bus.

* *Serm. de SS. Apost. Petro & Paulo.*
‡ *Eph. cap. 5.*

bus, ſerio labore, conſtanti induſtria Auguſtinus, profanis etiam negotiis non nihil temporis ſuffurandum docens: Quando, iuquit, aliquis tibi litem infert, perde aliquid, ut Deo vaces, non litibus: id enim quod perdis, pretium eſt temporis. Sicut enim das numos, & panem emis: ſic perde numos, ut emas tibi quietem, & tempus vacandi Deo, hoc enim eſt tempus redimere.

Ita quarumvis rerum diſpendio, bene agendi opportunitas eſt comparanda, quoniam dies mali ſunt; dies vitæ hujus pleniſſimi ſunt doloribus, periculis, tentationibus, ærumnis, quæ bene agendi occaſionem vel adimunt, vel minuunt, inquit Anſelmus. Quod ſi occaſionem iſtam elabi, & vitam noſtram in meris melioris vitæ propoſitis ſinamus effluere, non erit vel momentum amplius, quo neglecta reparemus. * Vita noſtra, inquit Nazianzenus, quaſi mercatus eſt, cujus dies cum abierit, tempus amplius non erit emendi quæ velis. Nunc ergo emendum eſt, dum ſunt nundinæ, nunc piè vivendum eſt, dum vires ſuppetunt. Hoc ipſum Eccleſiaſtes identidem inculcat: † *Quodcunque facere poteſt manus tua, inſtanter operare.* Hoc ipſo temporis & occaſionis ſtimulo ſæpius nos urget Apoſtolus: ‡ *Dum tempus habemus, bonum operemur ad omnes, quia hora eſt jam nos de ſomno ſurgere.* Tu dormis, inquit Ambroſius, & tempus tuum non dormit ſed ambu-

* *In ſententiis.* † *Eccl. cap.* 10. ‡ *Gal. cap.* 6. *Rom. cap.* 13.

ambulat, imo volat. Bene illi, bene illis omnibus, qui hæc non cogitant tantum, ſed & opus monſtrant, & ita vivunt uti vixiſſe ſe volent, cum moriendum erit; faciuntque ea, quæ in æternitate conſtituti feciſſe ſe gaudebunt. *Levis nunc neglectus, Æternum fit diſpendium.* ſemel cogitatum, dictum, factumque ſemel, Æternum eſt.

II. *Æternæ vitæ præmium.*

VIta in cœlo, verè vitalis, & perfecta vita eſt, qua animalis, qua humana, qua angelica, qua divina eſt. Vivit ibi memoria, recordatione omnium præteritorum: vivit intellectus, cognitione & viſione Dei: Vivit ibi voluntas, omnique bono fruitur, idque ſine omni amittendi metu. Pari modo, vivit ibi appetitus tam concupiſcibilis, quem vocant, quam iraſcibilis; vivunt ſenſus omnes ſuiſque fruuntur deliciis: nullus illic gemitus, nullum lamenti aut luctus indicium vel minimum eſt, meriſſimum ibi mel gaudiorum, omni triſtitiæ felle ejecto: tacete hîc oculi, nil ſimile audiſtis; tacete aures, nil ſimile audiſtis; tace cor, nil huic vitæ cogitaſti ſimile. Hæc vita delicias omnes, opes, honores & omnium vitarum, ſenſuum, potentiarum oblectamenta includit. Summo hujus vitæ deſiderio æſtuans Auguſtinus * exclamat: *Quanta erit illic felicitas, ubi nullum erit malum, nullum latebit bonum vacabitur Dei laudibus, qui erit omnia in omnibus. Beati qui habitant in do-*

Lib. 22. de civ. Dei cap. 30. Pſal. 84.

in domo tua, Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te. Omnia membra & viscera incorruptibilis corporis proficient in laudibus Dei. Vera ibi gloria erit, ubi laudantis nec errore quisquam, nec adulatione laudabitur. Verus honor, qui nulli negabitur digno, nulli deferetur indigno, sed nec eum ambiet ullus indignus, ubi nullus permittetur esse, nisi dignus. Præmium virtutis erit ipse, qui virtutem dedit; & qui seipsum, quo melius aut majus nihil possit esse, promisit. Quid est enim aliud quod per prophetam dixit? Ero illorum Deus, & ipsi erunt mihi plebs, ego ero quæcunque ab omnibus honeste desiderantur, & vita, & salus, & victus, & copia, & gloria, & honor, & pax, & omnia bona: sic enim & illud recte intelligitur, erit Deus omnia in omnibus, ipse finis erit desideriorum nostrorum. Atque id etiam beata civitas illa magnum in se bonum videbit, quod nulli superiori ullus inferior invidebit, sicut in corpore non vult oculus esse qui est digitus; cum membrum utrumque contineat totius carnis pacata compago. Et subdit: *Ibi vacantes in Sabbato requiei, videbimus, quoniam suavis est Deus, quo pleni erimus, quando ipse erit omnia in omnibus. O ergo chara veritas, vera Æternitas, æterna felicitas, Deus meus!*

Auctor libro de spiritu & anima eandem hanc vitam sic compellat *: *Non est in te corruptela, nec defectus, nec senectus, nec ira; sed pax perennis, gloria solennis, lætitia sempiterna, solennitas continua. Vere tantum gaudium & exultatio, & flos & decus juventutis, & perfectæ salutis. Non est in te*

* *Tom. 3. Operum S. Aug. c. 60.*

te heri nec hesternum, sed est idem hodiernum. Tibi salus, tibi vita, tibi pax est infinita, tibi Deus omnia. Gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei: sicut enim lætantium omnium habitatio est in te. Nullus in te timor, tristitia nulla: desiderium omne transit in gaudium, dum præsto est quicquid optatur, & quicquid desideratur abundat. Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, ô Deus, & torrente voluptatis tuæ potabis eos. Quoniam apud te est fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen, cum videbimus te in te, & nos in te, & te in nobis, visione continua & felicitate perpetua.

Hæc tamen perpetua felicitas, brevissimo tempore, & labore non adeò magno, à quolibet hominum comparari potest. * Ingemiscens Christus in plebem: Misereor, inquit, super turbam, quia ecce jam triduo sustinent me. Suavissime *Jesu*, triduum nunc numeras, quo sustinemus te, & cur, Christe bone, non numeras æternitatem dierum, quibus in cælo perpetuaturus es nobis immortale gaudium? en, quam facile sit, brevi labore, æternam mereri gloriam? minime Deus obsequia numerat, & in pretio habet: pilos numerat, per caput sparsos, & guttas sanguinis pro se fusi non numerabit?

Liceat ergo cum B. Hieronymo proclamare: O quanta beatitudo, pro parvis magna recipere, æterna pro brevibus, & habere Dominum debitorem? At durum est, inquis, tam multa quotidie pati, durum est mori, sint licet cetera facilia omnia. Quid, mi Christiane,

* *Marc. cap. 3.*

& inaniter quereris, & pueriliter? an nescis illud? scio me ascendere, ut descendam? virere, ut arescam; adolescere, ut senescam; vivere, ut moriar; mori autem, ut sim beatus æternum: * Spera ergo in domino, in sæculis æternis, in domino Deo forti in perpetuum. Augustinus † adhuc mihi in mente est, qui de verbis Domini: Conclusit, inquit, Dominus, cum hæc verba diceret; sic: *Ibunt isti in combustionem æternam, justi autem æternam: hæc est vita æterna quæ nobis promittitur, quia amant homines vivere in hac terra, promissa est illis vita: & quia multum timent mori, promissa est illis æterna vita. quid amas? vivere. hoc habebis, quid times? mori. non patieris. Sed & illi qui torquebuntur in pœnis, velle habent mori & non possunt: non ergo magnum est, diu vivere, aut semper vivere, sed magnum est* Beate vivere.

Ergo in cælo vives, non moriturus: illic beate vives; nam nec mala patieris, nec pati poteris. Ibi quod optabis possidebis, & possidere desiderabis, pelli possessione non poteris, & hoc te satiabit. Eo certe famem & sitim suam omnem differens David ‡: Satiabor, inquit, cum apparuerit gloria tua. Nova & mira vox in rege: mensam cibis offertissimam habet, & quasi famelicus saturitatem sperat, ex mensa non sua: prorsus esuriebat David alienas dapes, & ardenter sitiebat cæleste nectar. quid enim est omnis regum omnium luxus; inopia merissima, & mendiculorum ollulæ, si cæleste cogitetur

* *Isaias 26.* † *Serm. 64:* ‡ *Psal. 16.*

tur epulum. * Comedite, dicet rex cæli, & bibite, & inebriamini chariſſimi. Convivium hoc finem non habet; nihil illi triſte ſuccedet: quod hodie eſt, æternum erit. Neque hîc ſe continet Auguſtinus ‡ quin iterum exclamet: *O vita vitalis, vita ſempiterna, & ſempiterne beata, ubi gaudium ſine mœrore, requies ſine labore, opes ſine amiſſione, ſanitas ſine languore* (vere nil tale in hac vita) *abundantia ſine defectione, vita ſine morte, perpetuitas ſine corruptione, beatitudo ſine calamitate, ubi omnia bona in charitate perfecta, ubi plena ſcientia in omnibus & per omnia, ubi præſens majeſtas Dei conſpicitur, & hoc vitæ cibo, mens intuentium ſatiatur; vident ſemper, & videre deſiderant, ſine anxietate deſiderant, & ſine faſtidio ſatiantur.*

Et ut ſcias, mi Chriſtiane, hanc tam excellentem gloriam, has tam ſublimes opes, hoc regnum emi poſſe, audi eundem Auguſtinum *: *Venale eſt*, ait Auguſtinus, *venale eſt, quod habeo, dicit tibi Deus: eme illud. Quid habes venale? Requiem, inquit, venalem habeo? eme illam, dicis ei: quantum valet? pretium ejus labor eſt quanto labore digna eſt requies quæ non habet finem? Si verum vis comparare, & verum judicare, æterna requies æterno labore recte emitur. Verum hoc eſt: ſed noli timere; miſericors eſt Deus. Si enim haberes æternum laborem, nunquam pervenires ad æternam quietem. Ergo ut aliquando pervenias ad id quod emis, non in æternum laborandum eſt;*

nunc

* *Cant. cap. 5.* ‡ *Manuali cap. 7. de gaud. par.* * *In Pſal. 93, poſt. med.*

non quia non valet tanti, sed ut possideatur quod emitur. Digna est quidem emi labore perpetuo, sed necesse est ut labore temporali ematur. Ergo ad laborem, ô Christiani, nos ipsos cum eodem exhortemur.

* *Ponamus nobis ante oculos talem vitam, cum promittitur* Æterna, *ut removeamus ab illa quidquid hic molestum patimur: facilius enim inveniemus quid ibi non sit, quam quid ibi sit. Et tamen venale est; eme, si vis, nec multum exaestues de re magna, propter pretii magnitudinem: tantum valet, quantum habes. noli quaerere quid habes, sed qualis sis. Res ista te valet: tantum valet, quantum es tu. Te da, & habebis illam; quid exaestuas? quid turbaris? numquid quaesiturus es te, aut empturus es te? Ecce, tu qui es, qualis es, da te & habebis illam. Sed malus sum, inquies, & forte me non accipit? Dando te illi, bonus eris. Ut huic fidei promissionique te des, hoc est bonum esse. Cum autem bonus fueris, pretium ipsius rei eris, & habebis non quod dixi solum, salutem, incolumitatem, vitam, & sine fine vitam: non hoc solum habebis, adhuc alia tollo. Non enim ibi erit lassari & dormire, esurire, & sitire, crescere & senescere, quia nec nasci erit, ubi numeri integri manent. Numerus qui est, ipse est, nec opus est ut augeatur, quia non ibi sit ut minuatur*†. *Ecce quanta tuli, & nondum dixi quid ibi erit, quia illud nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit. Unde enim ascenderet in cor meum, ut dicerem, quod in cor hominis non ascendit.*

Et

* *De verbis Dom. Serm. 64. cap. 2.*
† *1. Cor. cap. 2.*

Et quia hic per Augustini libros, quasi per hortos ad cœlestem paradisum deducti sumus, ejusdem disertissimi & sanctissimi doctoris verbis priora consignemus. * *Si quotidie*, inquit, *oporteret omnia nos tormenta perferre, si ipsam gehennam longo tempore tolerare, ut Christum in gloria sua videre possemus, & sanctis ejus sociari, nonne dignum esset pati omne quod triste est, ut tanti boni tantæque gloriæ participes haberemur? Insidientur ergo dæmones, parent suas tentationes, frangant corpus jejunia, premant carnem vestimenta, labores gravent, vigiliæ exsiccent, clamet in me iste, inquietet me ille, frigus incurvet, conscientia murmuret, calor urat, caput doleat, pectus ardeat, infletur stomachus, pallescat vultus, infirmer totus; deficiat in dolore vita mea, & anni mei in gemitibus, ingrediatur putredo in ossibus meis, & subter me scateat, ut requiescam in die tribulationis, & ascendam ad populum accinctum nostrum. Quæ enim erit justorum gloria? quam grandis sanctorum lætitia, cum unaquæque facies fulgebit ut sol? cum ordinibus distinctis populum suum Dominus in regno patris sui cœperit recensere, & meritis atque operibus singulorum promissa præmia restituet, pro terrenis cœlestia, pro temporalibus sempiterna.*

Cogita ergo dies antiquos & *Annos Æternos* in mentem habe; *Æternitatem Cogita*, ô mi homo, *Cogita*, *Cogita* æternantes pœnas & æternantia gaudia, nec unquam (securus polliceor) de ulla re adversa conquereris; vox

M illa

* *Manuali c.* 15.

illa tibi nunquam excidet: hoc grave nimis, hoc intolerabile, hoc nimis durum est; omnia tolerabilia esse dices & facilia, nec unquam tibi magis placebis, quam cum eris afflictissimus.

Refert Joannes Moschus *, Olympium singularis patientiæ sedem, in cœnobio Gerasimi ad Jordanem quascunque molestias patientissime tulisse, intuitu æternorum; cumque eum de via nescio quis religiosus hospes convenisset, nec sine admiratione objecisset: Et quomodo tandem, mi Olympi, in hac cavea, in tanto æstu, inter cyniphes & muscarum examina, durare potes? subjecit Olympius, &; Fili, inquit, hæc levia sunt: ista tolero, ut cruciatus illos intolerabiles, æternos evadam; cyniphes patior, ut vermem effugiam immortalem; hos æstus perferre facile est ei, qui ignem metuit æternum: hæc mea etsi molesta sint, sunt tamen brevia, & finem habebunt, illa nullum. Veritas te amet, Olympe, & sapientia; tam enim hæc sapienter, quam vere dixisti. Utinam essent multi qui hæc tecum cogitarent, multi quoque forent qui hæc tecum tolerarent.

III. *Epilogus dictorum omnium.*

ZEuxes inter prisci ævi pictores laudadatissimus, operi suo morosius & diutius quam artifici tam eximio conveniret, immorari dicebatur; cumque interrogaretur; Cur tam exacte quaquaversum omnia, & tam moroso lentoque penicillo effin-

* *Cap.* 141.

effingeret? Diu, respondit, pingo, *quia æternitati* pingo. Et nos quoque omnes *æternitati pingimus*, quicquid enim operum facimus, sic ad æternitatem spectat, ut quivis vere dicere possit: Æternitati scribo, lego, canto, oro, laboro; quicquid facio, dico, quicquid etiam cogito, Æternitati cogito. Quod si hæc nostrorum laborum omnium est ratio, non ergo volante aut oscitante, sed attenta pingamus manu, ut perfecte elaborata opera, in Æternitatem transmittamus: omnia certo eo mittenda sunt, vel ad supplicium, vel ad præmium. Repeto millies repetenda & inculcanda: semel cogitatum, dictum factumque semel, Æternum est.

* S. Gregorius. Vigilanti cura, inquit, per cuncta opera, intentio nobis nostra pensanda est, ut nil temporale, in his quæ agit, appetat, sed totam se in soliditate Æternitatis figat. In omnibus ergo operibus tuis esto perfectus, ora, stude, patere, certa, labora Æternitati: vive Deo vive cælo, vive Æternitati.

Vere D. Bernardus ‡: Non transeunt, inquit, opera nostra ut videntur, sed temporalia quæque, veluti Æternitatis semina jaciuntur: stupebit insipiens, cum ex hoc modico semine copiosam viderit exurgere messem, seu bonam, seu malam, pro qualitate sementis. hoc qui cogitat, nullum parvum putat esse peccatum, eo quod futuram messem potius æstimet quam sementem.

O periculosam & miserabilem filiorum

* *Lib. 11. in Job.* ‡ *Serm. 25. ad Cler.*

Adæ insaniam! ad infinitorum ac æternorum bonorum possessionem conditi sumus, ut quid nos ipsos toto affectu ad fugaces vanissimasque regulas abjicimus? Deus nos cæli hæredes, Æternitatis possessores scripsit, quid tam avido terram inhiamus, in vanitatum nostrarum involucris misere perituri? Sapiamus, dum licet, & *vivamus* Æternitati * magnisque quotidie passibus ad eam tendamus. Via brevis & angusta, terminus est amplissimus.

Sed ô miseros nos, aut fatuos! Æternam obtinere vitam volumus, & nolumus viam insistere ad vitam: illic esse cupimus, illuc ire refugimus. Nemo est qui beatus esse nolit. Nemo est, inquit, Augustinus, quocunque genere vitæ electo, qui non beatam vitam cupiat. *Beata ergo vita communis est omnium possessio; sed qua veniatur ad eam, qua tendatur, quo itinere tanto perveniatur, in controversia est, ac per hoc si quæramus beatam vitam in terris, nescio utrum invenire possimus: non quia malum est, quod quærimus, sed quia non in loco suo quærimus. Alius dicit: beati qui militant. negat alius, & dicit: beati qui agrum colunt. & hoc negat alius, & dicit: beati qui in foro populari claritate versantur, causasq; defendunt. & hoc alius negat, & dicit: beati qui judicant & potestatem habent audiendi & discernendi. negat hoc alius & dicit: beati qui navigant multas regiones, discunt multa, colligunt lucra. Videtis, charissimi, id omni illa multitudine generum vivendi non placere unum omnibus, & tamen beata vita placet omnibus.* Bea-

* *Serm. de Mart. qui Massa cand. vocant. c. 2.*

Beatitudo ergo non hic exſpectanda, ſed alibi quærenda, nec niſi per bonam mortem invenienda. Etiam mali bonam mortem appetunt, ſed bonam vitam fugiunt, bene mori felicitatis eſt; bene vivere, laboris: illud ſine iſto non obtinetur. Æternitas à morte pendet, mors à via bona vel mala. elige nunc: periiſſe ſemel, Æternum eſt periiſſe.

Anni ſunt non multi, cum vir alti ſanguinis, & perſpicacis ingenii, ſed religionis novitiæ, interrogatus, Quid de auſtera religioſorum hominum, quid de aliorum licentiore vita ſentiret, reſpondit: Cum iſtis mallem vivere, cum illis mori mallem. argutè hoc quidem; ſed etiam Chriſtiane ſic reſpondere potuiſſet: Cum iis vivere volo, quibuſcum moriturũm me cenſeo. Sic & Balaami votum non malum fuit: *Moriatur anima mea morte juſtorum:* ſed prudentius, ſibique utilius dixiſſet Balaam: *Vivat anima mea vita juſtorum: ut moriatur morte juſtorum* quiſquis enim vitam piorum vivit, mortem quoque piorum obibit: quiſquis vitam degit impiorum, eorundem & morte interibit idque ſemel, & ſemper, & Æternum.

‡ Lamachus Centurio, admiſſi erroris increpabat militem, qui ut culpam dilueret, deinceps nil tale admiſſurum ſe promiſit. Cui Centurio: In bello, inquit, bone vir, non licet bis peccare. In morte, eheu, nec vel ſemel quidem peccare licet: nam hoc tale peccatum eſt irrevocabile; ſemel mortuus es, ſemper mortuus es: ſemel

* *Num. cap. 23.* ‡ *Plur. in Lac.*

male mortuus es, semper damnatus es. hanc mortem corrigere, hanc damnationem excutere, per omnem æternitatem non poteris.

Turpem, ajebat Iphicrates Imperatoris esse hanc vocem: *Non putaram.* Turpior est & longe damnosior hæc Christiani: *Non putaram* inter castam & voluptariam vitam tanti interesse: *Non putaram* ab ea totam pendere Æternitatem, tam cito me moriturum sane *Non putaram.* Eheu quam somnolenter Æternitatis negotium agimus! cum mortalis hæc vita nostra, nec momentum quidem sui certum habeat: certoque sit certius hinc esse emigrandum, & quidem incertissima hora, cumque hora illa venerit, non tam vixisse tibi videberis, quam momento ad mortem evolasse. Inquilinus es, non possessor: * domus locata est tibi, non donata; etsi nolis, migrabis. non habemus hic manentem civitatem.

Quærit Baruch † divinus vates: *Ubi sunt principes gentium, & qui dominantur super bestias quæ sunt super terram? qui argentum thesaurizant & aurum, & non est finis acquisitionis eorum?* nunquid regna sua & gloriam adhuc retinent; Et respondet ipse sibi Propheta: *Exterminati sunt, & ad inferos descenderunt. & alii loco eorum surrexerunt.* Migrarunt, inquit, nam inquilini erant, non possessores; domus eorum aliis locatæ sunt, illis ejectis & ad inferos ablegatis Si quæratur, ubi sint cœli principes, qui empyreum illud sublime pala-

* *Aug. in Psal.* 148. † *Cap.* 3.

palatium incolunt, responderi non potest, exterminatos esse, & alios eorum loco surrexisse, sed in regno cælesti permanere, nec ab ullis unquam successoribus extrudendos.

* Coronemus nos rosis, ajunt illi solutæ & deploratæ vitæ homines; nimirum rosis sese coronant perituri, quarum & decor & odor die uno evanescit: at gemmis coronantur beati: & lapillis pretiosissimis, quarum venustas non perit. ‡ In capite admirandæ illius feminæ corona est non rosarum ex horto, non gemmarum è mari, sed stellarum è cælo. Sicut ergo cælestes orbes sunt incorruptibiles, ita qui illos habitant, stabiles & immortales; * *Justi autem in perpetuum vivent.* Mundana omnia caduca, cœlestia sunt sempiterna. Hic labor nos fatigat non longus, illic quies nos excipit æterna. Et quid quietem ambimus ante finem laboris? adhuc in arena, in pulvere, in cursu sumus; sudandum, perrumpendum, eluctandum est.

Optime D. Gregorius ‡: Si consideramus, inquit, quæ & quanta sunt quæ nobis promittuntur in cœlis, vilescunt animo omnia quæ habentur in terris. Quæ autem lingua dicere, vel quis intellectus capere sufficit, illa supernæ civitatis quanta sunt gaudia; Angelorum choris interesse, cum beatissimis spiritibus gloriæ Conditoris assistere, præsentem Dei vultum cernere, incircumscriptum lumen videre, nullo mortis metu affici, incorru-

* *Sap* 2. ‡ *Apoc.* 12. * *Sap.* 5. ‡ *Hom.* l. 37. *in Euangel.*

ptionis perpetuæ munere lætari? Sed ad hæc audita inardeſcit animus, jamque illic cupit aſſiſtere, ubi ſe ſperat ſine fine gaudere. Sed ad magna præmia perveniri non poteſt, niſi per magnos labores. Unde & Paulus egregius prædicator dicit: *Non coronabitur niſi qui legitime certaverit.* Delectet igitur mentem magnitudo præmiorum, ſed non deterreat certamen laborum, progrediendum eſt, & in progreſſu perſeverandum, nec viæ aſperitas, ſed patriæ beata æternitas conſideranda: quod idem ſanctus doctor eleganter explicans, * Hoc, inquit, ſpeciale ſpecimen electorum eſſe ſolet, quod ſi ſciunt præſentis vitæ iter carpere, ut per ſpei certitudinem noverint jam ſe ad alta perveniſſe, quatenus cuncta quæ præterfluunt, ſub ſe eſſe videant, atque omne quod in hoc mundo eminet, amore æternitatis calcent: hoc enim eſt quod ſequenti ſe animæ dominus per Prophetam dicit: *Suſtollam te ſuper altitudines terræ.* nam quaſi quædam inferiora terræ ſunt: damna, contumeliæ, egeſtas, abjectio, quæ ipſi quoque amatores ſæculi, dum per latæ viæ planitiem ambulant, vitando calcare non ceſſant. Altitudines autem terræ ſunt, lucra rerum, blandimenta ſubditorum, divitiarum abundantia, honor & ſublimitas dignitatum, quæ, quiſquis per ima adhuc deſideria incedit, eo ipſo alta æſtimat, quo magna putat. At ſi ſemel cor in cæleſtibus figitur, mox quam abjecta ſint, cernitur, quæ alta videbantur, nam ſicut qui

* *Lib.* 31. *moral. cap.* 34.

qui in montem conſcendit, eò pauliſper cetera ſubjacentia deſpicit, quo ad altiora greſſum amplius tendit; ita qui in ſummis intentionem figere nititur, dum anniſu ipſo nullam præſentis vitæ gloriam eſſe deprehendit, ſuper terræ altitudines elevatur, & quod prius in imis deſideriis poſitus, ſuper ſe credidit, poſt aſcendendo proficiſcens, ſibi ſubeſſe cognoſcit.

Huic, beati Grægorii ratiocinationi aureum divi Auguſtini * documentum non erit incongruens: Quod aliquando per neceſſitatem amittendum eſt, pro æterna remuneratione ſponte diſtribuendum eſt. Diu vixit Moſes & ſanus vixit, tandem vivere deſiit: diutius vixit Mathuſalem, ſed & is tandem è vivis abiit, & mortuus eſt †. Hoc omnium noſtrum epitaphium: *Et mortuus eſt.* Omnes morimur, & quaſi aquæ dilabimur. Animus immortalis eſt & æternus, in æternum vivet, vel ad præmium vel ad ſupplicium. Hic aleam jacimus, aleam Æternitatis irrevocabilem, ô felix æternitas, ô æterna felicitas! qui fit quod raro, tam modice, tam obiter de te cogitemus; qui fit quod tui cauſſa non magis laboremus, non magis ſolliciti ſimus? O Deus meus & omnia, aperi oculos noſtros, ut cognoſcamus quid ſit, quam immenſa ſit, quam felix vel miſera ſit Æternitas. Creaſti nos ad te, creaſti nos *Æternitatem*, quia tu es *Æternitas*, tuæ nos *Æternitatis* participes facere voluiſti, juſſiſti, ſanxiſti; da ut momentum

M 5 hoc

* *Tract.* 3 *de* 12 *abus. grad. Deut. cap.* 34.
† 2. *Reg. cap.* 14.

hoc temporis pie ſanctęque expendamus, ut in eo laboremus Æternitati, patiamur & certemus Æternitati: utque idem omnibus inclamemus, & quotquot posſumus, animas in æternum perituras, ſervemus. Audite Chriſtiani, audite Pagani, audite Reges, & Principes, audi Germania, audiat orbis:

Nulla ſatis magna ſecuritas, ubi periclitatur Æternitas.

O longa, ô profunda, ô abyſſalis, ô æterna *Æternitas*! Beati qui habitant in domo tua, Domine, in montibus æternis, per infinitas ſæculorum myriades laudabunt te,

Moſes funeri ſuo jam proximus, fauſtis Iſraëlem precationibus Deo commendans, ultimo loco Aſeritarum genti ſic valedixit: * *Benedictus in filiis Aſer, ſit placens fratribus ſuis, & tingat in oleo pedem ſuum, ferrum & æs calceamentum ejus: ſicut dies juventutis tuæ, ſic & ſenectus tua. Non eſt Deus alius, ut Deus rectiſſimi. Aſcenſor cœli auxiliator, tuus. Magnificentia ejus diſcurrunt nubes, habitaculum ejus ſurſum, & ſubter brachia ſempiterna,* Ita per cœlum Deus in immenſum protendit potentiæ ſuæ brachia, & ſub hiſce ejus brachiis, omnis hic mundus, omne tempus, omneſque res hujus mundi continentur, decurrunt & diriguntur: ita Deus ab initio imo ab æternitate Prædeſtinationis ſuæ, habitaculum fuit omnium proborum, quot & complectitur, protegitque quaſi quibuſdam æternis, & continuis bra-

* *Deut. cap.* 33.

brachiis. Adſcende igitur & ingredere hoc habitaculum tuum, ô anima, quæ hic cum gleba & luto luctaris; extende te & aſcende ad aſcenſorem cœli, ad Deum tuum qui habitat in altiſſimis montibus Æternitatis. Ibi in tuto locata, in terram deſpice, & vide quam modica ſint, quæ hîc te ſui vel cupiditate alliciunt vel terrore percellunt: vide quam exilia ſint omnia, quæ hoc terræ puncto continentur: vide quam præ Deo, præ *Æternitate* omnia ſint vana, ſint infirma, ſint brevia, imo quam vile & magnum inane, quam imo *grande nihilum* ſint *Omnia*. unum ergo ſummum & immenſum bonum ambi cetera parvi æſtima: Deo nitere, in Deo dilatare: pedibus tere quicquid ſub ſole, ſub luna, vel blandum allicit, vel terribile minatur, æterna cogita, illudque beati Hieronymi apud animum tuum aſſidue revolve: nullus labor durus, nullum tempus longum debet videri, quo gloria Æternitatis acquiritur.

* Cacodæmon olim camelum obſidens, ad divinum illum Hilarionem adductus, terribilem in modum cœpit furere, quaſi virum ſanctum jam devoraturus. Cui Hilarion: Non me terres, inquit, diabole, tanta mole corporis; in vulpecula & in camelo idem & unus mihi es. mox ferociens hic camelus, coram eo corruit, & in ridiculam manſuetudinem abiit omnis prior truculentia. Talia ſunt omnia blandimenta, omnia tentamenta Mundi, & terriculamenta omnia, quid ſperas? quid

* *Hieron. in vita Hilarion. cap.* 18.

quid times? quid amas? Aſcenſor cæli auxiliator tuus: ipſe brachiis tuis ſempiternis te complectitur: iiſdem & hoſtes tuos, qui te vel alliciunt vel territant, ſic arcte ſtringit, ut omnes un[illegible] nutu, velut muſculas poſſit elidere. Fer[illegible] libidinis aut gulæ voluptas te ſollicitat? modica eſt, deſpice, æternam voluptatem cogita. terrent te minæ, premunt ærumnæ, contemptus affligit, infeſtat morbus, fatigat occulta paupertas? modica ſunt hæc omnia, & quo acerbius in te ſæviunt, hoc & brevius: deſpice hæc. & cœlum ſuſpice, æternitatem cogita. * *Non contriſtabit juſtum quicquid ei acciderit.* Si vel cœlum ruat, impavidum illum ferient ruinæ. Ergo nunquam triſtis juſtus? ergo nulla illum incurſat tribulatio; nequaquam; † multæ tribulationes juſtorum, ſed illi mala ejuſmodi omnia, pro ludicris habent; ſolum illud verè malum exiſtimant, quod æternum eſt, quod à Deo ſeparat, uti ſeparat peccatum, & peccati ſtipendium *æterna mors.* ‡ *Non contemplantibus nobis quæ videntur, ſed quæ non videntur* (ait doctor Gentium) ea demum verè magna ſunt, ſeu bona, ſeu mala.

At nos qui tam raro contemplamur quæ non videmus, quam adulti aut quam ſenes pueri ſumus? ob excuſſam manibus glaciem ploramus, quam retinere non poſſumus: circa umbras attoniti ſtamus, & in ſomniis altum ſapimus: tabeſcimus in iis, quæ non tantùm tranſibunt paullo poſt, ſed & jam tranſeunt. non præteribit figu-

* *Prov. cap.* 12. † *Pſal.* 33. ‡ 2 *Cor. cap.* 4.

figura hujus mundi, sed jam præterit; in ipso est transitu: & sicut bona ista omnia, quibus hic afficimur instabilia sunt, sic mala omnia, quibus premimur, non diuturna sola illa quæ non videntur, perennem habent statum, finem ignorant, terminum non admittunt, mutationem nesciunt, stabilia, immota, æterna sunt. Repeto millies & usque millies repetendum Hieronymi monitum: Nullus labor durus, nullum tempus longum debet videri, quo gloria Æternitatis acquiritur.

* Symphorianus, Christianus adolescens, non simplici flagrorum laniena defunctus, cum jam ad ultimum supplicium Augustoduni duceretur, occurrit in via mater, sed salvis capillis, sed tecto pectore, nec muliebriter ejulans, verum prout heroidem decebat Christianam: Nate, exclamat, mi nate, memento æternæ vitæ cælum suspice, & ibi regnantem intuere: non eripitur tibi vita, sed mutatur meliore. Materna hac voce animatus juvenis, ferro jugulum constanter præbuit.

Et nos, ô mei Christiani, jam *ducimur.* Ad mortem, supplicium supremum, omnes jam imus, sed passu lentiore, cuncti nobis cælites acclamant: *Memento æternæ vitæ, cælum suspicite: & hic regnantem intuemini.* Hic te Symphorianum gere, quisquis Christianus es: teipsum labori & luctæ ne subtrahe, & vel ferrum, si opus, pro Christo tuo fortiter excipe. hîc aude, hic animum ostende, & cum tentaris, cum doles, tristaris, angeris; cum contem-

* *Surius 22, Aug.*

temneris, rideris, infamaris; cum spoliaris, varieque supra Iobum cruciaris, Symphorianum & mille Christianos alios imitare, & constanti pectore, vel millies in liberam hanc vocem erumpe: Quidquid hoc est, *Momentum* est, *breve* est, valere mihi *Omnia*, tu sola jam mihi salve *Æternitas*.

FINIS

Æternitatis nullus.

INDICULUS.

CONSIDERATIO I.

CONSIDERATIO II.

CONSIDERATIO III.

CONSIDERATIO IV.

CONSIDERATIO V.

CONSIDERATIO VI.

CONSIDERATIO VII.

CON-

OC= oC.=

